

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

C. KIRCHNERI
NOVAE QUAESTIONES
HORATIANAE.

- I. QUINQUAGINTA CODICUM QUIBUS USI SUMUS DESCRIPTIO.
II. DE CODICUM HORATIANORUM STIRPIBUS AC FAMILIIS.

ADDUNTUR TABULAE LITHOGRAPHICAE QUATUOR, IN QUIBUS XXVI. EXEMPLA
SCRIPTURAE CODICUM A SAEC. IX. AD SAEC. XVI. EXHIBENTUR.

QUIBUS
MEMORIAM ANNIVERSARIAM
INAUGURATAE ANTE HOS CCCIV. ANNOS
SCHOLAE PROVINCIALIS PORTENSIS
D. XXI. MAII A. MDCCCXLVII.
PIE CELEBRANDAM
INDICUNT
ET
AD RECITATIONES ET ORATIONES DISCIPULORUM
EX OMNIBUS CLASSIBUS ELECTORUM
AUDIENDAS
INVITANT
RECTOR ET COLLEGIUM
SCHOLAE REGIAE PORTENSIS.

NUMBURGI
TYPIS FRANCISCI LITTFASII
MDCCCXLVII.

Cum ante hos tredecim fere annos Quaestiones nostras Horatianas edidissemus, in quibus et de ordine ac tempore, quo poëmata sua Horatius vel scripserit vel digesserit atque ediderit, contra Bentleianas potissimum rationes disputare suaque tempora et libris Horatianis et singulis eclogis assignare conati sumus, et de rebus nonnullis ad singulares hominum ac temporum conditiones pertinentibus paulo diligentius explorata proposuimus, nescio qua vel fortunae prosperitate vel temporis opportunitate factum est, ut complurium virorum doctorum studia iam ante ab hac materia tractanda haud aliena (velut Weichert, Richter, C. Passovii, G. F. Grotendorf, quorum commentarios non opus est ut satis notos hic memorare) acrius etiam exarserint, ut pluribus vel libellis vel plenis voluminibus cum summatim de Horatii vita, ingenio, moribus ac poësi, tum de librorum ab ipso editorum ordine et de singulorum poematum indole ac temporibus singulatim quaerere ac disserere instituerint. Ac primum Car. Frankii in Fastis Horatianis (Berol. 1839) exhibitas subtilem accuratasque disputationes honorifice commemoro. Tum Guil. Sigism. Teuffelius insigni ingenii sagacitate studiique assiduitate pluribus commentariis et de singulis vitae Horatianae partibus et de poematum temporibus egit, W. E. Weberus in libro „Q. Horatius Flaccus als Mensch und Dichter“ (Jenae 1844) ingeniosa qua consuevit sollertia nec minore acumine quam eruditione his de rebus disseruit. H. Dünzterus in libro: „Kritik und Erklärung der Hor. Gedichte“ Brunsv. 1840 — 1844 rationes suas liberrime persecutus est. Streuberus in libro: „Chronologie der Hor. Dichtungen“ (Bas. 1843) varias virorum doctorum sententias inter se comparavit: Zumptius V. Cl. in Wüstemanni nova Sermonum ex rec. Heindorfii editione suam de Satirarum temporibus sententiam exposuit, et B. de Walckenaer, ex doctis Francogalliae nobilibus, duobus voluminibus satis amplis (Histoire de la vie et des poésies d'Horace. Paris 1840) in eodem argumento copiose versatus est. Alii praeterea haud pauci de rebus singularibus libellis egerunt, quos vel omnes memorare longum, vel singulos praeterire invidiosum est. Quorum omnium variis disputationibus, etsi haud pauca accuratius quam olim perquisita et illustrata sunt, tamen ut fit in rebus dubiis et obscuris, cum sua cuique maxime placerent, vere effectum est, ut major quam antea perturbatio extiterit, nec solum res dubiae in incerto relictæ sed quae explorata iam et concessa viderentur, in dubium denuo vocata sint. Ita quasi in ancipiis libra suspensa pleraque etiam nunc haerent, ut poesis Horatianae studiosi quo se vertant, quas variorum sententias amplectantur, fere nesciant, id quod etiam in libris operum Horatiorum nuper editis auctoribus evenisse animadvertisimus.

Nostrae quoque suo tempore (a. 1834) favore eruditorum exceptae Quaestiones, de quibus Obbarii viri tam exquisita doctrina quam animi candore excellentis (Jahn Annal. 1836. Vol. 16. Fasc. 1): Bährii V. Cl. (in Annal. litter. Heidelb. 1835) Doederleinii V. Cl. (in Annal. litterar. Monacens. 1836): Langii V. Cl. (in Annal. crit. Berol. 1835. T. II.) judicia honorifica grato animo legimus, communem tamen ejusmodi scriptorum sortem haud effugerunt, ut alia aliis vel placuerint, vel displicerint, nonnulla doctorum assensu probata, alia vel addubitata vel rejecta acriterque impugnata sint. Atque ejusmodi dissensionibus ac disceptationibus, si modo cum ea qua decet inter

eruditos, animi integritate ac modestia, sine stolida arrogantia vel praejudicata opinione fiunt, cum opus sit in rebus dubiis ad verum vel eruendum vel magis confirmandum, equidem iis vere semper gavisus sum nec quicquam obloquentibus succensui, cum praesertim in opusculo nostro propter angustos ejusmodi scriptionum cancellos pauciora modo plenius illustranda et comprobanda summissem, plura primis modo lineis adumbrassem, haud pauca in tabula chronologica proposita indefensa adhuc reliquissem. Plena igitur et ex omni parte munita demonstratione erit opus, ut sententias a nobis propositas confirmemus ac stabiliamus. Quam operam Horatio nostro debitam praestare non minus quam alteram Satirarum partem versibus Germanicis redditam et paratam edere dudum in animo fuit. Sed et temporum conditiones interim obstiterunt, quae alia nos consilia litteraria exsequi jubebant (nam in libro: „Akademische Propaedeutik“ Lipsiae 1842. omnis eruditionis orbem ac viam litterarum studiosis aperuimus, et in sacris scholae Portensis saecularibus tam Musas Portenses quam recentiorem Portae historiam edidimus) et ipsius muneris publici gravitas impediebat, quae paucas modo nobis horas subsecivas ad haec studia recolenda concedit. Nec vero morae tam longae interpositae poenitet, dum orbem paene suum hae variorum disceptationes conficient, quibus etsi non semper assentimur, vere tamen oblectamur. Tantum autem abest, ut his quas adhuc legimus, virorum doctorum de temporibus Horatianorum operum disputationibus rationes nostras certis et firmo inter se nexus junctis observationibus subnixas vel labefactatas vel eversas putemus, ut perpaucia ac leviora si exceperim nunc aliter a nobis constituta, summan earum in dies magis confirmatam videam. Id quod suo loco et tempore pleniore argumentatione probare conabimur. Paucis enim jam agi non poterit, quum ipsa materies majorem in molem accreverit, quam quae angustis hujusmodi scriptionis terminis includi possit.

Itaque his Novis Quaestionibus, hac scribendi occasione nobis oblata, alia quaedam ex copiis nostris ad historiam criticam Horatianorum operum pertinentia afferemus, cognitu non minus digna et ad integrum poetae lectionem restituendam fructuosa, opinacionum licentiae minus fortasse obnoxia. Cum enim multis abhinc annis, repositis ad tempus curis, quas aliis nonnullis tam Graecis quam Latinis scriptoribus dicaveramus, ad Horatii, dilectissimi nobis poetae, opera recensenda, et quantum fieri posset, emendatius edenda animum applicassemus, id perfici non posse rati, nisi fontes ipsius lectionis, codices mscptos dico et libros typis expressos tam vetustiores quam recentiores, qui quidem alicujus momenti essent, accuratius cognovissem et pervolutassem, huic operae per plures deinceps annos, quantulumcunque otii nobis tributum fuit, impendimus. Quo in consilio perficiendo mirum quantum nos adjuvit insignis liberalitas ac benigna voluntas sumorum virorum, et ejus qui rebus sacris omnisque doctrinae cultui in imperio nostro praeest, Eichhornii V. Ill. et Regis legati apud Helvetios, Comitis de Lottum V. Ill. et bibliothecis praefectorum Falkensteinii V. Cl. Dresdensis, Demuthii ac Naumanni V. V. Cl. Lipsiensem, Ukerti V. Cl. Gothani, Beneckii olim, Schneidewini V. Cl. professoris nunc Gottingensis, Gerlachii V. Cl. professoris Basileensis, Mulleri V. Cl. professoris Bernensis et complurium praeterea doctorum virorum, qui operam suam benigne nobis praestiterunt. Quibus omnibus debitam gratiam et habeo et hic publice refero. Eorum enim ope ac benevolentia ad quinquaginta codices mscptos nacti sumus, in iisque nonnullos omnium vetustissimos, quorum longe plurimos ipsi accuratissime ex omni parte contulimus, nonnullorum lectiones excerptas viorum doctorum diligentiae debemus. Et quia permagni refert, grammaticorum quoque et scholiarum veterum lectiones nosse, ut qui nostris multo antiquiores codices usurpaverint, non scholiastas solum veteres sed grammaticos quoque et quos amplum Putschii, nunc Lindemannii corpus continet, et reliquos Nonium Marcellum, Priscianum, Isidorum, Julium Rubinianum, al., tum interpretes veteres

Terentii, Virgilii, Juvenalis, Persii, Statii, et scriptores veteres, qui locos Horatianos afferunt, Quintilianum in primis, diligenter pervolutavimus, locosque, quos citant, omnes excerpsumus. Praeterea codicum ab aliis viris doctis et olim et nuper collatorum lectiones omnes diligenter conges- simus et editiones operum Horatii potiores, de quibus plerisque in praefatione nostra ad Satirarum Vol. I. p. c^{iv} — cxvi. egimus, a saeculo xv. usque ad nostram aetatem fere centum cum virorum doctorum commentariis perlustravimus.

Sic apparatus criticus ad Horatium paulatim nobis accrebit, qualem non facile aliis quispiam ex superioribus in eodem opere occupatis congesit. Quibus ex copiis, ut ad fontium Horatianae lectionis cognitionem aliquid conferamus et ad justam Horatianorum operum editionem, si vita viresque suppetent, viam nobis muniamus, jam nonnulla in medium proferemus, quantum quidem praescripti hujus operis limites concedent. Ac primum codices, quibus usi sumus, paulo accuratius describemus, tum de rebus nonnullis ad historiam textus (quo vocabulo abstinere nobis non licuit) Horatiani pertinentibus, velut de antiquis scholiastis et interpretibus Horatii, nec non de codicis msctorum atque editionum vetustiorum familiis agemus, et codicum omnium adhuc collatorum indicem in tabula exhibebimus, postremo disputationes de octo versibus satirae decimae praemissis et de carminibus libri iii. duodecimo et libri iv. octavo addemus.

I.

Codicum L. quibus usi sumus descriptio.

Codices msctos nostros partim omnia Horatii opera, partim aliquot vel singulos eorum libros, partim laceras eorum particulas continentem quinquaginta numeramus; ex quibus triginta sex ipsi in manibus habuimus et ad verbum accurate contulimus. Sunt autem Berolinenses quinque, Dessavienses tres, Lipsienses quinque, Dresenses quinque, cum quatuor aliorum lectionibus excerptis, Gothani tres, Gottingenses duo, Guelpherbytani tres, Monacenses quinque; tum ex Helvetia Basileenses tres, codex Turicensis, codex Morellianus a nobis dictus, codicum trium Bernensium lectiones a Muellero V. Cl. nobis excerptae. Tum codicis Menteliani lectiones ad marginem ed. Desprez 1695 adscriptae, quam benigne nobiscum communicavit Gersdorfius V. Cl. bibl. acad. Lipsiensis praefectus. Dein Sylloge Burmanniana, quae in bibliotheca regia Berol. servatur, Petri Burmanni manu lectiones ex tribus mss. vetustissimis, Graeviano, Leidensi et Zulichemiano excerptas continens usque ad Od. L. IV. c. 2. in quo desinit. Sed Graeviani codicis lectiones omnes ab Jano Broukhusio ad. marg. ed. Heinsii Lugd. 1612 adscriptas cum illis conferre nobis licuit per Hessii V. Cl. bibliothecae ac tabulario principis Rudolstad. praefecti humanitatem. Praeterea Burmanni sylloge Nic. Heinsii conjecturas et notas breves continet. Libri mscti autem, quos Heinsius citat, nil nisi Cruquiani sunt codices, licet ipsius olim fuerit codex Lips. 3, b. Altera Burmanni sylloge collationes duorum codd. Dorvillianorum et cod. Corbeiensis complectitur, de quibus infra agemus.

Horum codicum complures et olim et nuper ad usus virorum doctorum in recensendis Horatii scriptis adhibiti sunt. Sed quod dolendum est, plerisque eorum non ipsos codd. msctos inspicere licuit, sed lectiones inde excerptas modo in manibus habuerunt. Sic Jani olim, vir diligentissimus et de Lyricis Horatii meritissimus, in Carminum editione modo msctorum ab aliis collatorum lectionibus est usus, quare codicum omnium, quos ipse non vidit (in quibus Dessav. 1. et 2. Lipsiens. 1. 2. 3, b. 4. apud nos) descriptiones mancas ac pravas ab aliis acceptas exhibuit in proleg. p. ix — xvii.

Idem fere Obbario nostro, viro eximia doctrinae copia praecellenti et Horatii interpreti praestantisimo, in amplissima Epistolarum editione accidisse video, ut lectiones plerumque excerptas pro ipsis msctis usurpaverit. Gesnerus quidem ad Baxteri ed. a. 1751 typis repetitam codicem Gotting. I. nostrum negligentius et singulis modo locis adhibuit. Nec vero poenituit codicem Turicensem ab Orellio V. Cl. non ubique satis diligenter excussum, ad nostros usus denuo contulisse. Quantum enim codices ipsos inspexisse praestet, is facile mecum sentiet, quicunque ad scriptoris veteris alicujus lectionem eos, praecipue vetustiores, adhibuerit. Non enim antiquam solum librarii manum a correctiōibus posteriore manu factis facile discernet, quam rem non satis attendere conferentes solent, et quod permagni refert, orthographiam vocum nimis adhuc neglectam observabit, sed totam codicis faciem et indolem, litterarum ductus, librarii consuetudinem, vitia vel virtutes, inscitiam ac negligentiam vel curam ac peritiam in scribendo, ipsaque scholia et glossas insertas curiosius persecutus, non solum de libri vel aetate vel patria, sed de ejus utilitate ad *χρήσιν* majore vel minore probabiliter judicabit; quae omnia ei in occulto manere necesse est, qui excerptis modo lectionibus utitur. Non enim ut quisque liber est antiquissimus, ita continuo in optimis habendus. Saepe enim evenit, ut vel insignis vetustate codex male ac negligenter ab imperito librario scriptus exigui ad crisin pretii sit, contra vel recentior a librario perito ac diligentem, ac praecipue ex bono et vetusto exemplari descriputus maximi saepe aestimandus videatur. Sic ex. gr. codex Bernensis a. nr. 363 omnium antiquissimus, sed vitiis omnis generis scatens, parum utilitatis affert. Contra Gotting. I. noster saec. xv. lectionis puritate et integritate praestat, et Gothanus 2. noster nr. 61. chartaceus saec. xv. (cujus praestantiam Obbarins quoque agnovit ad I. Ep. 1,57. p. 12. cui lectiones inde excerptae contigerunt) magni omnino habendus, utpote qui ex vetustissimo aliquo exemplari originem duxerit. Hic codex vel idcirco memorabilis ac praedicandus videtur, quod lectionem illam a Cruquio olim in codice omnium antiquissimo Blandinio repertam, post hujus interitum in omnibus reliquis msctis frustra quaesitam, Sat. I, 6, 126. fugio campum lusumque trigone, quod sciam unus omnium qui exstant, in textu integrum, sine rasura exhibet, unde eum ex simili ipsius aliquo vetustissimo exemplari esse descriptum, recte colligitur. Non nego singulari gaudio nos esse affectos, cum hanc in lectionem incidissemus jam fere dubia fide post Cruquii aetatem audatam, quam neque Fea in Vaticanis, nec Pottierus in Parisiensibus ullis mss. reperit, unusque Valart, sublestae fidei auctor, in uno Regio Parisiensi se invenisse testatur. Sed eam adhuc latuisse in libro, ubi sane non facile quaereretur, miratus sum, quod vir sagacissimus, Fr. Jacobs, bibliothecae pridem praefectus, hunc codicem et excussum (quod ipse in prima pagina sua manu indicavit) et copiosius decripsit in libro: Beiträge zur ältern Litteratur (T. I. Fasc. 2. p. 235). Haud fere minoris habenda ejusdem codicis altera pars esse videtur et ipsa e vetustissimo aliquo codice deprompta, quae non modo famosam illam Vettii Agorii consulis Romani subscriptionem exhibit, sed aliam quoque adhuc incognitam, de qua infra agemus.

Sed ut ad propositum nostrum revertamur: in cognoscendis codicibus, quotquot nobis obtigerunt, prima haec nobis cura fuit, ut aetatem cujusque secundum artis diplomaticae leges, cum toto ejus habitu, tum certis quibusdam indicis multo librorum msstorum usu constitutis ac confirmatis quam diligentissime exploraremus. Tum scripturae forma atque indole, vitiis ac virtutibus, interpungendi modo, orthographiae ratione studiose anquisitis et consignatis, codicis lectionem diligenter excerptam cum ceteris comparabamus, ut similitudine si qua esset, patefacta in textus originem et fontem facilius posset inquire. Tum demum plenam codicis descriptionem facere instituebamus, unde certius de eo judicium ferri posset. Qua in re perficienda debitam putamus gratiam retulisse publicarum bibliothecarum praefectis, qui thesauros suos liberaliter nobis aperuerunt, ut non

sine usura aliqua justae librorum mss. aestimationis ex accurata eorum cognitione profectae et palam factae eos se a nobis recepisse intelligent.

Librorum msctorum sylloge a nobis congesta octo saeculorum seriem anno usque ad sextum decimum saeculum complectitur. Bernensem quidem a. cod. saeculi IX. satis ab aliis jam excusum in nostris numerare vix licet, sed quaedam tamen adhuc ignota inde afferemus. Saeculi X. octo habemus codices collatos, Graevianum, Leidensem, Mentelianum, d'Orvillianum I., Turicensem, Morellianum, Lipsiensem 2, Dessaviensem I. Saeculi XI. quinque codices: Lipsiensem I. Monacenses 2 et 3. Bernensem e. et Zulichemianum. — Saeculi XII. novem codices: Berolinensem I. Lipsiensem 3, a. Monacenses 1. 4. 5. Dresensem I. Basileensem 1. Bernensem f. Dessaviensem 3. — Saeculi XIII. quatuor codices: Dessaviensem 2. D'Orvillianum 2. Santenianum, Gudianum 2. Saeculi XIV. tres codices: Lipsiensem 3, b. Basileensem 2. Gudianum 1. — Saeculi XV. quatuordecim codices: Gottingenses 1. 2. Gothanos 1. 2. 3. Lipsiensem 4. Berolinenses 2. 3. 4. Dresdenses 2. 3. 5. Basileensem 3. Helmstadiensem. — Saeculi XVI. codicem Dresensem 4. Praeterea incertae aetatis habemus collationes cod. Corbejensis et Dresdenses a. f. l. m. Ex his codicibus potiores habemus tam propter librariorum in scribendo curam et sollertia quam propter vetustorum exemplariorum unde fluxerunt, praestantiam, et antiquissimos saeculi X. libros, Lips. 2. (omnium praestantissimum) Dessav. 1., Graev. Leid. Turic. (sed eum paulo minoris habendum) Morell., et posterioris aetatis codd. Lips. 1. 3, a. Monac. 1. 2. 4. 5. Basil. 1. Berol. 1. Gotting. 1. Goth. 2. — Jam codicum nostrorum descriptionem promiscue, secundum litterarum ordinem instituemus, et ex singulis, quasi pro documento, lectiones nonnullas, nondum cognitas plerasque, ex copiis nostris addemus. Sigla autem et compendia scripturae, quae plurima sunt, pauca modo et selecta afferemus, ne typographo nimiam paremus molestiam.

1) **Bas. I.** Codex Basileensis bibliothecae acad. sign. F. IV. 26. membranaceus, forma 8. maj. Continet a) Horatii opera omnia, fol. 1 — 91. Tum b) Virgilii Georgicon libros quatuor, fol. 93 — 110. postremo c) Ovidii Epistolae ex Ponto, fol. 119 — 162. In interiore parte tegumenti lignei incipit: „*Ex libris bibliothecae Academicae Basileensis 1559. Pretium ducentar. quinquaginta librar. helvet.*“ Codd. Horatii et Virgilii Georgicon non eadem quidem manu scripti vindentur, sed uterque nitide, plane et accurate scriptus saeculo XII. sine dubio attribuendus, cuius totam indolem certissime prodit. Ovidii Epistolarum cod. msc. aetatem posteriorem prae se fert et certis indicis saeculo XIII. videtur assignandus. Horatii opera in membrana satis candida et laevigata accuratissime scripta, hoc ordine: Odarum libri IV. Carmen saec. Eponon liber. Ars poet. Epistolarum libri duo. Sermonum libri duo. In Lyricis folia nonnulla confuse ligata, quorum ordo est: Fol. 16. 20. 19. 17. 18. 23. 24. 22. 21. 25. In Lyricis paginae duplices columnas habent versuum 33. in singulis omnibus. Lineae transversae per omnes paginas stilo ductae lineis binis perpendicularibus terminantur, intra quas litterae initiales, in Lyricis et Arte poetica cum vocibus suis arctius junctae, in Epistolis et Sermonibus spatio satis lato segregatae a textu. Litterae Eclogarum initiales figuris quibusdam, praecipue in librorum initiosis, animalium imagines referentibus variis coloribus nitide pictae, velut ante Artem poet. monstrum a poeta fictum coloribus accurate depictum est, plane ut in Vanderburgii cod. 13. P. Ceterae initiales omnes variis pigmentis ornatae. Etiam versuum initiales uncialibus expressae minoribus, eaeque simplices, nec variatae, nec crispae et implicitae ut in codd. saec. XIII. XIV. XV. plerisque, minio omnes notatae sunt, item tituli majoribus litteris scripti. Scriptura hujus cod. accurata, aequabilis, explicata, compendiis et siglis non frequens, in litterarum forma simplici, recta et nitida, longiorum ductibus

(b, d, f, h, l, p, q, f) non ultra tertiam longitudinis partem vel supra vel infra lineam portrectis, et ipsa earum figura saeculi XII. indolem (qualis in Berol. 1, Dresd. 1. Lips. 3, a. Monac 1. 4 et 5) manifesto prodit. Atramentum in Odis et Epodis satis nigrum, a fol. 33 (a media parte Artis poet.) in Epistolis et Sermonibus pallidius, non fuscum, sed canum magis et subviride.

— Hic codex haud pauca habet scholia ad marginem subtilissime scripta, praecipue ad Artem poet. et Epistolas, pauciora ad Lyrica et Satiras; glossas inter lineas ubique, quae cum scholiis fere omnes eadem manu eodemque atramento, quo textus, scriptae esse videntur. Pauciora scholia et glossae a posteriore manu, sed proximi tamen saeculi, additae, ipso atramento differunt. Tituli omnibus eclogis inditi breves, eadem manu qua textus, majoribus litteris scripti, velut I Od. I. *Pragmatice monocolos monostrophos ad Mecenatem.* 2. *Proseutice dicolos tetrastrrophos ad Augustum.* 3. *Proseutice dicolos distrophos in navem Virgilii.* In Sermonum libris: *Ad Julium Florum;* *ad Torquatum;* *ad Numicium etc.* — Sigla et compendia scripturae haud multa et illo aevo usitata. ae dipt. haud infrequens (irae, horae, Lamiae, Camenae) æ rarius (quaestæ, meæ) sed per e vel e simplex frequentius (horæ, hedere). o e et e promiscue (hedus, coetus) i simplex ubique (non i vel i) sed duplex i accentu saepe notatum, ut ab u littera distingueretur (diis, otii, imperii) qui mos jam saec. XI. usurpari coepit. &, i pro et, antiquo usu. ē pro est, in textu, antique; ~ pro est modo in glossis et scholiis; 9 pro con, rarius, quod sequenti demum saeculo in usum venit. Singulari quodam hujus saeculi XII. usu (quem apud Mabill. et Benedictinos notatum me invenire non memini) numerorum signa pro litteris passim verbis immixta reperi, ut: „circa lustra x“ (pro decem) „et c (centum) puer artium“ (similiter in Dessa. 3. Dresd. 1.) etiam verba litteris uncialibus scripta passim in textu leguntur, praecipue nomina propria, CESAR, AVGVSTVS, MECENAS. — Interpunctio simplex; punctum plerumque pro omni distinctione; colon et semicolon (;) rarius. interrogandi hoc signum (?). Comma (,) in vestutis mss. ante saec. XVI. nusquam reperitur — Orthographia antiquum morem partim retinet, partim ab eo recedit: Juppiter (plerumque) Mecenas, Bachus, Adria, Appalus, Salusti, milia, sucus, belua, pelex, litus (littora) jocundus (in Epodis fere) Kalende, Kartago, temptare, comptus, promptus, emptus (sed damna, damnatus) iniciat, adiciat, obiciet; sed etiam: unquam, nunquam, quicquid, nequicquam (raro nequiquam) cunque, arctus etc. Terminatio in ii vulgaris, ut dī, otii, imperii, Attii, Livii. Accusativi plur. tertiae decl. in is fere nusquam, semper in es. — Rara ceteroquin scriptio et lectionis puritas et integritas doctum ac diligentem scribam prodit. Nonnulla vitia non tam ipsius, quam aetatis sunt, ut perpetua litterarum i et y commutatio (Lyde, Lide, Libicis, cythara, tybia, nimpha etc.); h temere additum vel omissum: (horchus, holus, harena, archanum, carta, coturnus, stomachus); c pro t frequens (vicum, Lacium, gracia, quociens, amicicia); inconstantia in litteris coalescentibus: in bellis, in pune, in mitis, in potens, imperium, impone ect.) Quaedam tamen codicem in Italia scriptum fere arguunt, ut bacco, michi, nichil (sic semper). — Diligentis et critici librarii curam etiam variae lectiones produnt ex aliis codicibus collatis depromptae et in singulis vocibus passim superscriptae, quae plerumque eandem quam textus manum produnt, rarius tamen recentiorem. — Ex hujus codicis lectionibus nonnullas modo potiores afferam, ut quanta etiam in libris msstis lateat bonaë messis ad *zq̄στην* copia, vel hinc intelligatur. I Od. 10, 3. formasti et catus. 15, 13. Ne quicquam et Veneris. II. Od. 3, 11. quoque obliquo. 9, 22. tollere vertices. 10, 12. sperat adversis. 16, 3. condidit lumen. 17, 19. letalis horae. III. Od. 18, 12. cum bove pardus. 20, 1. moveas tumultu (etiam in Leid. nostro v. lect.) 26, 9. diva regis Cyprum. IV. Od. 4, 42. durus

per urbes. 60. animosque. 65. pulchrior exiet. 6, 16. victor gravis. 9, 29. Parum sepulta. Epod. 16, 2. Roma perit viribus. 17, 24. Nullum ab labore (ita Turic.) 36. Qui finis. I. Sat. 1, 12. viventes dicit in urbe. 2, 53. verum hoc amplectitur unum. 83. mercem sine fucis gestat apertam. 7, 11. quibus adversum bellum incidit. vel aduersis, ab antiqua manu superscr. (v. nostram Satir. Ed. ad. h. l.) 9, 27. quibus est te salvo opus. II Sat. 1, 10. scribendite cap. 2, 59. Cujus odorem oleum. 123. cuppa potare (vel culpa supsc.) 128. O pueri, vixistis. 3, 317. num tandem, se inflans, sic magna fuisset? 6, 46. rimosam — in aurem. 7, 57. alternante libidinibus. 109. qui puer uva Furtivam mutat strigilem. I. Epist. 16, 60. audiri: o pulcra Laverna. 72. frumenta penumque. II Ep. I, 226. Cum speramus item fore venturum (ita Berol. 1. noster.) 2, 195. an neque sumptus — facias. A. poet. v. 3. Undique collectis membris. 387. descendat principis aures.

2) **Bas. 2.** Codex Basileensis 2. bibliothecae acad. sign. F. IV, 27. membranaceus forma 8. maj. Continet, ut in prima pag. inscriptum: a) Derivationes vocabulorum. fol. 1. — 23. b) Horatii Epistolae. fol. 24 — 51. c) Poesis nova. fol. 52 — 82. In interiore parte tegumenti lignei inscriptum est: *Codex Biblioth. publ. Basil. pretium ducent. U. Helvet. Continet folia signata* 82. — Horatii Epistolae (Ars poet. non inest) Lib. I. II. in membrana satis bona et alba scriptae, atramento paene fusco, litteris minutioribus quidem, sed satis concinnis et explicatis. In singulis paginis 29 versus inter lineas duplices (58 cujusque paginae) badio colore ductas per totam paginae latitudinem, sed dupli linea perpendiculari in sinistra parte ad excipiendo litteras initiales, simplici in dextra parte post finem versuum ducta, altera in extremo margine, ut inter utramque scholiis locus esset. Litterarum ductus, initialium crispior figura, multa scripturae compendia et sigla, i' fere ubique accentu notatum, lineae coloratae, haec et alia certa indicia hunc codicem saeculi XIV. esse demonstrant. — Hic liber permulta habet scholia ad marginem et glossas superscriptas, non eadem manu qua textus, sed posteriore, vel illius saeculi vel saeculi XV. ineuntis. In extrema parte folia nonnulla confuse ligata, quorum ordo est: Fol. 45, 48, 47, 46, 49. — Sigla et compendia scripturae permulta lectionem difficilem et impeditam faciunt. Vocales paene omnes superscriptae. Interpunctio fere nulla omnino, ne signum interrogandi quidem. Distinctionis hoc signum ubique: Γ vel € (ex. gr. Incipe Γ qui recte vivendi cett). Numeri rarius signis notati ut I. Ep. 1, 58. sex VII milia. In orthographia vocum e pro ae et oe ubique; hiis pro his passim; accusativi III. declin. in is nusquam. p post m plerumque insertum; contempno, emptus, sompnus. ad, adque pro at, atque frequenter. Lecio non ubique accurata, recta et emendata; verba saepe omissa vel transposita, interdum temere mutata. — Ex hujus codicis lectionibus memorables nonnullas afferre liceat: I. Epist. I, 34. quibus hos lenire dolores. 36. laudis honore tunes. 45. currit mercator. 55. haec recitant juvenes. 65. tibi suadet melius. 4, 13. tibi praeluxisse supremum. 5, 17. trudit inermes. 6, 42. ait. quaeram tamen. 7, 21. omnibus horis. 42. nec multum prodigus. 90. quem simul aspiciens. 10, 7. musco circumdata saxa. 13, 6. gravis urget sarcina 15, 25. ac nos tibi credere. 16, 14. fluit optimus, aptus et alvo. 18, 88. retrorsum te ferat unda. II. Epist. 1, 46. demo unum et demo iterum unum. 51. ut dicunt critici. 107. Crescere res possent. 122. puerove excogitat. 2, 46. dura sed amovere. 76. versus centum meditare sonoros.

3) **Bas. 3.** Codex Basileensis 3. bibliothecae acad. sign. F. III. 6. chartaceus in

Fol. min. corio badio tectus, 141 foliis constans. Continet a) Q. Horatii Fl. Sermonum Lib. I. II. fol. 1 — 46. b) Dec. Junii Juvenalis Satiras in duos libros divisas fol. 47 — 130. c) A. Persii Flacci libr. Satirarum fol. 131 — 141. Totus hic codex una eademque manu in charta splendida, terra cimolia inducta candidissima ac laevigata, atramento vulgari non belle quidem sed luculenter et explicate scriptus. Versus in singulis paginis 22 — 24. in lineis cerussa ductis, et una linea perpendiculari utrimque terminatis scripti, litteris satis magnis et pinguis, compendiis scripturae siglisque non ita multis et simplicibus. e pro ae et oe ubique, contra oe pro e et ae passim (foelices, loeta) et plerumque simplex, rarius puncto notatum (i). hii, hijs pro hi, his, haut pro haud, non raro. cum pro con passim (cum credere, cumclave). i et y saepe inter se commutatae, sed nusquam michi, nichil. — Distinctio fere nulla, vel admodum rara, modo per punctum. Interrogandi signum omnino deficit. Litterae majores s. unciales rudi illius aevi ductu figuratae multumque variatae; initiales eclogarum titulique in primo Sermonum libro minio picti, etiam versuum initiales pleraeque lineola rubra notatae. Prima codicis littera Q coeruleo pigmento scripta. In altero Sermonum libro omne minium deficit. Glossae et inter versus et ad margines in primo Sermonum libro frequentiores, in altero fere nullae. Scholia paucissima. Tituli singulis eclogis partim praepositi simpliciores (ut in Sat. I, 3. „Sermo secundus incipit.“ in sat. 4 „Tertius sermo.“ etiam lib. II. septima cum superiori nixa.), partim omnino desunt. — Tota codicis facies, litterarum ductus ceteraque indicia saeculum XV. produnt, id quod nota in ipsa charta insita probatur. Folia enim omnia hoc insigne

habent in margine: quod in Naumann catalogo librorum mss. bibl. Senat. Lips. Tab. IX. anno 1473 tribuitur, unde in extrema illius saeculi parte hunc librum esse scriptum recte colligitur. In Germanicae passim mania esse scriptum, cum alia quaedam indicia probant, tum glossae immixtae, v. c. I. Sat. 1, 55. ciathus: *Ein drinckglass* (ad marg.) v.

53. cumera: *ein Korb uss gerte gemat ist.* 104. vappa: *proprie fit gebrochen win.* v. 105. spado: *ein castratus.* herniosus: *ein gebrocher.* 3, 73. tuber: *ein geschwollen fleisch.* — Lectio hujus codicis non admodum probatur. Haud pauca enim insunt menda cum in vocibus vel inscite scriptis et depravatis, vel falso inter se junctis (ut II, 4. 17. Sive spartinus subito) tum in singulis verbis totisque versibus vel omissis vel transpositis. Spatia haud paucis locis vel singulis verbis vel totis versibus vacua relicta scribam exemplaris sui verba male scripta aut obscurata legere non potuisse arguunt. Omnino hic liber non ex antiquo aliquo bonae notae codice sed ex recentiore ac minus laudabili descriptus esse videtur, quod ex prava saepe et male fida lectione colligitur. Nam in describendis libris librarii praeter cetera menda et errores saepe etiam commenta sua pro vera et antiqua lectione substituerunt, quare ut quisque liber est recentissimus, ita plurimas plerumque lectionis varietates exhibet. In ultimis libri II. satiris lectio multo etiam vitiosior et corruptior quam in prioribus. — Ex variis lectionibus nonnullas hic affere placet. I. Sat: 1, 14. Quod lassare valent. 48. Forte feras humero. 49. Qui nil portaret. 53. Cur tua plus laudas. 80. At si condoleat. 98. Extremum tempus. 2, 78. Desine sectari matronas. 5, 62. permulta locutus. II. Sat. 1, 12. Cupio, pater optime: vires destituunt. 3, 12. Eupolin Archilochus. 21. Quo faber ille. 191. classem deducere Troia.

4) **Brn. a.** Codex bibliothecae Bernensis nr. 363 membran. in 4° Saec. VIII. exeuntis vel IX. ineuntis, charactere Saxonico minore scriptus (qui a Romano et Gothicu hunc secuto multis partibus differt), antiquissimus omnium, quotquot adhuc cogniti sunt. Continet Horatii Carmi-

num libros I — IV. (deficientibus nonnullis carminibus et singulis carminum locis) Eponon lib. Carm. saec. A. poet. (praeter extremam ejus partem a v. 441.) Sermonum Lib. I. sat. 1. 2. 3. usque ad v. 134. in quo deficit. Hunc codicem Alcuini olim fuisse, aut ab ipso scriptum aut ex ipsius exemplari descriptum, Car. Guil. Muellerus amicus, tunc Professor acad. Bernensis, nunc gymnasii Rudolstad. Director V. Cl. per litteras pridem nobis significavit; Ferd. Hauthalius autem, V. Cl. qui ipse eum manibus tractavit et excerptis, in Jahnii Annal. a. 1838. Vol. 22. pag. 338 sq. a Volcbrechto quodam, monacho Scotico, scriptum dicit. Evidem mihi persuadere non potui, ab Alcuino, homine eruditissimo, librum innumeris vitiis, non erroris modo, sed turpis ignorantiae paene obrutum, potuisse confici. Ab imperito potius librario, linguae Latinae fere ignaro, e codice non optimae notae esse descriptum, cum innumera errata, pravae lectiones et voces disceptae falsoque inter se junctae, tum vera vocabulorum portenta arguunt (ex. gr. I. Sat 2, 31 Audiresto pē ptium: audire est operae pretium. 44. catonus pro calones. 55. Mars sevus pro Marsaeus. 59. quam res tibi an trahit avunde pro: quam res trahit. an tibi abunde. 64. Utilius infaustas ulle pro: Villius in Fausta Sullae. etc.) Hoc codice Orellius usus est, sed paullo negligentius. Ejus lectiones in Lyricis a C. Guil. Muellero accuratissime excerptas idem in extremo Vol. II. ed. secundae a pag. 811 — 817 exhibuit. F. Hauthalius l. c. varias Artis poet. et Satirarum I, 1. 2. 3. lectiones vulgavit. Sed eum ipsum haud pauca in conferendis verbis fugisse, hic additis ex. gr. iis, quae in Satira 2. omisit, eadem Feae editione adhibita, demonstrabimus. v. 21. nato fugisse fugato. 36. Sic memirat orcunni 39. multā corrupta (vb. dolore voluptas deſunt). 41 Hinc se praecipitem. 46. jure omnis. 49. at hic sit. 70. Magno cognatum. 71. conferbuit ira. 73. meliore. 80 Nec magis inter niveos (huic omissum). 83. gestat. apertis. 84. nec si quid. 92. spectes o crus bacchia verum. 100. invideant cur apparet ibi rem. 107. huc similis. 116. brombumque — num inguina. — In compendiis scriptuae notabilis illo jam aevo litt. q̄ pro a e frequentissima; ~ saepe in textu pro est. o pro con (offerbuit). Ex schedis Muelleri humanitate nobiscum communicatis et vitae brevioris Horatianae huic codici praepositae sed aliunde jam notae varias lectiones dabimus et scriptuae ipsius specimen in tabula addita exhibebimus.

Codicum Bernensium saec. X. Nr. 21 et 542, quibus usus est Orellius sub. litt. b. et c., lectiones quasdam excerptas habemus, quas suo tempore proferemus. In nostris autem hos duos numeramus, quos ille in edendis Hor. scriptis non adhibuit:

5) **Brn. e.** codicem bibliothecae Bernensis Nr. 619. membran. in 8vo saec. XI. Insunt Sermonum libri a sat. I, 9. et Epistolae, cum glossis in marginibus adscriptis.

6) **Brn. f.** cod. bibliothecae Bernensis Nr. 327. membran. saec. XII. qui Artem poëticam, Epistolarum et Sermonum libros continet. Descripsit eum cum aliis mss. Bernensibus F. Hauthalius in libro: Seebode Archiv 1829. IV. 56.

7) **Brn. 1.** Codex Berolinensis noster bibliothecae Regiae membran. saec. XII. in 8vo, sign. Nr. 5. scripta Horatii omnia continens praeter sat. I, 1 — 4, 31. Epist. II, 2, v. 3 — 216 et Artem poet. Quem in Satiris edendis olim adhibitum plenius descripsimus in Praefatione ad Satirarum Vol. I. p. XCVII — XCIX. Ex ejus lectionibus nonnullas nondum vulgatas hic placet afferre. I. Od. 35, 2. imo extollere. II Od. 3, 2. non secus ac bonis. 4, 7. medio triumpho. 6. 19. fertilis Baccho. 10, 18. citharae tacentem. 15, 10: excludet aestus. III.

Od. 16, 23. castra peto: transfuga. IV. Od. 5, 7. Effulsit populo. Epop. 5, 21. et ossa
rapta ab ore. 6, 15. me appetiverit. 7, 16. mentesque percussae. II. Sat. 5, 101. He-
res audieris. II. Epist. 1, 3. armis tuearis. 66. Si modo quaedam antiqua nimis.
186. plebecula plaudit.

8) **Brl. 2.** Codex Berolinensis alter bibliothecae Regiae chartaceus in 4to
sign. Nr. 9. saec. XV. exeuntis, Horatii Epistolarum librum I. usque ad Epist. 18 v. 86
in 27 foliis scriptum continet, ac praeterea Boethium de disciplina scholarum et Persii
Satiras cum scholiis vetustis. Horatianis Epistolis praemissa est Vita quaedam Horatii non alibi
reperta, quam adhuc incognitam in Quaestionibus nostris Horat. post Praefationem typis exprimi
curavimus. Eam ex vetustiore aliquo exemplari depromptam esse, cum ipsa orationis indeoles, qua-
lis grammaticorum esse solet, tum scholia ad marginem ei addita haud indocta probant. Ceterum
hunc librum sub finem saec. XV. demum scriptum esse, cum ex aliis indicis colligimus, tum inde
potissimum, quod in glossis inter lineas et in largissimis ad marginem scholiis permulta habet par-
tim ex Acrone partim ex Landini commentariis, qui primum a. 1482 in lucem prodierunt, ad verbum
expressa. Scriptura maximam partem pura et emendata manum doctam et diligentem prodit. Textum
autem, licet cum ed. Flor. 1482 plurimum convenientem, non ex libro typis expresso, sed ex vetusto
aliquo bonae notae codice repetitum esse et propter orthographiae rationem (michi, nichil, Ulixes)
et propter singulares aliquot lectiones existimamus, velut 6, 12. metuatne. 63. meminermus.
10, 41. parvo nesciat uti. 43. si minor urg et. 13, 17. quae possint oculos. 15, 25. a c
credere. 43. intra vilia. 16, 58. placatur. 17, 10. quem natus. 28. quodlibet indutus.
18, 82. ecquid.

9) **Brl. 3.** Codex Berolinensis 3. bibliothecae Regiae chartaceus in Folio, sign.
Nr. 30. Horatii Artem poet. continens usque ad v. 462. Litterarum ductus et tota scripturae
compendiis et siglis distortae facies saeculo XV. exeunte non vetustiorem esse probant. Lectio
multis locis corrupta ac vitiosa et ipsa orthographiae ratio (ph. pro v saepius, ut arphum,
olipha) scribam indoctum et indiligentem prodit. michi quoque legitur, et nichil. Quaedam
tamen propria habet, ut 146. ab interitu Menelai. 273. lerido seponere dictum. 445. vir
bonus et sapiens. 447. ambitiosa rescindet; ut ex codice aliquo vetustiore descriptum putem.
Scholia multa ad marginem adscripta sunt, sed parvi aestimanda.

10) **Brl. 4.** Codex Berolinensis 4. bibliothecae Regiae chartaceus in Fol. ~~o~~ msctis
Diezii sign. Nr. I. in ampio volumine XXIII variorum scriptorum opera partim msctpt, partim
typis sub saec. XVI. initium expressa, velut Sedulii carmina, Boethium de consol. philos. et c. com-
plectitur. In his etiam Horatii Artem poet. a pag. 281 cum scholiis ad marginem ~~et~~ glossis
inter lineas. Litterarum ductus et scripturae compendia cum Berol. 3. plurimum convenient, quare
saeculo XV. exeunti et hunc codicem attribuo. Ceterum e codice mscto, non e libro typis ex-
presso transcriptum esse, propria nonnullis locis lectionis indeoles probat, ut v. 188. „Quid feret
hic dignum tanto promissor hiatu?“ Scriptura in vocibus ipsis pauciora habet errata,
sed permulta in litteris, in quibus d et t, f, ph, v saepissime commutantur (v. c. ficum, vi-
dibus, Catmus, nepharius), ut textum ab imperito librario e viva voce dictantis exceptum putes.

11) **Corb.** Variae lectiones in Horatii libros de Arte poet., Epistolas et Satiras e

codice mscto monasterii S. Petri Corbeiensis, sign. R. Nr. 224. collato cum editione Haakiana Schrevelii Lugd. B. 1670. Ex sylloge Burmanniana. Codex deficit in Sat. II, 7. ut ultima Sat. desit. In his lectionibus magnam partem pravis et vitiosis multae tamen singulares insunt. Eas in Satiris nos attulimus, in Epist. L. I. Obbarius. Ex Epist. L. II. et Arte poet. potiores nonnullas hic exhibemus. II. Epist. 1, 35. quotus afferat annus. 53. Laevius in manibus. 97. Suspendit voltum picta. 115. Gestit enim in loculos nummos dimittere. 182. etiam fugat audacem hoc. 215. fastidia ferre superba. — II. Epist. 2, 11. qui volt excludere. 94. Romanis vatibus urbem. 97. Credimus et totidem. 120. Et vehemens liquidus. 137. Expulit a cerebro morbum. 202. ducimus astris. — Ars poet. 12. coeant convicia. 18. flumen Rheni. 46. carminis actor. 91. variari cena. 141. post funera Troiae. 205. sedilia cantu. 225. commendare loquaces. 276. duci nam cena. 408. carmen laudabile. Ceterum collatio Burmanniana et hujus et reliquorum codicum haudquaquam satis accurate facta est, ut in his modo, quae littera scripta indicat, ei fides habenda sit; cetera, de quibus tacet, ex libro typis vulgato, cuius ope collationem instituit, supplere minime tutum duco.

12) Dess. 1. Codex 1. bibliothecae Ducalis Dessaviensis membranaceus in Fol. sign. Nr. A. Nostrum esse video hujus codicis, quem ipsi diligenter pervolutavimus, eximiam indolem ac vetustatem nondum satis notam paulo accuratius demonstrare et locum ei debitum inter praestantiores Horatii codices vindicare. Nam qui adhuc ejus opibus in scriptis Horatii edendis usi sunt viri doctissimi, Janius ad Carminum libros, Obbarius ad Epistolas, non ipsi, quod dolendum est, hunc librum in manibus habuerunt, sed lectiones ab aliis inde excerptas modo protulerunt. Quorum prior ille in Praefatione ad *Carth.* Vol. I. p. IX. X. Happachii descriptionem exhibit, hominis in msctorum veterum lectione parum versati, qui prava aestimatione hunc codicem antiquissimum in saeculum XIV. transfert. Post eum Obbarius V. Cl. lectiones Epistolarum inde excerptas ab Aug. Fuchsio, Lindneri bibliothecarii Dessav. beneficio accepit, cuius descriptionem patro sermone factam ex Jahnii libro (*Archiv. cett. 1833. II, 2*) in Praef. ad Epist. I. p. V. repetiit, in qua et titulos in prima pagina inscriptos et lacunas in textu paulo accuratius quam apud Janium indicatas videmus. Hoc modo, quod ibi legitur, codicem Anhaltinum Fabricii et hunc Janii Dessav. 1. unum eundemque esse, concedi non potest. Omnino enim alium librum fuisse, quo Fabricius olim sit usus, utriusque codicis lectiones inter se collatae facile declarant (qua de re post in *Comm. II. agemus*); nec, si verum est, quod Jani in Praef. p. IX. prodidit, et hunc et alterum codicem Dessav. ante C. annos ex Italia Dessaviam esse perlatos, Fabricius iam. a. 1555 hunc librum Anhaltini nomine designare eoque uti poterat. Ceterum hoc quoque animadvertisimus, superiorem illam primae paginae inscriptionem: „*liber beatae Mariae virginis sanctique Cipriani episcopi et martiris in Nigeburge*“, pravam saeculi XVI. manum prodere et iis, quae inferius leguntur (l. c. ap. Obbar.), certe centum annis recentiorem esse, quod probatur etiam inferiore inscriptione: *Reparatus* (h. „*vel emtus vel renovatus*“, Jani.) *anno domini millesimo quadragesimo septuagesimo*.

Hic ergo codex reverenda vetustatis in Fol. mediocris formae nitide et accurate scriptus, tegumentis nuper corio badio obductis decore induitus, olim male habitus est, ut non solum priora et ultima folia in marginibus lacera sint et scholiorum potissimum scriptura in primis octo foliis et in sex novissimis multo usu tritis negligenterque servatis fere prorsus evanuerit, sed multas quoque lacunas in omni parte habet a Lindnero apud Obbar. paulo accuratius quam ab Happachio apud Janium indicatas. Folia etiam nunc exstant 103, quorum ultimum vitio ligatum, penultimum

esse debebat. Scriptorum Hor. antiquior ordo servatus: **Carminum libri IV. Ars poet.** Epodon lib. Carm. saec. Epistolarum libri II. Sermonum libri II. — Hic codex in membrana maximam partem satis alba ac tenui et utrimque laevigata, passim crassiore et usu multo inquinata scriptus, foliis omnibus fere aequalibus, scripturam ubique aequalem, accuratam, nitidam et valde emendatam prae se fert, quae doctam manum facile prodat. Tota codicis indoles splendidior est, latissimo ex omni parte margine, versibus laxius scriptis in singulis paginis omnibus vicenis ternis, ut et glossis inter lineas et scholiis ad marginem sua spatia essent. Columnae versuum ubique simplices, et in Lyricis, in quibus modo Adonius Sapphico proximo adjungitur. Versus inter lineas stilo impressas scripti, quae binis utrimque lineis perpendicularibus, intra quas litterae versuum initiales pictae, terminantur et stigmatis in extremo margine notantur. Ultima quoque marginis ora linea ex omni parte ducta includitur, puto, quo paginae aequales exsisterent. Atramentum fuscum propter vetustatem plerumque pallidius. Litterae initiales versuum simplicissimae, eclogarum initiales majores passim nigrae, rarius minio pictae, plerumque omissae. — Titulis eclogae omnino carent, quod ipsum est signum probae et sincerae vetustatis. — Scholia per totum librum in margine et exteriore et interiore permulta, maximam partem ex Acronis et Porphyronis commentariis excerpta, ita tamen, ut nonnulla etiam propria afferant, quae nec apud illos nec in Cruquii scholiis leguntur. Quaedam inde excerpta in Comm. II. dabitur. Etiam vocabula Graeca litteris majoribus rectissime scripta in scholiis apparent, ut Epod. **5, 65. HAPICTOPIA.** Passim recentior manus quaedam appinxit, sed rarius. Per multis autem locis haec scholia usu et vetustate ita abstersa et detrita sunt, ut legi jam non possint. — Glossae per omnes paginas in vocibus singulis superscriptae una cum scholiis eandem plane scripturae indolem aetatemque atque ipsi versus produnt, eodem quoque atramento scriptae, ut ab uno eodemque scriba per totum codicem versibus additae esse videantur. —

Hujus codicis cum tota scripturae indoles, tum singuli litterarum ductus, compendia scribendi et diphthongorum usus frequens saeculum decimum certissime indicant. Scriptura rotunda magis quam angulosa, nec Longobardica est, ut apud Janium legitur, sed recta Romana quae proprie dicitur. Litterae longiores f. f. r. et supra et infra lineam paululum productae, quae consuetudo fuit illius aetatis. Diphthongi ae et oe cum siglo æ frequentissimae, antiquissimo usu, qui paullatim demum in ē et e transiit. f longum ubique, s finale nusquam, quod saec. XI. usurpari coepit. i purum semper (non ī vel ī) u ubique, non v; r ubique, non ſ; d ubique, non ð (quod licet in scriptura Saxonica prius frequentatum, in minuscula Romana saec. XI. demum in usum venit). & siglum in vocum initio, medio, fine (ut &iam, p&eo, st&), est vel ē. plerumque, (÷ ÷ pro est, rarius) con vel ē (com), nusquam o vel 9: þ (ha) Þ (ma): haec omnia saeculi decimi usum incorruptum declarant. Litterae majores passim in medio versu, adeo singulis vocibus immixtae apparent (ut I Sat. 4. 105. Ut fugerem Exemplis — I. Ep. 7, 52. philippi; 42. herbae. — Interpunctionis signa sunt: punctum, colon (;/) semicolon (;) interrogandi signum (՞) punctum minus (՞) pro commate. — Orthographia vocum antiqua et recta plerumque. Scribitur: Juppiter, Maecenas (raro Mecenas) caena, caelum, haeres, (heres) caelebs, caetera (cetera), obscenus, loetum, Bachus, Apulus, milia, baca, belua, pelex, sucus, artus, litus (littora), quicquid, quicquam, nequiquam, umquam, numquam, cumque, quattuor, percontor, sepulchrum; vultus, vulgus (voltus, volgo rarius) urgere (urguere rarius); littera p inter mn, ms, mt, plerumque inserta (dampno, hiemps, sumptus); litterae in compositis plerumque non coalescent (inpune, inmiscere, subposuit, conlaudem) ii fere contractae (obicit, inicit, deicit, Bais) i et y, c et t in

vocabus rarius commutatae (y m b e r, t y g r e s, v i c i u m) — **Lectio** hujus codicis plerumque proba, sincera et emendata, paucissima habet vitia negligentiae, ut in optimis et limpidissimis Horatianae lectionis fontibus hic liber recte numeretur. Ex iis quae propria habet, nonnulla afferam. I, Od. 12, 21. neque te transibo. I, Sat. 1, 121. verbum non amplius ullum. 2, 24. in contraria tendunt. 33. venas inflabit. 4, 109. atque Balbus in op. 5, 54. Contulerint lites. 6, 11. multis et honoribus auctos. 41. meus quod erat pater. II, Sat. 3, 48. Insani posuere. 8, 22. quas Maecenas. I, Epist. 10, 39. qui pauperiem fugiens. 11, 9. obliviscendus et ipsis. 18, 91. (Potores bibuli media de nocte Falerni.) hic v. deest, et in cod. Morell. In Lips. 1. 2. ad marginem adscriptus. 19, 12. Quod si quis. 24. numerosque animosque secutus. II, Epist. 2, 168. aliter putet. 175. Sed quia Ars poet. 363. vult haec sub luce videri.

13) **Dess.** 2. Codex 2. bibliothecae Ducalis Dessaviensis membran. in 8vo maj. sign. Nr. B. recens ligatus tegumentis corio badio obductis; idem est, cuius lectionibus Jani (Proleg. p. X) et Obbarius (Praef. ad Epist. p. VII.) usi sunt. 69 folia habet, quorum ultima viginti situ et putredine partim exesa, ut tamen textus maxima ex parte servatus sit. Folia non satis inter se aequalia hispidas et scabras habent frontes; membrana sordidior omninoque inculta facie, in priore libri parte crassior est, in altera tenuior. In primae paginac, quae Od. I, 1 et 2 continet, summo margine inscriptio legitur: *Oracii Flacci*: in inferiore parte post verba quaedam non satis plana et explicita: *Liber mag.* etc., minutis litteris titulus exstat: *Oratii carminum lib. primus*. — Hic codex una eademque manu ab initio usque ad finem scriptus opera Horatii omnia continent hoc ordine: Carminum libri IV. Epodon lib. Carm. saec. Ars. poet. Sermonum libri II. Epistolarum libri II. Paginae in Carminibus et Epodis duplices habent versuum columnas, in Sermonibus et Epistolis simplices. Versus in singulis paginis 44 (secundum stigmatum ad marginem foliorum numerum) scripti sunt inter lineas stilo leviter ductas et parum expressas, ut fere evanescant, clausas utrimque binis lineis perpendicularibns, quibus litterae initiales includuntur. Atramentum paene fuscum, ut in vetustis msctis. Titulis eclogae omnes carent praeter Epistolas, quae fere minio pictos a posteriore manu habent titulos. In Arte poet. a recentiore manu superscr. „*Oracius de poesi et poetis*.“ In Sermonum lib. I. *Liber sermonum oracii*. Litterae eclogarum initiales partim minio, partim atramento pictae. Litterae versuum initiales a textu distantes breviorem et simpliciorem formam prae se ferunt. — Scholia et glossae ad Artem poet. plures, ad Epistolas nonnullae, ad Satiras perpaucac tum vetustiore, tum recentiore manu scriptae; ad Lyrica omnino desunt. — Scriptura huius codicis, quam minusculam Gothicam dicunt, non ornata illa quidem nec elegans, sed plana tamen ubique et explicita, satis quidem conferta et minuta, ita tamen, ut legi commode possit. Tota eius species et indoles, angulosi litterarum ductus et singula observata in litteris et compendiis scripturae, saeculi XIII. initio hunc codicem scriptum esse declarant. Non tantum quidem scripturae facies a codicibus saeculo XII., praesertim ultima eius parte scriptis distat, ut non pleraque cum iis communia habeat, adeoque difficilis saepe fiat de certis aetatis terminis judicatio. Sed quae singula in priore aetate reperta transitus ad posteriorem indicia sunt, ea coniuncta demum si reperiuntur, insequentis aevi indolem patefaciunt. Sic in nostro codice e simplex (ϵ rarius) pro ae, oe fere ubique usurpatum, ut æ siglum nusquam, ae et oe rarissime appareant; qui mos saec. XII. iam inductus, saec. XIII. demum invaluit. Sic littera i duplicata accentu in hoc cod. plerumque notatur (ut otii. *Claudii*, *Caprii*, *Ennii*, *viciis*, *supplicitis* cett) quod saec. XI. fieri coepit, saec. XII. frequentius; sed i simplex quoque sic notatum (*ima*, *anima*, *albi*) saec. XIII. consuetudinem jam indicat. Item ð rotun-

dum ubique, non d; 9 siglum pro cōn, quod saec. XIII. frequentius, priore aetate fere usus finale denotat. 1 siglum pro & semper, et in compositis adhibitum (*ienī, mow, habi* pro etenim, movet, habet); siglum 1̄ pro est etiam usu venit, sed rarius. 1 longum ex antiquo superioris aetatis usu plerumque servatum, et in fine vocum, ubi s rotundum rarius et supra lineam elatum (ut *comes*) usu vetusto. 1 quoque littera ubique, non r, quae vulgaris est saec. XIII. Ex his omnibus indiciis (etiam lineas stilo ductas, non cerussa vel colore pictas si addimus, quae a saec. XIII. frequentari coeperunt) ad initia saeculi XIII. hunc codicem perfinere, certe colligitur. — Interpunctio simplicissima; praeter punctum una fere distinctio (‘) quae pro commate, colo, interrogandi signo (raro ‘) valet. — Orthographia vocum in multis antiquam rationem sequitur, velut milia, pelex, sucus, belua, carta, artus (pro arctus), Bacchus, set pro sed, (saepe); in multis prava et inconstans; praecipue in littera h addenda, vel omittenda mira temeritas, utin commutandis litteris c et t, i et y. Sed mira constantia in servandis cōn et in ante b, p, e. (Adeo *Canpanis Inliricis, Pompejo, Empedocles*), in inserenda p inter mn, ms, mt et in eiicienda i in compositis: abicit, obicit, inicit, deicit. — Lectio huius codicis non plane indoctum quidem, sed minus diligentem librarium prodit; in Sermonibus et Epistolis aliquanto rectior et emendatior quam in Lyricis. Sed ea tamen minus casta et pura quam in antiquioribus. Legitur enim v. c. cantatoribus pro cantoribus, deprehendi pro deprendi, amicia pro amicitia, summovisses pro summoses, expectabo pro exspecto, interrogat pro rogat, inquit pro quatit (I. Od. 16, 5). Voces haud raro omissae, interdum additae vel pravo ordine scriptae, saepius etiam correctae. Lectiones memorables nonnullas hic afferre liceat. III. Od. 7, 22. voces spernit. 14, 8. simple vita. IV. 6, 38. noctilucam. Epop. 1, 26. nitantur mea. 2, 5. classico ut miles truci. 5, 37. Exsucta uti. 13, 9. et fide mercuriali. I. Sat. 2, 50. munifico esse decet. 4, 25. media erue turba. 26. Aut ab avaritia II. Sat. 1, 71. in secreta remorat. 3, 35. sapientem crescere barbam. I. Epist. 16, 49. renuitque negatque Sabellus. A. poet. 9. fictoribus. 220. vilem cantavit ob hircum. 289. non virtute.

14) **Dess. 3. Codex 3. bibliothecae Ducalis Dessaviensis membran. in 8vo min. sign. Nr. C. tegumentis alba membrana obductis, cujus lectionibus Obbarius est usus (v. Praef. Epist. p. IX.). 55 foliis constat, quorum primum mutilum est, reliqua integra, margine satis amplio, in quo passim scholia quaedam vel argumenta eclogarum vel singulas sententias illustrantia adscripta, etiam glossae inter lineas passim, non ita frequentes. Membrana plerumque alba et satis tenuis. Indicia vel patriae vel aetatis vel possessoris omnino desunt. — Hic codex una eademque manu ab initio usque ad finem scriptus Artem poet. Satiras et Epistolae modo continet, nec eas integras. Praemittitur Ars poet. cujus initium mutilum. Sequuntur Sermones, uno libro juncti sub titulo: *Incipit liber Sermonum oratii*; deficiente parte satirae 4. libri I. v. 43 — 96 (folio uno inter f. 17 — 18), tum majore parte libri II. a Sat. 3, 181 — 8, 33. Eas excipiunt Epistolae uno libro junctae sub tit. *Incipit liber Epistolarum*, sed ipsae mutilae, deficientibus locis Ep. I. 2, 39 — ep. 12, 15 et Ep. II. 1, 172 — ep. 2, 8. Paginae omnes simplices habent versuum columnas. Versus in singulis paginis 27, secundum stigmatum numerum ad marginem foliorum, scripti sunt inter lineas stilo ductas et impressas, clausas utrimque binis lineis perpendicularibus, litteris tamen initialibus proxime cum textu connexis, per quas omnes in singulis paginis linea rubra descendit. Atramentum paene fuscum, ut in vetustis msctis. Litterae eclogarum initiales omnes minio pictae. Tituli pauci, a posteriore manu minio scripti in Sat. I. 1. 2. 3. 4. et 9. praepositi; in reliquis et Satiris et Epistolis plerisque desunt. — Scriptura hujus cod. brevior et pinguior,**

etsi non ornata, plana tamen et explicita, formam illius aevi quadratam et angulosam minus prae se fert, sed manum levem atque exercitatum prodit, litteris paullulum inclinatis et ad nostram consuetudinem magis accendentibus. Tota ejus facies et indoles, litterarum cum majorum tum minorum figura, sigla et compendia scribendi et cetera indicia in saeculi XII. altera parte hunc librum scriptum esse declarant. Illius aetatis usum prodit accentus litterae i duplicatae passim infixus (*viciis*), multo tamen rarius quam in Dresd. 2. nec unquam in i simplici: tum e simplex pro a e, o e fere ubique, æ siglum rarius (II Epist. 2, 12. ære). ð et d promiscue usurpatae; r ubique, non i, quod saec. XIII in usu fuit, f longum ubique, etiam in fine vocum, ubi tamen saepius s supra lineam elatum (r^es, leg^es, istⁱs) more saec. XI. et XII. frequenti. Inter sigla 7 (non &) pro et, ~ pro est, # pro enim, antiquo usu; 9 pro con, sub finem illius saeculi. — **Interpunctio** simplicior, in medio versu rara, punctum majus; tum pro colo et commate punctum minus (·) signum interrogandi (‘). Singulari modo in fine versuum plerumque signum minoris distinctionis (?) positum ut in Dresd. 1. (nr. 17). — **Orthographia** vocum plerumque cum probato veterum codd. usu convenit, velut milia, sucus, belua, bachus, percontor, umquam, numquam, quicquid, quicquam, di, dis, Terenti, Acci, Bais, obicis, inicio, deicio, isdem, haut, Lucili, exul, expecto, expes, sumptus, tempno, dampnum cett. sed etiam michi, nichil, archana, Jupiter. Accus. III. decl. in es semper. — **Lectio** hujus codicis maximam partem recta et pura, librarium satis doctum et diligentem prodit. Vocabula passim omissa, vel alieno loco posita vel depravata, sed rarius. Omnino hic codex e bono et vetusto exemplari videtur esse descriptus, ut in praestantioribus habendus sit. Memorabiles aliquot lectiones notavimus. I. Sat. 1, 40. dum non sit te dicio. 55. de magno flumine. 60. amittet in undis. 76. Invigilare. 10, 91. discipularum — catervas. II Sat. 8, 39. Invertunt aliis vasis. I. Epist. 1, 19. rebus supponere conor. II. Epist. 2, 63. Quid dem quandoquidem renuis.

15) **Dorv. 1.** Codex msc. D'Orvillii vetustissimus, saeculi X. scholiis ad marginem instructus, cuius lectiones ad editionem c. not. varior. Lugd. Bat. 1663 (Schrevelii) collatas suppeditavit nobis Sylloge Burmanniana biblioth. Regiae Berlinensis (v. Praefationem nostram ad Hor. Sat. Vol. I. p. C.) Hic liber Horatii opera omnia videtur esse complexus, praeter Epod 1. — 15, quorum lectiones apud Burm. certe desunt. Ceterum hac de collatione idem putamus statuendum esse, quod de collatione codicis Corbej. (supra nr. 11.). E lectionis varietate haec notavimus: I. Od. 11, 7. diffugit invida. 12, 15. et terram. 18, 15. Extollens. III. 4, 38. reddidit oppidis. IV, 4, 36, Indecorant. II Sat. 4, 39. conviva reponit. 5, 24. non si vafer I. Epist. 7, 51. proprios resecantem. II. Epist. 2, 154. rationibus isdem. A. poet. 264. Sed data.

16) **Dorv. 2.** Alter cod. msc. D'Orvillii, nitide scriptus, saeculi XIII. cum eadem edit. collatus, cuius lectiones ad omnia Hor. opera pertinentes praeter Epod. 1 — 15 eadem sylloge Burm. nobis exhibuit. Utriusque libri vir doctissimus mentionem facit in notis ad Charit. III, 7. IV, 3., primi illius ad I, 1. VII, 3. E lectionibus hujus codicis hasce notavimus: I. Od. 3, 36. Perrupitque. 12, 31. dii sic voluere. 14, 9. nec di. 18, 15. Extollens. II. 4, 7. medio triumpho. III. 4, 38. addidit oppidis. Epod. 17, 64. suppetas cruciatibus. II. Epist. 1, 181. reducet. 226. eo fore venturum. 2, 211. fis ante cedente senecta. A. poet. 8. Pinguntur species. 12. Non tamen ut. 20. enatet. 238. Pythias eunucho. 268. laudes merui. 282. in vim. 289. clarisque.

17) **Drd. 1.** Codex 1. bibliothecae Regiae Dresdenis membranaceus, in 8vo maj. corio badio tectus et eleganter ligatus, sign. D. 137. Folia 1. et 2. praefixa indices habent eclogarum a recentiore manu male scriptos. In pagina aversa haec leguntur: *Ex bibliotheca Reverendiss. Amed. Canonici Bononiensis Henr. Jonath. Clodig Bibl. Regiae et Electorali Praefectus comparavit 1755.* Hic liber 84 foliis constans, sed lacunis a fol. 41 — 60 et 79 — 82 a recentiore manu suppletis opera Horatii omnia continet hoc ordine: Odarum lib. I — IV. Epodon lib. Carmen saec. Ars poetica. Sequuntur Epistolae fol. 41 — 60 a recentiore manu scriptae. Tum Sat. I, 1. (fol. 61 averso) — II Sat. 4, 25. Lacuna inde usque ad II. Sat. 7, 71 eadem recent. manu suppleta. Reliqua a Sat. II, 7, 72 — Sat. 8 extr. in folio 84. Membrana hujus codicis propter vetustatem et usum fusca et sordida. Scriptura minuta, sed satis elegans, accurata et acqualis, litterarum ductu anguloso et ipsa litterarum forma et compendiis siglisque saeculum XII. prodit, cui codex attribuitur. Lineae transversae per omnes paginas stilo ductae, utrumque binis lineis perpendicularibus terminatae, versus in singulis paginis 46 includunt, columnis versuum fere simplicibus, rarius in paginis aliquot Epodon duplicibus. Atramentum e nigro fuscum. Litterae initiales versuum omnes nigrae, sed eclogarum rubro, viridi, coeruleo colore pictae. Glossa inter lineas satis frequens et scholia haud pauca ad marginem adscripta, partim eandem quam textus, aetatem ac fere eandem manum prae se ferunt, partim recentiora varias et manus et aetates produnt. Tituli singulis libris et eclogis plerisque, non omnibus, a recentiore manu litteris uncialibus, pallido atramento, et in supplementis praescripti. Litterarum initialium columnae a textu aliquantum distantes simplicem uncialium illius aetatis ductum habent. Litterae minores quadratae et angulosae. r et f infra lineam nusquam descendunt. δ rotundum plerumque, d rarius. r et z promiscue. f longum et in fine vocum, saepius tamen s in fine et s superscriptum (sis). u littera ubique, non v. s finale passim productum (u) et m, hoc modo (—). Litterae majores passim verbis immiscentur, qui mos ad saec. XII. usque in mss. reperitur (deorū, uiðerī). Duplex i plerumque accentu notatum (abií, alíí, uiciíí, propriíí) simplex i rarius. ae et oe ubique per e, rarius ē, & fere nusquam. Numeri passim signis notati, III. pro quatuor. — Compendia scribendi eadem fere, quae in aliis mss. ejus saeculi. & pro et. ē, ÷ pro est, et in scholiis. o pro con, siglo 9 vetustius. — Interpunctionis signa punctum majus et minus; semicolon (; ;) frequens, praecipue post singulos versus, distinguendi caussa, ut in Dass. 3 (nr. 14). Signum interrog. vulgare (?) — Orthographia vocum saeculi XII. exeuntis est. Accusativi tert. declinationis in es semper, in is fere nunquam terminantur. u post v, non o (vultis, Vulcanus, vulnus). Jupiter plerumque, Juppiter raro. quicquid, quicquam, umquam, numquam, cumque, tantundem, milia, nummus, succus, carta, urget, ungit, per cunctor (raro percontor), jucundus (jocundus in Epopis), thura, sepulcrum (— chrum rarius), nequiam, belua, totiens, litus, littora et litora, Affri, Africa, haud et haut, velut et velud, Appi, di, dis, et Appíí, Claudíí, díí. Litterae i et y temere confunduntur: hyemps, tybia, Tyberis, Ylion, yambus, egyda, pelyon, hyrcus, ciclops, sisiphus, lide, lyde, licus, lycus. Littera h temere addita vel omissa, praecipue in nom. prop: protheus semper, nothus pro notus, hora pro ora, horchus pro orcus, honus, holus, habunde, archa, archana, coharcet, michi, nichil (semper), contra actenus pro hactenus. j littera ante i plerumque ejecta, obiciebat, iniciat, deicere, proicere. contra p inter mn, ms, mt plerumque insertum: tempno, dampnum; hyemps, emptor, sumptus. Littera m ante b, p, m, n, in n mutatur: menbra, membrana, rhonbus, lombos (pro lumbos) inpar, inperium, inpetus, importunus, inpezzo, inpuendo, sin-

plex, compesco, conpono, conparo, compos, conmoda, conmotus, inmiscere, sonnus, columnae, autunnus, annis (pro amnis), alumnus et alumpnus (pro alumnus). Haec quidem constantissime, ut in nullo fere codice, sed syllabae con et in ante l et r coalescent: illatus, collatus, illapsus, illaqueatus, illidere, illinere, collocat, corrigo, irriguus, cett. Accusativi nominum Graecorum in m plerumque terminantur: Lidem, Tanaim. — Haec orthographiae ratio omnino praeter saeculi illius usum etiam pronunciationem Italicam vocum Latinarum prodit, ut vel ex his: michi, nichil, orchus, sonnus, columnae, autonnus, lonbos, archa, archanum, codicem in Italia esse scriptum, recte colligi possit. Plurima scripturae vitia, praecipue in nominibus propriis, et in hoc et in aliis codicibus inde exorta esse videntur, quod librarii indocti et imperiti plerumque verba non ex scripto exemplari descripsierunt, sed viva voce dictata calamo exceperunt. — Ceterum lectio hujus codicis librarium caustum et diligentem prodit. Non enim multa vitia nec graviora insunt, praeter frequentes vocum transpositiones, quibus metrum saepe evertitur. Memorables tamen lectiones haud paucae insunt, e quibus has notamus: I. Od. 4, 3. aut arator igne. 7, 32. Cras ingens intrabimus aequor. 13, 2. roseam et cerea. 17, 19. disces laborantes. 18, 15. Extollens. 22, 19. mundi et nebulae. 26, 5. Quid mitridatem. 10. prosint honores. II. Od. 3, 11. quo et obliquo. 4, 7. medio triumpho. 6, 19. fertilis Baccho. 12, 18. certare loco. 21. Non tu quae tenuit. 15, 10. excludet aestus. 20, 1. non tenui. 3. in terra morabor. III, 2, 22. temptat iter via. 21, 10. negligit. IV, 5, 31. ad vina venit. 9, 31. silebo. 13, 8. pulchris incubat. Epod. 2, 44. sub adventu viri. 5, 3. aut quid omnium. 23. r apta ab ore. 7, 16. mentesque percussae. 13, 10. levare duris. 14, 14. oppressam Ilion. I. Sat. 2, 122. cum jussa venire est. II. Sat. 2, 123. culpa potare (vel cuppa superscr.) Ars poet. 109. aut propellit. 286. nec nimium.

Supplementa hujus codicis, quae Epistolas praeter Artem poet. omnes et Satirarum libri II. exiguum partem complectuntur, in catalogo bibliothecae Dresd. a Falkensteinio, V. Cl. edito ad Saec. XIV. referuntur. Cujus viri eruditissimi nec non ejus, qui ante ipsum bibliothecae Regiae praefuit, Eberti auctoritati etsi plurimum, ut par est, tribuo, pace tamen eorum dubitationem proferre liceat de tali vetustate apud nos exortam cum propter totam scripturae indolem ad recentioris aetatis consuetudinem accendentem, quae manum Italicam facilem et exercitatum prodit, litteris inclinatis per lineolas ductas inter se cohaerentibus, tum praecipue propter litteram i non accentu (quod a saeculo XII. extremo in usum venit) sed puncto ubique notatam, qui mos saeculo XV. demum prorsus invaluit, ut aetatem saeculo XIV paulo inferiorem his supplementis tribuerim. — Verum tamen librarium non exemplari typis espresso, sed codice msc. vetusto aliquo esse usum, singulares lectiones haud raro immixtae produnt, ut I. Ep. 10, 13. ponendaeque domus. 15, 41. nil vulva dulcius ampla. 18, 40. volet ipse. 20, 18. alba senectus. II. Ep. 2, 76. meditare sonoros. 114. intra penetralia. 120. simillimus auro. Sed vitiis etiam innumeris haec supplementa laborant, et librarium produnt indoctum et indiligentem. — Lectio impura frequenter et corrupta, ut II. Sat. 6, 14. pingue peccatum domino. — Vocabula crebro omissa vel addita vel transposita. Scriptura non inter lineas transversas facta, quare versus in singulis paginis non pari numero, 34 — 36 in Epistolis, 40 — 44 in Sat. lib. II. Sed tamen versus binis lineis perpendicularibus stilo ductis includuntur. Scriptura habet sigla haud pauca etiam prioris aetatis, fortasse ex imitatione codicis unde manavit, ut e vel ~ est, ȝ rum, s; sed, ff enim, & et, in compositis quoque, ut par&, etc. Orthographia inaequalis: Ulyxes et Ulysses, Juppiter, Jupiter, milia, bals, phama phanum. —

18) **Drd. 2.** Codex 2. bibliothecae Regiae Dresdensis membranaceus in 4to min. saec. XV. sign. D. 138. 124 foliis constans, Hor. opera continethoc ordine: Odarum libros IV. Epodon lib. Carmen saec. Artem poet. Serm. Lib. I, II. in quo finitur, omissis Epistolis. Scriptura in membrana tenui candidissimaque satis munda, aequalis et elegans, litteris initialibus eclogarum rubro vel coeruleo colore pictis, librorum etiam auratis, titulis roseo pigmento in singulis eclogis inscriptis. — Atramentum pallidum non nostrae aetatis. — Versus in singulis paginis 27, inter lineas coloratas pallide fuscas, dupli utrimque linea perpendiculari terminatas. De hujus codicis aetate dubitari nequit, nam in fine Epodon post carmen saec. triplici inscriptione litteris unicilibus, mediis et minimis legitur: *Epodon explicit MCCCLXXX, die XX. mensis Januarii per me Bartolomeum Squaram filium domini Augustini Squara. Amen. Laus deo.* Sequitur Ars poet. Unum C in his singulis inscriptionibns deletum, scilicet, ut vetustior codex esse videretur, fraude manifesta. Codex simplici membrana tectus. In prima pagina legitur: *Polycarpus Bauer. a. 1681. d. 10. Julii.* Post Epodon lib. subscrispsit *Kartovius a Sahrzen. a. 1745.* In bibliotheca Bruehliana olim fuit. Scholia glossaeque non insunt. Tituli in lyricis simplices, addita semper metri definitione, ut: *Ad puerum suum Dicolas tetra strophos.* Sermones titulis carent. — Orthographia vocum nec emendata nec satis constans hunc librum ex saeculi XII. vel XIII. codice aliquo descriptum esse probabile facit. e pro ae, oe ubique. i vel purum, vel accentu notatum ī, passim etiam puncto, i. ī pro y fere semper. h temere additum vel omissum, (caribdis, archana, thure, hora pro ora, carta, corda, coturnus) s et ss promiscue (thesalus, pegassus, venussie) Cui initio versus saepe pro qui. Voces num, nunc, non, hoc, hec, nil, nihil saepe commutatae. Accusativi III. decl. in es plerumque, in Lyricis passim in is terminati. Accus. vocum Graecarum fere in m (Panthonidem, Pholoem, arctom) p inter mn, ms, mt semper insertum, (dampnum, sumpsit, emptus). Praeterea Juppiter, Bachus, quicquid, percunctator, vulnus, vulgus, quicunque, Affris, littus et litus, vicium, dii, diis, ingenii, Attii etc. Sigla illius aetatis, 9 pro con, 7 pro et, in compositis quoque (am7) ~ pro est, rarius. Littera Z expressa per c (orice, gacis) vel x (bixantia) vel z (zonis). — Interpunctio rarissima: punctum, colon (:), semicolon (;), interrog. signum, comma nusquam. — Lectio in nitida scriptura vitiosissima, in Satiris et Arte poet. magis etiam quam in Lyricis. Voces frequenter omissae vel transpositae, saepius etiam depravatae: acertus pr. acervus, furmenti pro frumenti, quature fines viventi pro: naturae fines viventi. at suave est.. tollere. (deest: ex magno) Singula verba totique versus haud raro desunt, vel tacite, culpa librarii, vel spatiis ad supplendum relictis, propter exemplaris propositi obscuritatem. Nihil eo secius permultas habet bonas et singulares lectiones, easque cum textu ed. Flor. 1482 crebro (sed non semper) convenientes. I. Od. 1, 33. Euterpe prohibet. 4, 12. hedos. 16. fabulaeque inanes (al. manes adscr.) 5, 4. flavae-comas. 12, 3. recinat. 26, 5. quid mitridatem. 35, 2. Potens vel imo. II. Od. 12, 21. Non tu quae. 25. fragantia (Flor.) III. Od. 4, 38. addidit oppidis. 14, 10. o puellae. 24, 10. trahunt domus. IV. Od. 3, 16. torqueor invido (Flor.) 6, 38. noctilucam. 8, 4. neque turpissima (Flor.)¹⁾ 15, 14. flammaque et imperi (Flor.) Epod 1, 21. ut adsit consilii (Flor.) 2, 65. divitis examen. 4, 1. sortita obtigit. 5; 1.

1) Od. 12. Memorabilem hic codex inscriptionem offert: Ad Virgilium medicum, in nullo mscto, quantum quidem scimus, adhuc repartam, praeterquam in glossa codicis V. saec. XII. apud Vanderb. ubi notatum est: *Virgilium fuisse negotiatorem et medicum Neronom.* Qua de re v. Weberum disputantem in libro: *Horaz als Mensch* etc. p. 231. Not.

quisquis-regis. **57** irrideant-latent (Flor.) **9**, **8**. ustis navalibus (Flor.) **11**, **17**. alle-vantia (Flor.) **28**. residentis (Flor.) **12**. **3**. nec vatis (Flor. nec naris) **13**, **18**. dulcibus eloquiis (Flor.) **16**, **1**. jam atteritur (Flor.) **33**. flavos timeant (fulvos Flor.) **17**, **68**. optat supremo (superno Flor.) **I**. Sat. **2**, **129**. ne pallida (ve p. Flor.) Ars poet. **129**. carmen for-mabis in actus. Tituli a Flor. omnino differunt.

19) Drd. 3. Codex **3**. bibliothecae Regiae Dresdensis chartaceus in Fol. maj. sign. D. **139**. saec. XV. exeuntis, firmiter ligatus, corio badio tectus scutulisque aeneis munitus, **142** foliis constans scripta Horatii omnia continet, hoc ordine: Odarum libros IV. E podon lib. Carm. saec. Epist. L. I. II. Sermonum Lib. I. II. Postremo, foliis puris aliquot interpo-sitis, Artem poet. Versus in singulis paginis **30**, scripti inter lineas stilo ductas, binis utrumque lineis perpendicularibus terminatas. Litterae eclogarum rubrae, versuum initiales minio notatae. Tituli litteris uncialibus in eclogis superscripti pigmento purpureo, quali hodie utimur, recentiorem manum produnt, eandem quae varias lectiones e quatuor libris mss. per totum hunc codicem eodem pig-mento adscripsit, non puto Georgii Fabricii, cuius hic liber olim fuisse dicitur; non enim saeculi XVI, in quo ille vixit, sed saec. XVIII potius scripturam ostendunt. Ceterum nec scholiis nec glossis in ulla parte hic liber instructus. Insigne quoddam in omnibus hujus libri foliis con-spicum, quod in Naumannni catalogo librorum mss. tribuitur, in altera saec. XV. parte hunc librum scriptum esse, certissime declarat. Praefixa est huic libro membrana edictum Joannis Stur-Sapidum odas Horatianas explicare velle indicat. — Scriptura hujus cod. pinguis est, rudi ductu, plana quidem, non elegans, pro saeculi illius more multis siglis et compendiis scribendi turpata. In litterarum majorum ductu mira varietas. In minoribus litteris i passim, sed rarius, puncto notatum, i (non ī) i plerunque, et r. pro z interdum c (Clacomenis). Interpunctio fere nulla. Punctum minus (·) passim, sed rarius, non aliud. Verba parenthesi inclusa in uno hoc codice aliquot locis reperimus, nam parenthesis signum in antiquioribus libris nusquam appetet. Orthographia vocum librarum exemplari saec. XII. vel XIII. usum esse probat. Littera e pro ae, oe ubique (Mecenas) i pro y semper (Sisiphus, Lide, Lidia). Littera h temere addita vel omissa (holus, horchus, archana, mihi, nihil (non michi, nichil) thaurus, cathinus, thura, haure (pro aure) sed pulcer, pulcre, corda (chorda) corus (chorus) coturnus. s post x plerunque omissum (exul, extructus, expecto) p inter mn, ms, mt insertum (contempno, sompnus, ampnis, columpna, sumpsit, hiemps, temptat, sumptus). In compos. pro ii fere i (obiciebat, iniciat, deicere, proicere. Accusativi III. decl. frequenter in is, non tamen certa lege, nec constanter. quom pro cum saepe; vult, vulnus, vulgus semper. Praeterea: Jupiter, quicquid, quicquam, umquam, pelex, sucus, milia, urget, ungit, percontor, Ulixes, Affer, Affrica, dii, diis, ingenii cett. Lectio hujus codicis, etsi non ubique recta et emendata, versibus passim vel totis vel dimidiis omissis, verbis singulis vel omissis vel transpositis, rarius depravata, non tamen, pro illa praesertim aetate, spernenda, sed satis bona et proba, nonnulla propria offert, ut I. Od. **1**, **7**. turma Quiritium. **27**. Seu visa est oculis. **36**. Vertice sidera. **3**, **7**. Reddes incolumem. **26**. Perrupitque Acheronta. **4**, **8**. visit officinas. **9**, **1**. stat nive. **13**, **6**. Quanta parte (ut conjectit N. Heinsius.) **17**, **19**. Disces laborantes. **21**, **19**. totidem extollite. **30**, **7**. juventus. II. Od. **8**, **8**. cineres apertos. IV. Od. **2**, **23**. Aureos deducit. Epod. **3**, **11**. alligaturum juga **7**, **16**. mentesque percussae. I. Sat. **1**, **87**. Si nemo praestat. **4**, **11**. quod tollere pos-

ses. 139. Includo cartis. 5, 6. nimis est gravis. 49. pila est lippis. 8, 27. dividere mortibus agnam. II. Sat. 3, 1. Si raro scribes. 7, 60. Quo te peccati demisit. I. Epist. 1, 10. Nunc utique. 7, 64. Vulteum deinde Philippus. 16, 18. Laudamus jampridem. II. Ep. 1, 149. verti coepit jocus. 2, 114. intra penetralia. Art poet. 2. includere plumas. 139. Parturiunt montes. 304. Non tanti est.

20) **Drd. a. f. l. m.** Collatio Dresdensis a. f. l. m. quam sub uno numero complectimur Ad marginem codicis Dresd. 3. nr 19. modo descripti quatuor librorum msctorum variae lectiones pigmento purpureo a manu recentiore, saeculi XVIII. ut puto, satis plane et dilucide adscriptae sunt. Notantur litteris A, a: F, f: L, l: M, m: modo majore, modo minore littera promiscue, sed utraque eundem codicem indicante. Unde hi codices, qua aetate, qua forma et habitu, non memoratur.

Drd. a. Collatio Dresd. a. Codicis a. lectiones ceteris frequentiores ad omnia Hor. scripta pertinent. Odarum tituli quoque in Dresd. 3. ex hoc codice a. desumti, probabiliter etiam tituli in Sermonibus et Epistolis inscripti. Codex a. quamquam non ita vetustus esse videtur (nam legitur in eo Ulissei. I. Od. 6. et al.) bonas tamen et proprias lectiones haud paucas affert, e quibus notamus: I. Od. 12, 50. Caesaris fato data. II, 8, 24. cura maritos. 17, 13. Nec me Chimerae. 18, 3. Nec trabes. III, 27, 17. trepidat tumultu. Epop. 1, 26. Aratra nectantur meis. 5, 3. aut quid omnium. 16, 60. Ulyssei. Carm. saec. 27. Terminus servat. I. Sat. 10, 21. causas ex sudat. 68. fato delatus. II. Sat. 3, 157. peream ve rapinis. 5, 11. aliquid privum. I. Ep. 2, 65. pellem laceravit. 3, 29. Si patriae cupimus. 7, 89. Promittens persuadet. II. Ep. 1, 1. tanta pericula solus. 2. armis tuearis. 38. excludet jurgia.

Drd. f. Collatio Dresd. f. Codex f. modo quatuor Odarum libros complexus esse videtur; nam in reliquis non memoratur. Recentiores fuisse puto, propter lectiones Ulissei c. I, 6. et obiicere incolis. III. Od. 10, 3. nec magni habendum, propter vi- tiosas multas lectiones. Nonnulla tamen propria habet, e quibus memoramus: I. Od. 7, 32. intrabimus aequor. 8, 10. lurida gestat. 9, 7. Depone quadrimum. 26, 5. Quid mitridatem. 6. o quae frontibus. 32, 2. hunc per annum. 14. et laborum. 37, 4. tempus erit. II, 10, 24. Prospera vela. 15, 2. Moles relinquunt. III, 5, 46. Firmasset actor non alias dato. 18, 12. Cum bove pardus. 30, 10. perstrepit ausfidus.

Drd. l. Collatio Dresd. l. Codex l. modo Sermonum et Epistolarum libros, excepta Arte poetica, exhibuisse videtur. Ex ejus lectionibus hasce memoramus. I. Sat. 8, 7. novisque vetat. 19. quae vexant. 9, 29. letum mihi triste. II. Sat. 1, 6. peream modo, si non. 2, 118. Ast mihi post longum tempus. 128. O pueri vixistis. 3, 204. violavit Atridem. 4, 24. Alfidius. 25. committere nervis. 27. Perlueris melius 79. frusta ligurit. II. Ep. 2, 103. populi suffragia posco.

Drd. m. Collatio Dresd. m. Codex m. quatuor Odarum libros cum Epopis et Artem poet. continet. Ex ejus lectionibus has notavimus: I. Od. 17, 9. hoedilia. 18, 15. Extollens. 27, 13. Cessat voluptas. 28, 19. senum et juvenum. 32, 6. Qui ferus bello. II. Od. 13, 1. nefasta te. 18, 25. Limitem clientium. IV. Od. 1, 2. Rursum bella. Epop. 1, 6. sic contra. 5, 79. inferius mare. 6, 13. fretus infido. Ars poet. 240. cantavit ob hircum. 272. nec dicam.

21) **Drd. 4.** Codex 4. bibliothecae Regiae Dresdensis chartaceus in 4to sign. D. 140. inter lignea tegumenta satis sordide habitus, continet Artem poet. Sermonum libros II, Epistolarum libros II, fol. 1 — 80. Hic liber saeculo XV. in Catalogo bibl. Regiae tribuitur.

Sed saec. XVI. demum scriptum esse inde colligo, quod post opera Horatii in postrema voluminis parte fol. 81 — 106. liber eadem manu scriptus exstat: *Petri Pauli Vergeri Viri Clarissimi ad Ubertinum Carariensem Liber de moribus*, qui illo certe saeculo confectus est. Nam Pet. Paulus Vergerus, Episcopus Capensis Istriae, legatus Papae in Imperii comitiis Vormatiensibus a. 1541 affuit, post ad Lutherum missus in ejus partes transiit et a. 1565 Tubingae mortuus est. Post Vergeri librum de moribus additum est *Virgili Moretum*, fol. 106 — 108. Textus operum Horatii purus, sine scholiis et glossis, non belle quidem, sed plane et explicate, vulgari atramento pallidiore scriptus eodemque atramento lineae ductae 26 — 30 in singulis paginis, nullo usquam stigmate. Tituli et litterae eclogarum initiales minio pictae, litterae versuum initiales minio notatae. Librum in Italia esse scriptum, ipsa orthographiae ratio declarat, ut nichil, michi, com (cum), mondo (mundo). Modus scribendi recentior, ut: millia, Jupiter, cett. Nulla distinctio nisi per punctum, eaque rarius. — Lectio, ut in recentioribus plerisque, valde manca et vitiosa. Verba passim omissa vel transposita, saepe depravata. Versus etiam rarius omissi vel transpositi. Textus tamen e bono exemplari mscto ductus esse videtur, nonnullasque lectiones habet proprias, e quibus has memoramus: I. Sat. 1, 48. Forte feras humero. 81. lecto te affigit. 97. melius servo. 3, 81. liquidumque ligurrierit. 8, 19. quae vexant. II. Sat. 1, 20. Cui male si palpare. 21. Quanto est rectius. 5, 3. iamne dolose. I. Epist. 3, 7. scribere sumpsit. 12, 21. seu porcum et cepe. 16, 17. Tu recte vives. II. Ep. 1, 33. ac luctamur. Ars poet. 7. aegri insomnia. 135. Unde pudor proferre pedem. 185. nec pueros. 340. abstrahat alvo.

22) **Drd. 5.** Codex 5. bibliothecae Regiae Dresdensis chartaceus in fol. sign. D. 141. Saeculi XV. exeuntis est; nam annus 1489 indicatur in pag. 21. extr. et 22. extr. Horatii Artem poet. fol. 1 — 13. exhibet, rudioribus et crassioribus litteris scriptam, scholiis et glossis obscuro et corrupto illius aetatis charactere scriptis instructam. Sequitur Petronii poetae *Satira* usque ad fol. 21. denique Carmen Novem Musarum fol. 21. 22. satis miserum. Horatianis subscripta haec: *Quinti Oracii Flacci liber ad Pisones finit foeliciter decimo Kalendas Novembres*. Non magni aestimandus codex. Scriptura rudis, immunda, propter multa sigla et compendia litterarum lectu difficilis et taediosa, prava omnino et corrupta librarium negligentem, indoctum et imperitum prodit. Verba passim omissa, transposita vel depravata. Orthographiae ratio misera. Litt. f. pro v. frequen- tissime, ut librum in Saxonia scriptum putas: fagus, fetet, fite, fetus pro vagus, vitae, vetet, vetus. orbes pro urbes, herostes pro Orestes. Lectio nihil fere novi affert. Pauca notavimus: Ars poet. 10. Quodlibet audendi. 116. aut matrona p. aut sedula. 280. E docuit magnumque. 378. Si paulum summo discessit. 414. poemata canto. 415. Occupat extremum.

23) **Gth. I.** Codex 1. bibliothecae Ducalis Gothanae Saec. XV. membranaceus in 8. maj. sign. II. Nr. 101. (descriptus in libro: Beiträge zur ältern Litteratur von Jacobs und Ukert. Leipz. 1835. Vol. I. Fasc. II. pag. 234 nr. 64). 89 foliis constat, quorum unum in III. Od. 24. praepostere ligatum. Continet Odarum libros IV. Epodon lib. et Carm. saec. Liber in membrana tenui et candida nitide eleganterque scriptus. Prima pagina limbo picto ornata titulum habet litteris capitalibus inauratis hunc: *Quinti Horatii Flacci Venusini odarum Liber primus ad Mæcenatem equitem Romanum foeliciter incipit*. Litterae singulorum librorum initiales picta coloribus sigilla referunt, ductu litterarum inaurato; litterae eclogarum initiales minio pictae. Tituli singularum carminum et librorum quoque colore caeruleo picti a scriptura codicis omnino differunt,

litteris Gothico charactere scriptis, cum ipse textus manum facilem Italicam p[re] se ferat. In ultima pagina fol. 89. eodem caeruleo pigmento haec subscripta leguntur: *Quinti Horatii Flacci Venusini Odarum liber foeliciter explicit VII. Cal. Octobres Mo. CCCC^o LXVIII. Rap. Trās.* — *Tēλῶς καλῶς εχῆ* (sic). In ultima pagina aversa nomen recentiore tempore scriptum legitur: *Tarquinius Cascina*; et in praecedentis folii pagina adversa eadem Cascinae manu inter alia: *Al' molto magnifico signor mio phc. oss.* Paginae omnes simplices versuum columnas habent, non duplices; versuum numerus in singulis fere 22. Notulae passim inter lineas et ad margines adscriptae eadem manu. — *Interpunctio rarius usurpata per punctum majus et minus, colon, interrogandi signum (՞) semicolon vel comma, in hunc modum: Quassas' indocilis.* Sigla et compendia scribendi pauca et usitata. Litt. e vel ę pro ae, oe ubique, i vel purum i, vel puncto notatum i; ii plerumque accentus habent. & pro et frequenter. — *Orthographia vocum vulgaris illius aetatis; modo notamus, in hoc codice Maecenas semper scribi, et heu pro eheu.* — *Lectio ipsa pro illa aetate satis bona et recta, haud pauca habet propria cognitique digna; eaque ex copiis nostris paulo diligentius excerpta lectoribus hic tradimus, quod Braunhardus, V. D. qui in Praefat. ad Hor. opera Lips. 1833. sect. I. p. VI. hunc librum primum se contulisse gloriatur, non justam in conferendo curam ei tribuit, sive in opere perficiendo nimis festinans, sive tali negotio minus assuetus. Quare in lectionibus hujus codicis notabilioribus referendis non quas ille omisit, sed quas in notis vere attulit, asterisco notare satius duximus.* I. Od. 3, 36. Prorupit Acheronta. 6, 15. Nigrum memnonem (c. Flor. 482.) 7, 14 mollibus.* 32. iterabitur.* 11, 1. quem tibi, quem mihi. 6. sapies.* 12, 14. qui rex.* 15. Qui mare aut terram. 15, 32. Non haec pollicitus. 16, 2. Quem lachrymosis.* 6. mentes sacerdotum. 17, 19. Disces laborantes. 21, 4. Dilectam penitus Jove. 28, 9. Minos admotus.* 36, 19. Divellatur adultero. 38, 8. bibentem Vite sub arcta. II. Od. 12, 18. certare loco.* 13, 11. te casurum. 33. Quid mirum si illis. 16, 30. minut senecta. 17, 16. Justitiae est placitumque. 18, 8. honesti-clientes. 19, 17. et mare. III, 2, 25. cuncta silentio. 31. ante scelestum cedentem (non recte citat Braunh.) 3, 10. Enixus arces (Braunh. perp. eni s[ic]). 19. incestusque vindex. 4, 17. ab aphris. 36. inviolatus agmen.* 5, 51. obstantes amicos. 6, 5. qui geris. 7, 3. Tyria merce. 8, 15. Profer in lucem. 23. lapsi meditantur. 11, 6. Divum tu mensis (Braunh. modo. Divum) 19, 10. nocti mediae da p. auguri. 20, 10. dentes acuit superbos.* 24, 8. mortis lachrymis. 26, 9. diva regis Cyprum. 27, 66. aderant querenti. 29, 52. aliis benigna. IV. Od. 1, 2. bella movens. 2, 26. in altum-tractum. 46. Vocis accedit. 5, 5. lux bona patriae. 7. Effulsit populo. 13. omnibus heu et pr. 9, 24. puerisque primi. 11, 11. flammeae crepitant (sic conjec. Bentl.) 14, 5. lux habitabiles. 16. Auspiciis reppulit. Epop. 1, 29. Nec ut supremi. 5, 65. munus infectum. 12, 2. quid mihi quidve. 11. jamque vibrando. 17, 40. voles sonare. Carm. saec. 55. responsa ferunt.

27) Gth. 2, a. Codex 2. bibliothecae Ducalis Gothanae, saec. XV. chartaceus in 4to, sign. Ch. B. nr. 61. (descriptus in libro Jacobsii et Ukerti supra laudato p. 235. nr. 65.) Satis crassus liber, forma quadrata, corio rubro tectus, cuius partem vix dimidiam Horatii opera a fol. 28. ad 206. occupant (nam praecedentes paginae purae sunt). Alteram ejus partem variis libri recentiores partim prosa oratione partim versibus scripti obtinent, de quibus Jac. et Uk. l. c. p. 236 — 38 plenius egerunt. Horatii opera in hoc codice duabus partibus constant, quarum prior, a fol. 28 — 142. Sermones et Epistolas continet, omissa Arte poet. In singulis paginis versus 16 inter lineas atramento ductas, inclusas lineis perpendicularibus, una interri-

ore, binis exterioribus ad marginem versus. Scriptura Germanica satis pura, plana et accurata, atramento vulgari. Titulus huic volumini communis in fronte fol. 28. minio pictus: „*Q. Oratii Flacci Liber Sermonum incipit.*“ Litterae eclogarum initiales minio pictae, versuum initiales omnes lineola minio ducta notatae. Tituli eclogarum omnino desunt, praeterquam in Epist. I, 8. 9. 10. ubi a 2. m. adscripti. Scholiis et glossis liber fere omnino caret (modo in Sat. I, 1, 68. fol. 30: *Tantalus a labris, vox Germanica: „haspelzug“ superscripta, cum schol. ad marg.*). Lectio passim a 2. m. mutata. Versus numerantur 2504. a Sat. I, 1. immixtis Epistolis temere confusis usque ad finem Sat. I, 10. fol. 106, b. Hi numeri in margine adscripti decimo cuique versui eadem antiqua manu, quae codicem scripsit. Sequitur titulus a 2. m. scriptus: *Q. Horatii Flacci Sermonum liber primus explicit. Incipit 2dus foeliciter. velut in dialogum Trebanio loquitur.* Denuo versus 1 — 1100 numerantur a II. Sat. 1, immixtis temere Epistolis usque ad finem codicis fol. 142. — Descriptus est liber ex antiquo mscto vel lacero vel confuse ligato. Ordo hic est: A. fol. 28 — 55. Sat. I, 1 — 9 v. 29. Tum nulla distinctione sequitur II. Sat. 3, 129 — 6, 94. ad fol. 71, a. ubi sequitur I. Epist. 16, 67 — II. Ep. 1, 229. ad fol. 86, b. Tum a fol. 87 — 102, b. I. Epist. 5, 27 — 16, 66. A. fol. 102, b. — 117, b. Sat. I, 9, 30 — II. Sat. 3, 129. A. fol. 117, b. — 133. II. Sat. 6, 94 — I. Epist. 5, 26. A. fol. 133 — 136, b. II. Ep. 2, 21 — 82. A. fol. 136, b. — 138, b. II. Ep. 1, 130 — 2, 20. A. fol. 138, b. — 142. Ep. II, 2, 83. usque ad finem.

Hunc codicem scriptum esse in altera Saec. XV. parte, ipsum chartae signum per omnia folia conspicuum, caput taurinum, quod stellam septem radiorum fert, anni 1466 apud Naumannum in Catalogo msitorum bibl. Sen. Lips., prodit et declarat. Sed eundem ex antiquissimo et praestantissimo exemplari originem ducere, cum ipsa lectio cum optimis et vetustissimis quibusque libris plerumque, vel in orthographia vocum, consentiens, tum praecipue praedicta illa lectio demonstrat, Sat. I, 6, 126. Ammonuit fugio campum lusumque trigonem: quam hic codex integrum, sine rasura et sine punctis suppositis (ut in Bland. 1.) exhibit (modo in voce lusumque altera litterae u lineola paulo altius producta, quod etiam alibi in hoc libro factum, ut in v. inluta II. S. 4, 84). Sic singularis haec lectio vetustissima, a viris doctis cupide arrepta (v. Bentl.), ex quo Cruquius e codice Blandinio 1. omnium antiquissimo eam vulgavit, sed post hujus interitum pro deperdita ab omnibus habita, in hoc libro etsi recentiore, nobis servata est, quem tamen, cum in ceteris lectionibus cum Cruquiano illo non omnino congruat, ex alio quodam vetustissimo libro adhuc ignoto descriptum esse putamus. — Sigla et compendia scripturae vulgaria illius aetatis sunt: ae nusquam, pro eo e plerumque, & rarius: oe raro, plerumque e. Litt. i accentu saepe, punto nusquam notata. p9 post, 9 con, i et, n ni et nisi, al. Scriptura vocum vetustiorem consuetudinem fere sequitur: Juppiter (rarissime Jupiter) milia, belua, sucus, sollemnis, percontari, urguere, unguere, quidquam, quidquid (quidquit) umquam, Bais, iniciat, obicit, tura cett. i et y rarius commutatae, sed híí, híís pro hi, his, recentiore usu, rarius h temere omissum vel additum: erus, ortus, cyatus, carta, sed hedera, holus, cohercet, michi, nichil. c pro t, d pro t, frequenter: Lacium, nequicia, condicio, ambicio, velud, capud. p inter m et t plerumque insertum (temptatus, sumpitus, emptor) sed temnens contemni, damnum. Accusativi III. decl. in is non rari: finis, omnis, redeuntis. — Lectio plerumque pura, recta et emendata, vitiosa passim, ubi vetusti exemplaris verba librarius legere nequit, ut II. Sat. 2, 47. accipiens ere pro acipensere; 50. historius pro praetorius. Ide etiam litterae et syllabae haud raro distractae et falso inter se junctae, ut II. Sat. 1, 7. neque odor mireter uncti pro: nequeo dormire. ter uncti, 7, 88. manu caruit pro manca ruit. I. Ep. 18, 42. Zethidis siluit, pro Zethi dissiluit. E

lectionibus has afferimus: I. Sat. 1, 76. **In vigilare.** 2, 19. facit hoc vix cr. p. 3, 28. prorsus et illi. 4, 24. minimum juvat. 84. qui non jussa. 5, 70. Prorsus jucundum. 8, 16. inspectabant. 10. 71. Saepe caput foderet. II. Sat. 1, 65. introrsus turpis. 2, 28. color idem. 3, 1. Si raro scribes. 22. Quid scalptum. 129. servosve tuo quos. 4, 4. cum sic te tempore. 7, 57. Alternante libidinibus. 114. fallere noctem. I. Epist. 6. 59. transferre forum. II. Ep. 1, 29. pensentur. 2, 32. ornatur opimis. 44. ut vellem curvo.

Gth. 2, b. Ejusdem codicis altera pars, a fol. 147 — 206. Carminum quatuor libros continet sub titulo: *Mecenatem alloquitur Horatius in odis seu carminibus.* Tum Epodon lib. sub tit. *Carminum liber Vtus.* Haec altera pars non minus insignis cognituque digna quam prima illa. Nam post Epodos legitur memorabilis illa subscriptio, quam in codd. suis Leidensi et Regnensi aliisque (num ipsius? dubito) Bentlejus invenit (v. ejus Praefationem), in codd. Paris Vanderbourg nr. E. saec. X. (Menteliano, nr. 3. ap. Pottier) et nr. R. saec. XIII. (nr. 16. ap. Pottier): *Q. Horatii Flacci Epodon explicit.* *Vettius Agorius Basilius Mavortius v. c. et int. ex com dom ex cons. ord.* (i. e. vir clarissimus et inlustris, excomite domestico, exconsule ordinario) *legi et ut potui emendavi conferente mihi magistro Felice oratore urbis Rome.* Tum sequitur altera inscriptio ante Carmen saeculare aequa notabilis, nec ab ullo, quod sciam, adhuc prodita, quae in cod. Mentel. quoque (v. inf. nr. 41.) sed minus plena, exstat: *Incipit carmen saeculare quod patri meo et matri meae cantaveram ad chorum puerorum puellarumque ad Apollinem et Dianam prosecutice tetracolos.* Haec ipsa a Vettio Agorio puto fuisse addita, unde si non alia Horatii carmina, at saltem Carmen saeculare illa aetate etiam decantari solitum, si non illis, quibus olim compositum esset, at suis certe ac propriis modis colligitur.²⁾ Scriptura hujus codicis et tota

2) Habemus igitur in codicibus quinque supra dictis (nam de aliis non constat) carminum Horatianorum (Odarum dico et Epodon duntaxat, non Sermonum Epistolorumque, quod subscriptio in cunctis illis codd. Epodon libro subjecta est) recensionem a Vettio Agorio Basilio Mavortio, qui consul Romanus fuit sine collega a. p. Chr. n. 527 (v. P. Relandi Fasti consulares p. 694 — 96) Felicis Magistri ope factam et per plura deinde, haud multa tamen, exemplaria a librariis post descripta propagatam. Quam tamen non ita magni fuisse habendam, cum res ita institueretur, ut bonus ille Mavortius textum recitaret, Felix magister suum exemplum inspicere et lectionum diversitatem indicaret, (quod dicebatur legere et conferre) tum ambo lectionem constituerent, quae vera ipsis videretur, recte judicavit Peerlkampius in Praef. ad Horat. Carmina p. XXII. hoc quoque addens, nec nunc constare, quantum Mavortius deberemus (cum praesertim unius recensionis in illis codicibus inter se haudquam ex omni parte cōspirantibus vestigium nullum appareat. K.) nec si aetatem Mavortii respiceremus (jam barbarem et ab Horatiana lectionis origine longe remotam. K.) a tali recensione quicquam praestabile exspectari potuisse. Hiscum consentit magnus G. Hermannus in Comm. de primo carmine Horatii, Lips. 1842. huic Vettii Agorii operae non multum tribuens, ut qui locos dudum interpolatos, velut III. Od. 11, 16 — 20, in textu intactos reliquisset. De ipso Vettio Agorio Mavortio nil aliunde traditum habemus. Nam poema illud de judicio Paridis in Anthol. Burmanni T. I. p. 103 sub Mavortii nomine e centonibus Virgilianis ab illo consule compositum esse non magis probari potest, quam inscriptionem apnd Valesium ad Ammianum Marcell. 14, 8. ad ipsum pertinere. Nam et Mavortii nomen alibi reperitur, ut apud Ammianum L. 16. p. 72. Lind. sub Constantio Imp. *Mavortius, praefectus praetorio, vir sublimis constantiae,* memoratur. Verum in hoc Peerlkampio non assentior, quod Vettium Agorium Constantinopoli vixisse ibique Horatium emendasse putat. Romae enim, non in Oriente, consul sine collega fuit, quod testatur Chron. Alex. ap. Relandum: *Μαβορτίου Πωματίου μόνον.* quare Dufresnoy in tabulis chronol. recte Consulem sine collega in Occidente dicit. — De Felice Magistro, Oratore urbis Romae, non facilior quaestio est. Certe enim Flavium Felicem illum, qui consul fuit Romaea. 511, non posse intelligi, Peerlkampius bene censuit. Eum enim, ut dignitate ipso priorem, Virum Illustrum, Comitem ac Patricium, Vettius Agorius cum titulos suos referret, simplici Oratoris nomine appellare non debebat. Hunc Dufresnoy in tabulis chronol. recte Gallum dicit, et in Occidente consulem, Secundinum autem ejusdem anni consulem in Oriente

Sermones et Epistolas complexa, omnino differt. Versus angustius quam in illa, ut fere triceni sint in singulis paginis, nec inter lineas transversas scripti, sed lineis perpendicularibus atramento ductis terminati. In summa pagina linea transversa quoque ducta. Paginae omnes simplices, nusquam duplices versuum columnae; sed ultimus tamen strophae cujusque versus in metris Sapphico, Alcaico, Asclep. III et IV. plerumque praecedenti in eadem linea adnectitur. Litterae eclogarum initiales minio pictae, versuum initiales lineola rubra notatae. Et in hoc codice versuum numerus ad marginem in decimo quoque verso adscriptus continuatur in duobus prioribus libris a v. 1 — 1296. Tum tertius liber suos numeros habet 1 — 818. dein quartus 1 — 557. Epodon liber 1 — 625. postremo carmen saeculare. Librarii manus in numeris consignandis non alia atque ipsius codicis suis videtur. Ceterum lacuna est in hoc libro fol. 176, a. ubi post III. Od. 10. v. 5. nulla distinctione facta statim pergitur ab Od. III, 16, 1. *Inclusam Danaen.* — Odae omnes titulis instructae sunt partim brevioribus, partim longioribus, passim ab altera manu, ut videtur, amplificatis. Plerumque congruunt cum vetustioribus msctis, velut Graev. Monac. 2, nec non cum ed. Veneta 1478. Sed frequenter etiam proprii quiddam habent. — In orthographia vocum hic liber plerumque pravam illius saeculi consuetudinem sequitur, qua litterae i et y temere confunduntur (ut Ericina, Cipri, Ciri, Troyco etc.), litt. h temere addita vel omissa (ture, thure, Tharenti, archana, etiam michi, nichil) p insertum inter mt et ms (emptus, ademptus, Dempserit). Bachi, bachabor semper, et Jupiter, Affricus, dii, diis, urgere; voltus, vultus, volgus, vulgus, promiscue. In non-nullis tamen morem antiquorem sequitur, ut Apulus, pelex, belua, baca, litus, milia, obicit, abicit, nequiquam, Ulixei cett. i littera in hoc codice frequentissime puncto notata, qui mos nondum prorsus invaluerat. — Lectio in hoc codice minus pura et emendata quam in priore parte. Vocabula subinde omissa vel confusa (ut: serves dimidium anime mee) versus etiam prave divisi (ut: nescius aure fallacis. Miseri quibus) quod in antiquioribus quoque libris haud raro fit. Textus ipse cum reliquis codd. ex Vettii Agorii recensione profectis, Leidensi Menteliano, al. non omnino quidem vel in titulis vel in verbis congruit, sed tamen meliores vetustiorum librorum lectiones plerumque sequitur, et cum Turicensi aliquid cognationis, etiam in vitiis habet, ut I. Od. 7, 13. Ac Tiburtini lucus et praeceps Anio et uda. 22. ter uda Lyaeo. 10, 17. animos laetis reponis. IV. Od. 7, 7. ad almum. 10. imperitura. al. Praeterea memoramus: I. Od. 3, 19. mare turgidum (a 1. m.) 8, 2. O deos oro. 12, 15. Qui mare aut terram. 15, 2. Idaeis Helenam. 21. Non jam Lertiaden. II, 3, 11. quo-

nominat. Ad hunc enim Flavian Felicem praecolla Theodorici Gothorum regis epistola exstat generosi sensus plena apud Cassiodorum, Variar. Lib. II, 2. (ed. Genevae 1650. p. 48.) qua ipsum laudibus ornatum, ut qui majorum splendorem meritis ac divitiis auxerit, ex Transalpina provincia Romam ad consulatum recipiendum evocat; et altera Lib. III, 39. p. 109. ad eundem Felicem Consulem atque Comitem, V. Ill. Hinc suppleri potest notitia apud Relandum in Fastis consul. p. 679. exilis nec satis plena. — Alterum Flavianum Felicem poetam Peerlk. memorat, sub Thrasimundo Vandolorum rege (a. p. Chr. n. 496 — 522) Carthagine viventem, cuius epigrammata quaedam thermas a Thrasimundo factas celebrantia in Anthologia Burm. T. I. p. 481., aliudque poema, quo se clericum fieri cupit, T. II. p. 680 exstat, quo loco Burmannus hujus etiam Felicis, Oratoris ac Magistri, meminit, non tamen cum illo confundere audet, quam ad rem Peerlkampius proclivorem se fert, oblitus nimirum, hoc nomen illa aetate satis frequenter inveniri. Quid enim Africanus ille poeta, praeterea V. Cl. titulo praeditus, cum nostro oratore Romano commune habeat, non magis intelligitur, quam quibus causis impulsu una cum Vettio Agorio Constantinopolin commigrasse ibique Horatio emendando operam dedisse putemus. Ceterum hanc emendationem a Mayortio demum post consulatum gestum esse factam, ipsa ejus subscriptio declarat.

que obliquo. 14, 23. cupressus. 17, 25. tum populus. II, 2, 1. Angustam amici. 9, 5. aliam magis. 23, 12. securim. IV, 1, 22. lyraque et Berecynthia del. tibia. 2, 37. meliusque. Epod. 2, 65. divitis examen. 5, 15. illigata viperis. 14, 13. veluti ducentia.

25) Gth. 3. Codex 3. bibliothecae Ducalis Gothanae saec. XV. chartaceus, in Fol. sign. Ch. A. nr. 717. (descriptus in libro Jacobsii et Ukerti supra laudato p. 239 nr. 66). Hic liber plura Variorum scripta complexus, fol. 1 — 13. Artem poet. continet hoc titulo minio inscripto: *Horacii Flacci Artis poeticae liber*. In fine minio subscripta leguntur: *Horacii Flacci Ars poetica foeliciter finit*. tum viridi colore subscriptum possessoris nomen: *Sebastianus Brant* (nobilis ille Ictus, poeta et historicus, natus Argentorati a. 1458. Comes Palat. Caes. Cancellarius in patria, obiit 1520. In multis, quae scripsit, Navis ejus Narragonia s. das Narrenschiff, celebrata, quam Jac. Locher, Horatio 1498 edito notus, Latinis versibus reddidit) et annus 1476 minio adscriptus. Versus inter lineas pigmento pallide rubro (quali nostra aetate utimur) ductas 18 — 19. Spatia et supra infraque paginam et in utroque latere lineis rubris inclusa ad scholia et glossas excipias, quae et inter lineas et in margine satis multae leguntur, a. 2. m. nonnullae et verba in textu correcta pallidiore atramento. Litterae initiales inter lineas perpendiculares binas colore rubro vel viridi notatae, initiales singularum operis partium varis coloribus artificiosius pictae. Scriptura Germanica, orthographia illa aetate vulgaris; q pro ae semper, sed oe servatur (moestus, hoedus, infoelix etiam) h in vocibus temere additum vel omissum, hiis pro his, quum semel pro cum. Accusativi III. decl. semper in es terminati. — Lectio satis pura et emendata, pauca modo errata habet et e bono exemplari ducta esse videtur. Locos hosce notavimus: Ars poet. 56. si possim. 61. interit usus. 69. gloria vivax. 127. Qualis ab initio. 163. in vitium verti (flecti superscr.) 167. quod permutare (mox supsc. a. 2. m.) 221. Et mox agrestes. 280. Edocuit. 314. Quid sit conscr. quid jud. 334. dicere verba. 348. vult manus omnem (ad marg. et mens) 371. nec scit quantum. 378. Si paulum summo vergit, descendit ad imum. 384. vitio est remotus. 390. vox ipsa. 445. bonus et sapiens.

26) Gtg. 1. Codex 1. bibliothecae academicae Gottingensis saec. XV. bombycinus in 8vo maj. tegumentis corio badio obductis, ducentis circiter foliis constans (non enim numeris consignata sunt). Horatii opera omnia continet, hoc ordine: Odarum libri IV. Epodon lib. Carmen saec. Ars poet. Epistolarum libri II. Sermonum libri II. In extrema parte libri addita est collectio phrasium et sententiarum s. tit. „Elegantissimi dicendi modi e multis auctoribus comparati.“ sed ea a recentiore manu, a scriptura codicis multum diversa. — Hic codex, quo Gesnerus olim in editione Baxteri repetita (v. ejus praefat. p. XVII.) sed paulo negligentius est usus, in charta bombycina satis alba ac laevigata plane, luculenter accurateque scriptus, inter recentiores Hor. codices primum facile locum obtinet, cum propter religiosam eruditum librarii in exarando curam et diligentiam, tum propter codicis antiqui, unde hic liber transcriptus est, summam praestantiam. Paginae omnes simplices habent versuum columnas. Versus in singulis paginis 24 inter lineas stilo ductas lineisque perpendicularibus utrumque terminatas scripti. Tituli in Lyricis usque ad Epod. 9. pigmento purpureo, quali hodie utimur, non minio, superscripti cum titulis edit. Florentinae Landini 1482 et librorum inde ductorum plurimum convenient, modo in Flor. plerumque breviores sunt, v. c. I. Od. 4. „*Invitat Sextium virum consularem ad voluptuosam vitam. paranetice dicolos distrophos.*“ Gott 1. „*Invitat P. Sextium consularem ad vitam voluptuosam.*“ Flor. I. Od. 6. „*Agrippam a rebus gestis et*

Varium ab eloquentia laudat.“ Gott. I. Flor. I. Od. 8. *Alloquitur Lydiam meretricem* (mer. deest in Flor.) *ne in Sybarim adolescentem crudelis sit.* Gott. I. Flor. Glossae inter lineas et scholia ad marginem ex antiquis scholiastis, Acrone potissimum, plerumque sumta, eodem pigmento purpureo atque eadem manu, qua ipsi versus, scripta, in Lyricis usque ad Epop. 9. per multa leguntur; in Arte poet. in Epistolis et Sermonibus fere nulla apparent, praeterquam ad Sat. II. 3, 254. scholion ex Acrone. Sed margo in priore libri parte ex humore madidus olim factus est, unde litterarum rubor partim evanuit. — Scriptura hujus codicis aequabilis et accurata saec. XV. circiter medii est et similitudinem aliquam typorum in vetustissimis libris prelo expressis refert. Littera i plerumque puncto notata, accentu (i) rarius. ω graecum pro Interjectione o passim; ae et oe diphthongi plerumque apparent (Maeccenas semper) per e vel ε rarius expressae. Sigla et compendia scripturae pauca et nota. b· i. q. bus, γ et, Ν enim. — Orthographia vocum antiqua plerumque: Juppiter, Hadria, Tybur, Tyberis, temptare, sydus, loetum, lachryma cett. Accus. III. decl. in is frequentes, sed passim correcti. — Hunc librum ex Italia olim esse advectum, ex inscriptione transversa ad marginem folii secundi: *Ex libr. Congr. S. Mauri Romae.* colligitur. Sed in Italia esse scriptum, non affirmaverim, quod manum Italicam desidero. — Lectio hujus codicis recta plerumque, pura et emendata antiqui exemplaris, unde fluxit, virtutem declarat. Eadem quod non in titulis solum, sed multis quoque poematum locis cum Florentina Landini a. 1482 conspirat, etsi in multis differt, communem tamen utriusque fontem fuisse, probabiliter statuere videmur. Ex ejus lectionibus nonnullas afferre placet: I. Od. 1, 7. Hunc si nobilium (ita Flor.) ad marg. mobilium. 2, 2. rubenti (ita Flor.) sed e superscr. 7, 31. pellite curam. 9, 14. Quem fors (sors Flor.). 12, 28. Stella refulsit. var. lect. add. sidera fulgent (ita Flor.) sed punctis notata. II. Od. 13, 23. sedesque descriptas. 40 timidas — lyncas (sic Flor.) 17, 22. Consensit astrum. 20, 3. nec in terris. III. Od. 3, 55. debacchantur ignes. 11, 52. scalpe querelam (sculpe Flor.) 16, 17. Crescentem insequitur. 19, 27. Rhode (Chloe Flor.) 27, 48. cornua tauri (sic Flor.). 28, 6. et veluti. 29, 64. Aura ferat. IV. Od. 12, 11. Delectante deum. Epop. I, 34. aut per dam ne pos. 5, 37. Exsucta uti. 65. munus infectum. I. Sat. I, 62. tanti quia. 84. te salvum. II. Sat. 1, 5. Quid faciam, perscribe. 73. Cum illo disincti. 79. diffindere. 2, 27. non vesceris. 28. cocto non adest. 121. tunc pensilis. 3, 1. Si raro scribis. 90. patrimoni sculpere. II. Ep. 1, 78. ac praemia. 2, 32. ornatur opimis.

27) **Gtg. 2.** Codex 2. bibliothecae academicae Gottingensis saec. XV. membranaceus in 8vo min. 90 circiter foliis constans (numeris enim signata non sunt) Horatii sermonum libros II. tum Epistolarum libros II. continet, exclusa Arte poetica. a. 1784 ab ultima Hesperia (i. e. Hispania? I. Od. 36, 4) a Tychsenio Gottingam perlatus (Mitscherl. proleg. p. XXVII). Hic codex in membrana candidissima perquam nitide eleganterque scriptus, litteris formam earum quae prelo exprimuntur plane referentibus, scriptura, quam antiquam typographi appellant. Singulæ paginae 18 habent versus scriptos inter lineas stilo ductas. i littera plerumque pura, saepe punto notata. Litterae initiales variis coloribus et auri lamellis nitide pictae. Tituli cum prima cujusque eclogae voce caeruleo pigmento scripti. Scholia glossaeque omnino desunt. Hic liber sine dubio sub finem demum saeculi XV. scriptus multis in partibus cum editis vetustis convenit, praecipue Veneta a. 1478, cuius etiam titulos habet in ipso quoque deficientes, ubi in illa desunt. Verum tamen non ex libro typis expresso, sed ex codice aliquo mscto non optimae notae originem duxisse, ipsa lectio declarat, innumeris quidem vitiis obruta, in Satiris magis etiam quam

in Epistolis, sed a libris prelo expressis haud raro discedens. Librarius tam sollers in scriptura, quam hebes et rudit in arte, obscura exemplaris sui lectione saepe in errorem inductus esse videtur, praecipue in litteris r et s inter se commutandis. Lectiones Satirarum nonnullas hic afferre libet. I. Sat. 1, 2. laudat diversa. 10. sub galli cantu. 14. te ne morer. 19. nolunt. 63. miser esse. 65. sordibus. 72. ut pictis. 94. nec facias. 2, 12. Fusidius. 14. mercedes exigit. 3, 34. sub pectore. 48. parvis fultum. 58. pinguis damus. 62. At non incauto 77. nequeant. 81. trepidumque. 4, 87. Ex quibus. 116. Sed mihi sat si. 5, 1. me cepit. 6, 6. ignotos aut me. 83. virtutis honor. 7, 21. Acres concurrunt. 10, 8. haec quoque virtus. 36. Albinus. II. Sat. 1, 18. Dum res ipsa. 31. male cesserat. 79. diffingere. 2, 14. extulerit fastidia. 122. cum duplice fico. 3, 2. quaeque revolvens. 17. Verum hoc consilium. 50. unus utrisque. 211. immeritos dum occidit. 216. Rusam aut pusilam. 219. Quod si qui. 225. Vincit enim. 240. solidum absorberet.³⁾

28) **Graev.** Codex Graevianus, vetustissimus ac laudatissimus saec. X. membranaceus, hodie in codicibus Harleianis Musei Britannici nr. 2725. servatur. Horatii opera omnia sine dubio olim complexus, post mutilus, avulsi pluribus membranis et dispersis (ut Broukhusius notavit) in doctorum manus pervenit. Continet, ex vetusto ordine, Odarum libros IV. Artem poet. Epopdon librum, Carmen saec. Epistolarum lib. I. usque ad epist. 8. v. 7. quo loco lacunam habet usque ad II. Epist. 2. v. 20. Hanc epistolam excipit Sermonum lib. I. usque ad sat. 2. v. 113. in quo liber deficit, ut reliquae omnes satirae desiderentur. Scholia habet non pauca, partim ex Acronis et Porphyrionis commentariis excerpta, partim propria, quibus sententiae explicantur. Hic codex, omnium fere celeberrimus, primum Jo. Georgii Graevii (nobilis illius alumni Portensis) fuit Trajecti ad Rh. a quo Bentleio ad eius usus est commodatus et transmissus, ut ipse refert in praef. ed. Lips. p. VI. („Vetustissimum sane exemplar annorum facile DCCC, cui „tamen Epistolarum et Sermonum pars magna deerat, suppeditavit et hoc transmisit praestantissimus Graevius ὁ μακαρίτης; post eius obitum in bibliothecam Serenissimi Electoris Palatini cum „reliqua eius libraria suppellectile concessit.“) Quanti eum vir summus fecerit, pluribus commentarii locis ipse indicavit, ut I. Od. 15, 21. „praestantissimi mei codices Graevianus et Reginensis.“ cett. Ex biblioteca Palatina quo casu in Harleianam migraverit, non reperimus. Certe cundem esse codicem Harleianum A. Nr. 2725. saec. X. quo Combii in apparatu critico ad editionem suam a. 1792 est usus, Obbarius V. Cl. de codice Graeviano agens in libro: Zeitschrift für Alterthumswissenschaft. a. 1840. Nr. 6 et 7. luculenter demonstravit. Nam non solum iisdem prorsus locis, quibus et apud Bentleium et in schedis Broukhusianis (I. Epist. 8. v. 7 – II, 2. v. 20 et I. Sat. 2. v. 113.) Combii quoque codex ille deficit, sed in lectionibus etiam inde allatis fere totus cum Graeviano conspirat, quantum quidem ex collationibus a Graevio, Bentleio, Burmanno et Broukhusio factis, quae nobis ad manus sunt, judicari licet. Ubi Combii lectio a

3) In fine hujus libri brevior Horatii vita legitur, eadem qua codex ipse manu scripta nec usquam, quod sciam, adhuc vulgata, quam hic primum afferre liceat.

„Qu. Horatius Flaccus natus Venusiae ante diem VI. Iduum Decembr. C. Cota L. Torquato coss. Ex ordine libertinorum patre Horatio facultatibus modicis. Ab ineunte etate inter studia educatus: Athenas profectus philosophiae operam dedit: sectae Epicuri haesit quae tunc communis multarum gentium erat. Bello civili in Macedonia sub M. Bruto tribunus militum: Mecenatis deinde opera Octavio Caesari qui postea Augustus fuit in amicitiam receptus. Decessit Romae annum agens LXXVII. relicto herede Augusto. Sepultus est in campo Exquilino in ortis Mecenatis.“ De reliquis poetae Vitis v. not. 5. ad Nr. 40. Lips. 4.

Broukhusiana discedit, quod haud raro fit, (exemplis l. c. allatis addimus modo ex Sat. I, 2, v. 3. Tigilli. Br. 12. Fusidius. Br. 29. subducta. Comb. 45. quidam-ferro. Br. cuidam-ferrum. Comb. 51. munificum. Br. 64. Sille. Br. 68. videnti. Comb. 90. lyncei. Comb.) differentiam illius incuriae ac socordiae magis quam hujus tribuendam esse cum Obbario sentio. Broukhusii enim collatione (quam ad marg. ed. Heinsianae a. 1612. adscripsit, ut supra p. 3. indicavimus) nihil potest esse fidelius et accuratius, ut qui et orthographiae varietatem ubique notaverit, et scholia suis locis exscripserit, et titulos eclogarum omnes exhibuerit, quos Burmannus in sylloge sua prorsus omisit. Sed idem codicis Leidensis titulos omnes exscripsit cum Graevianis plerumque ad verbum congruentes, ut ex uno eodemque exemplari ducti esse videantur (ex. gr. I. Od. 4. Paranetice dicolos ad Sestium Quirinum. 5. Prophonetice tetracolos ad Pyrrham. 6. Hypothetice tetracolos ad Agrippam. 7. Paranetice dicolos Planco. 8. Erotice dicolos ad Lydiam. cett. Ita in utroque). In singulis lectionibus Burmanni collatio cum Broukhusiana non omnino consentit, quod exemplis probabimus. I. Od. 2, 12. damnae. Burm. dammae. Br. 6, 8. Ulyxei Brm. Ulixei. Br. 13, 19. queremoniis. Brm. (quod alia manu adscriptum coll. Graev. ap. Bothium docet). divolsusque prementibus. Br. 27, 5. acinacis Brm. acinaces Br. 35, 36. manum Brm. manus. Br. III. Od. 11, 46. demens Brm. clemens Br. 24, 49. materiem. Brm. materiam Br. 25, 18. est + Brm. est Br. 26, 9. regis Brm. tenes. Br. 28, 9. in vices. Brm. invicem Br. IV. Od. 1, 9. in domum Brm. (et Bentl.) in domo. Br. 11. comitabere, in marg. commissabere. Brm. nil notavit Br. 20. cupria. Brm. cypria. Br. — In orthographia vocum cod. Graev. antiquum plerumque usum, sed non constanter servat: Juppiter, Maecenas, (Mecenas), Bachus, Apulus, heres, baca, belua, caelum, caena, praelium, quicquid (semel modo quidquid) quicquam nequiquam, quicumque, utcumque, numquam, umquam, (sed quanquam) volgus, volnus, volt, Volcanus, evolsis plerumque (sed vulpes) urget, urguet, litus, littus, incomptus, temptare, dampnum, deicere, inicit, obicit, dii, Pompilii, Tarquinii. e pro ae vulgare, sed ae, oe diphthongi in vocibus satis frequentes. i et y promiscue (nimphe, phrigum, tybur, nymbi). h temere additum vel omissum (Asdrubal, Hasdrubal, tyma, carta, corda, orti, archana, Hiberia): vicium, canicies, capud, velud, faretra, passim. Accusativi tertiae decl. in is crebro inveniuntur. — Hujus codicis sex haud minus collationes factae sunt: a) Bentleii. b) Graevii, in margine ed. Henricopetr. I., quae in bibliotheca acad. Heidelb. servatur, unde Bothius lectiones excerptas in Annotatt. ad Horat. exhibuit, sed modo ad Od. lib. I. II. usque ad lib. III. initium pertinentes. c) Jani Broukhusii ad ed. Heinsianam a. 1612. supra indicata, quam Graeviani codicis esse, Obbarius l. c. praclare probavit. d) Ejusdem Broukhusii altera ad marginem ed. Ascensianae a. 1529. adscripta, quae in bibliotheca Bodleiana servatur, ut refert Mitscherlich. proleg. p. VII. e) P. Burmanni, quam supra p. 3. memoravimus, non commutanda cum lectionibus cod. Leidensis et Zulich. quas Nic. Heinsii manu scriptas P. Burmannus cum Bentleio communicavit (v. Bentl. praef. p. VI). f) C. Combii, in ed. operum Hor. a. 1792. 93, de qua paulo ante egimus. Tertiam ex his omnium accuratissime factam putamus.

29) **Gph. II. Codex 1. bibliotheca Ducalis Guelpherbytanae saec. XV. membranaceus in Fol. min. sign. Gud. 108. cuius notitiam dederunt Ebertus in Catalogo mscptorum bibl. Guelpherbyt. p. 88 nr. 433. et paulo pliorem sed parum accuratam Mitscherlich. V. Cl. in Ed. Carm. P. II. praef. p. V. Satirarum lectiones ex hoc codice accurate excerptas Schneidewin.**

V. Cl. olim benigne nobiscum communicaverat, nunc et hujus et aliorum quinque codicum Guelpherb. cum duobus Scholiastura veterum codicibus usum propriamque cognitionem Schoenemannus. V. Cl. humanitati debemus. Quare cum antea trium modo codd. Guelph. lectionibus excerptis uteremur, nunc ex propria aestimatione de hisce sex libris mss. judicare nobis licet. — Hic ergo codex Gud. 108. cui primum inter Guelpherbytanos locum viri docti merito assignant, omnino, licet recentior sit, in melioribus et splendidioribus poetae nostri habendus. Mundissime enim et accuratissime in membrana satis alba et laevigata ab initio ad finem eadem manu scriptus, marginibus amplis ex omni parte relictis, decora specie, tegumentis corio purpureo obductis e bono et emendato exemplari originem duxisse videtur. Folios 104 non signatis constans, ab initio mutilus, continet a carm. I, 23. Odarum libros IV. Epodon libr. Carmen saec. Arthem poet. Sermonum libros II. Epistolae desunt. Columnae versuum in singulis paginis simplices versibus 28 constant, scriptis inter lineas stilo subtiliter ductas, binis utrimque perpendicularibus terminatas. Litterae et librorum et eclogarum initiales omnes parva sigilla referunt variis coloribus picta circa litteras auri lamellis factas; librorum quidem paulo ampliora sunt. Litterae versuum initiales eodem quo ipsi versus atramento pallide nigro scriptae simplicissimae, a textu paululum semotae. Tituli in Lyricis et Epodis plerisque breviores pigmento pallide rubro inscripti, velut I. Od. 25. Ad Lidiam. 26. Ad Musam de Lamia. 27. Ad sodales suos. 28. Archytam philosophum alloquitur. 29. Ad Iccium. 30. Euctice Veneri. IV, 1. Ad Bavium Maximum! Sermones titulis carent. Versuum numeri modo in Artis poet. decimo quoque versu a. 2. m. adscripti. Scholia glossae que omnino absunt. Correctiones perpaucae et verba omissa ac suppleta fere in Epodis modo. — Scriptura hujus codicis luculentissima, explicata et aequabilis indolem puram, rotundam, minime angulosam scripturae Italicae s. Romanae recentioris refert, qualis Saec. XV. demum sub initia artis typographicae excoli coepit, hac ipsa nimirum iuvante, ut cuius elegantiam librarii aemularentur. Quare hic codex et alii ejus aetatis, velut Gotting. 2. noster, cum libris Saec. XV. in Italia per typos accuratius expressis plurimum habent similitudinis, ut Gothic characteris, quem libri mscti saec. XIII. et XIV. etiam prae se ferunt, quemque typographia Germanica proprio modo excultum post etiam servavit, nullum omnino vestigium extet. Litterae enim majores non unciales antiquiorum codicum, sed capitales omnes, quibus et Artis poet. v. 1. scriptus. Litterae minores ad formam minusculae Romanae qualis saec. X. fuit., prope accedentes, typos librorum Italicorum saec. XV. (velut Venetae nostrae 1478. al.) referunt. In his litteris s finale ubique, d, non δ, r, non i, u, non v. t iam supra lineam escendit. Vetusti usus nulla, recentioris multa indicia, in quibus i puncto ubique notatum, ij prius insolitum (dij, triuijs) & siglum (phœbus) & siglum, ductu non antiquo sed qualis typorum hujus aevi est. Tum præcipue recenti more a vetustis codd. alieno, maioris litterae usus post punctum et interrogandi signum in mediis versibus frequens (v. c. I. Sat. 1, 99. metuebat. At hunc liberta. 103. compонere? Non ego avarum). His de causis vere impedior, quo minus hunc codicem cum Eberto in Catalogo mss. ad saec. XIV. referam, a cuius indole tota specie abhorret; saeculo XV. potius vel medio vel paulo post medium periti librarii sollertiae eum attribuere cogor. Ceterum in Italia esse scriptum, vel ipsa orthographia demonstrat. Nam quom semper legitur pro cum, aut unnos pro autumnos. praeterea notamus: Mecoenas (hoc ipsum recentius) Salustius, Lucilius, foelix, lachryma, quicunque, percunctor, hostia, habunde cett; sed mihi, nihil. — Lectio hujus libri plerumque sana, recta et emendata, verbis rarius transpositis, mutatis saepius, rarissime omissis, multa habet propria cognituque omnino digna, licet ex librariorum ingenio, ut fit in recentioribus msctis plerisque, haud pauca profecta sint. Lectiones ex Odarum libris et Epodis

excerptas Seebodius V. Cl. in Bibliotheca crit. 1820. T. I. Fasc. 2. p. 158. sq. vulgavit. Ex Satiris nonnullas hic afferemus: I. Sat. I, 3. laudat. 19. nolunt. 31. tuta currant. 37. Nusquam prorepit. 38. patiens. 40. Nil obstat. 49. Qui nihil. 55. de flumine malle. 66. me exhibat. 79. optarem. 89. retinere velit. 90. operam perdes. 95. Umidius. 101. Quid igitur suades? — Nevius — Momentanus 104. vappam jubeo nebulonem. 105. inter tanam. 109. ac laudet potius. 116. euntes. 121. putas ideo non amplius addam. 2, 17. patribus diris. 71. deferbuit ira. 78. Desine sectari matronas. 80. Nec magis haec inter. 83. Adde haec quod. 86. apertos. 3, 24. est amor hic 25. provideas. 76. excindi. 87. misero tristes venere calendae. 106. ne quis adulter. 133. solus sic rex — vellent. 4, 3. ac fur. 25. elige turba. 57. excipias si. 44. vitatum quodque petitum. 141. veniet — auxilioque. 5, 1. me cepit. 13. aes dum. 37. demum urbe. 69. grandi sic. 6, 1. quisquis. 5. plerumque. 7. Dum referre. 39. de saxo cives et tr. 53. possim casu qui te. 60. narro et respondes. 85. metuit sibi. 127. interpellat. 7, 6. dirus homo. 28. multum atque fluenti. 8, 12. in agro. 9, 3. occurrit. 4. Apprensaque m. quid ais. 7. hinc ego. 19. quid agam non sum p. 38. huc ades. 70. mihi unquam. 10, 18. unquam vidit — nec simius. v. 33. deest. 43. Fata canis. 86. simul et te. Sat. 10. incipit ab: Nempe incomposito. Sat. II, 1, 62. te capiat. 69. populiique tribunum. 71. a vulgo scena — remorat. 79. hinc diffingere. 4, 44. fecundae leporis. 5, 59. quicquid dico. 101. Heres audieris. 8, 4. iratum stomachum. 14. Quom sacra fert cereris procedit.

30) **Gph. 2.** Codex 2. bibliothecae Ducalis Guelpherbytanae saec. XV. chartaceus in Fol. maj. sign. Helmst. Nr. 333. cuius notitiam dedit Ebertus in Catalogo p. 88. nr. 434. et aliquanto pleniorum Th. Schmidius V. Cl. in Ed. Epist. T. II. p. 259. nr. 4. Hic liber bona et decora specie, frontibus rubris, tegumentis ligneis corio suillo figuris impressis ornato obductis, Horatii opera omnia continet, hoc ordine: Ars poet. Sermonum libri II. Epistolarum libri II. Odarum libri IV. Eponon lib. Carm. saec. Hic codex in charta satis alba ac firma perquam nitide eleganterque scriptus, 155 foliis constat non signatis. Singulæ paginae columnas versuum habent simplices, 24 versibus constantes scriptis inter lineas cerussa ductas sed plerumque deletas, marginibus foliorum latissimis relictis. Librarius in primæ paginae summo margine nomen suum inscripsit: *Ihs. Maria Jeronimus.* Post Epist. II. 2. subscriptum: *Deo gratias. Amen.* et in extrema pagina post carmen saec. *Et sic est finis.* Scriptura hujus codicis, plana aequalis et explicata, magnam habet similitudinem cum libris saeculo XV. per typos accuratius expressis. Litterae librorum (Art. poet. Serm. I. Epist. I. Od. I.) initiales auro variisque coloribus splendidius ornatae, eclogarum initiales omnes vel minio vel caeruleo pigmento artificiosius effectae. Litterae majores unciales sunt, minuscula inter Romanam et Gothicam medium tenet. e pro ae ubique; i purum plerumque, accentu (i) saepius, puncto (i) rarius notatum ð ubique, non d. r et z promiscue; f et s in fine vocum promiscue; u. pro v. semper. Sigla et compendia scripturae fere nulla. Interpunctio simplex, per punctum majus et minus, semicolon (;) etiam pro interrog. signo. — Orthographiae ratio (michi, nichil, habunde) et tota scriptuae indoles librum in Italia olim exaratum produnt. Praeterea legitur: Jupiter, Mecenas, Bacchus, per conctor, milia, menbra, dampnum, tempto, tempnens, copilent, hostia, habeas, (sed olus) pulcri, velut, velud, etc. Glossae inter lineas et scholia ad margines non nimis frequentia per totum librum a manu saec. XVI. misere et obscure adscripta

Lectio hujus codicis non aequa praestans atque scriptura, haud raro corrupta est ac mendosa, vocibus vel transpositis vel depravatis, rarius omissis, saepe perperam additis. Etiam toti versus passim desunt. Multa lectionis vitia a posteriore manu correcta. Quare hic liber etsi ad antiquiorum laudem non accedit, non tamen contemnendus, qui sua etiam bona habeat. Lectionis varietatem iu Lyricis Jani, in Epistolis Th. Schmidius publicavit. Nos modo e Satir. I. 1. excerptam hic plenam exhibemus. v. 1. quam sibi sorte. 2. seu sors. 7. occurritur. 8. Momento cita. 9. legum jurisque. 11. qui a rure — in urbem (est +) 12. viventes (e corr.) 19. nolunt. 21. nec se fore. 25. Quid vetat (quis superscr.) 26. velint elementa ut d. 33. nam exemplo est. (haec vox. a. 2. m. parenthesi inclusa). 38. patiens. 39. demoveat neque hiems. 46. plus ac meus. 53. plus laudes cumeris. 55. mallem. 59. tantulo eget (ex corr.) 60. neque vitam. 64. id faciat. 71. et tanquam (parcere-pictis tanquam a. 2. m. adscr.) 73. Nescis quo valeat. 79. optarem. 81. te afflixit. 83. reddat natis. 85. oderunt te noti. 87. mercaris (merearlis corr.) 88. At si cogn. 91. In campum — fretos (frenis corr.) 92. cumque habeas. 94. ne facias. 95. Umidius. 97. Non nunquam (n. deletum a. 2. m.) melius servo. 101. Quid igitur mihi suades — Nevius. 102. momentanus. 108. nemo ut avarus (nemon corr.) 110. distantius (distentius corr.) 115. suis vincentibus. 118. contemptus (contentus corr.) — vite,

31) Gph. 3. Codex 3. bibliotheca e ducalis Guelpherytanae, saec. XIII. membranaceus in 8vo maj. sign. Gud. 185. cuius notitiam dederunt Ebertus in Catalogo p. 88. nr. 439. 40. et Th. Schmidius V. Cl. in Ed. Epist. T. II. p. 259, nr. 3. qui Epistolarum lectiones inde excerptas vulgavit. Hic codex satis bona specie, tegumentis corio purpureo obductis, sed intus minus bene habitus, foliis nonnullis laceris, deficientibus aliis, haec continet: Horatii Artem poet. ab initio mutilam, a v. 119, cum lacuna a v. 278 — 333. tum Epistolarum libros II. fere integros, deficiente modo loco I. Ep. 17 v. 44 — 50. postremo Sermonum lib. I. nec eum integrum, deficiente uno folio Sat. 3, 17 — 73. altero Sat. 3, 128 — 4, 43. Finitur in Sat. 10. v. 62. Singulae paginae versus 28 habent scriptos inter lineas plumbo vel cerussa ductas, binis perpendicularibus terminatas stigmatisque in marginibus signatas. Scriptura satis pinguis, licet minus elegans, plana tamen et explicata, indolem saeculi XIII. omnino prae se fert, sed a fol. 39. alia atque in priore parte esse videtur. Litterae et librorum et eclogarum initiales minio artificiosius pictae, versuum initiales omnes lineola rubra notatae. Sigla et compendia scribendi non multa et usitata. Scholia omnino desunt. Glossae paucissimae a 2. m. in Epistolis aliquot superscriptae. — Hic liber omnino parvi aestimandus, ut ab imperito librario e codice non optimae notae perquam negligenter et vitiouse exscriptus. Exempli causa modo lectiones ex Satirae 1. prima parte hic exhibemus: v. 2. Securatio — abiecerit ulla. 3. Contemptus vivat. 5. Millet ait multo jam flactus membra dolore. 6. navem. 7. 8. ore Momta citamors. 9. Agriculam. 10. Sub cantum calli — hostia. 11. extractur in urbe. 12. diventes. 14. vallent fabium. vente. morer. audi. 15. Quod rem deducam. 17. hinc vox. Vox hinc. 19. Quid statis. volunt. atque licet. 21. buccas infret. Jam satis habemus. Sed tamen nec omnes paginae pariter mendosae sunt, et in prava interdum scriptura bona lectio subest.

32) Gph. 4. Codex 4. bibliotheca Ducalis Guelpherytanae saec. XIII. membranaceus in 4to min. sign. Helmst. Nr. 1027. cuius notitiam v. ap. Ebertum in Catal. nr. 437. et Th. Schmidium in Ed. Epist. T. II. p. 258. nr. 2. Hic codex, non bene habitus, tegu-

mentis ligneis (quorum posterius annulo ferreo fortasse ad librum alligandum instructum) corio sordido tectis a vermisque exesis, volumine mediocri praeter alia plura in 22 foliis Horatii Epistolas continet usque ad Epist. II, 2, v. 193. in membrana valde trita et sordida sordide, anguste et inaequaliter scriptas. Singulae paginae imparibus numeris spatiisque modo angustioribus modo laxioribus 30 — 36 versus continent scriptos inter lineas stilo ductas binisque perpendicularibus utrimque inclusas. Litterae eclogarum initiales viridi colore pictae minioque passim exornatae, versuum initiales a textu aliquantum semotae eodem viridi pigmento omnes notatae. Paginae priores glossis inter lineas et scholiis variis manibus aetatibusque varie scriptis obrutae insipienti horrorem paene movent. In posterioribus ab Ep. 15. scholia et glossae fere desunt, praeterquam ad partem Ep. II, 2. in cuius margine Horatius ipse rudi pictura videtur expressus. Tituli ab Epist. 9. eodem viridi pigmento ad marginem adscripti. Atramentum in prioribus foliis e rubro nigrum, post pallidius. Scriptura minuta, inaequalis, parum accurata, siglis et compendiis scribendi obruta ideoque lectu difficilis, Gothica est, sed posterioris aetatis. Litterae b. h. l. p. q. f. vel infra vel supra lineam plerumque longius productae, praecipue f in fine vocum, ut fere S majus referat. δ plerumque, d rarius, r et i promiscue. g ductum posterioris aetatis a saec. XIII. extremo habet et h arcum suum infra lineam protendit. s finale frequens, v pro u initio vocum, e pro ae semper (Mecenas, camene) i purum ubique, sed ii passim (studiis). 7 pro et ubique, in ipsis vocibus (lat7) ~ pro est, 9 pro con, 24 pro rum etc. Litterae majores minoribus passim immixtae, M praeципue et R (impaR); numeri signis interdum expressi (1,58. Si quadringentis VI. VII. milia desunt). In distinctionibus praeter punctum majus et minus et usitatum interrogandi signum lineola perpendicularis in medio et fine versuum pro commate usurpatur (quid pauper ride mutat cenacula lectos). Orthographia in plerisque antiquorem consuetudinem servat. p inter mn, ms, mt ubique insertum. Lectio hujus codicis e libro satis bono ducta propter librarii incuriam innumeris vitiis laborat, vocibus vel omissis vel transpositis vel depravatis; multa tamen partim ab eadem, partim ab altera manu menda correcta, non raro etiam aliae lectiones adscriptae. Th. Schmidius noster l. c. Epistolarum lectiones ex hoc codice excerptas vulgavit; sed racematione tamen opus est, quam ex gr. ad I. Ep. 1. hic instituimus. v. 6. ex ornnet (sed n deletum) 9. pecchet in extremum. (sed ad superscr.) 32. est quodam pr. (sed quodam superscr. quoddam ad marg.) 40. patientem accommodet aurem. 66. si recte facias, si non (ad marg. vel: si possis recte) 69. aptat (superscr. vel optat) 93. prora triremis (superscr. vel priva) 97. cum punnat. (ad marg. cum pugnet) 104. unguem. nagel adscr. antiqua manu. 105. locus. te respicientis — sapiens omissus in textu, ad marg. adscriptus.

33) **Gph. 5.** Codex 5. bibliothecae Ducalis Guelpherytanae saec. XIII. membranaceus in 8vo maj. sign. Nr. 50. 4. cuius notitiam v. ap. Ebertum in Catal. nr. 441. Hic liber corio nigro obductus et bene habitus in volumine satis amplio praeter alia scripta obscuriora Salustii opera continet et Horatii Artem poetamic in 34. foliis laxissime ac luculentissime scriptam, ut singuli versus duas lineas occupent et singulae paginae septenos versus contineant scriptos inter lineas in priore libri parte cerussa, in altera pigmento pallide fusco ductas, binis utrimque lineis perpendicularibus terminatas, ut amplissimum in exteriore margine spatium relictum sit. Membrana perquam crassa satisque alba. Prima Artis p. littera minio variisque coloribus picta est. Glossae et scholia eadem, ut videtur, manu qua ipsi versus, inter lineas scripta in priore libri parte fere usque ad v. 200, in altera deficiunt. Versuum numeri in decimo quoque versu a 2. m. adscripti. In primo folio puro averso legitur: *Lib. s. Michahelis. Poetria Oratii.*

In fine subscriptum: *Explicit Oracius bonus.* Atramentum e fusco nigerrimum. Scriptura plana, explicata, aequalis et accurata, litteris grandioribus et pinguioribus. Interpunctio simplex et comoda per punctum majus, minus et interrog. signum. Rarius major littera post punctum in medio versu. Litterae initiales uncialibus constant simplicioribus, et cum minoribus indolem saec. XIII. ineuntis magis quam medii vel exeuntis prae se ferunt. e vel ē pro ae, oe semper, i purum ubique, ī vel ī nusquam, modo īī passim (ennī, indicīs). d ubique, non ð. r fere semper, ī rarius, f longum ubique, s finale rarius, et supra lineam elatum (velis). u pro v semper, y puncto superscripto semper notatum, ut in Lips. 3, a. Compendia scribendi rara et pauca: &, f; (pro sed) frequentius. Orthographia vocum antiqua fere: p inter mn, ms, mt semper insertum (columpne, sumpsit, emptor, ademptus) i et y saepe inter se commutatae (ymus, tybicen, pysones, yliacum, ciclicus, satiros): ad, in, con in compositis raro coalescent: adquirere, adspirare, inpariter, inmundia, tum exul, expes, vicium, ocium, quicquid, umquam, quocumque, dumtaxat, urgere, carta, grais cett. — Lectio huius codicis e bono et vetusto exemplari descripti proba, recta et emendata, pauca habet vitiosa, sed propria cognituque digna plura offert, ut hic liber in melioribus omnino habendus sit. E variis lectionibus nonnullas afferre placet: v. 8. Finguntur species. 53. fonte cadent. 74. scribi possint. 132. Non circa 136. incipias. 138. Quid tanto dignum. 152. Primum ne medio. 178. morabitur. 208. et urbes. 236. Non sic. 252. accedere iussit. 273. secerne dicto. 274. callemus et arte. 304. sed ego fungar. 340. abstrahat alvo. 351. Ast ubi plura. 368. coeptis medium. 385. facies dicesque. 423. et excipere atris.

34) Gph. 6. Codex 6. bibliothecae Ducalis Guelpherbytanae saec. XIV. membranaceus in 8vo, sign. Gud. 303. cuius notitiam v. ap. Ebertum in Catal. nr. 436. et Th. Schmidum in Ed. Epist. T. II. p. 258. nr. 1. Hic liber corio badio tectus in volumine satis amplio praeter plura alia scripta (Prudentii *ψυχομετρίαν* c. schol., Velledini physica, Matthaei Vindocinensis historiam Tobiae metro elegiaco compositam) Horatii Epistolae continet omnes, excepta Arte poet., in 60 foliis plane et dilucide scriptas in membrana satis crassa et alba. Lineae stigmatis in foliorum marginibus signatae in singulis paginis a fol. 13, averso fere 35 — 37, eodem quo versus scripti sunt, atramento ductae unaque linea perpendiculari utrimque terminatae intra quas versus non certo numero, scholiis copiosissimis intermixtis, ut singuli ad summum tertiam quamque lineam occupent, interdum pauci modo in singulis paginis extent. Litterae initiales in prioribus decem Epistolis minio pictae, in reliquis omnino desunt. Titulo liber caret, in fine haec subscripta: *Qui te scribebat Hermannus nomen habebat. Liber in novo monasterio.* Nec singulæ Epistolæ titulis instructæ, sed argumentis plenioribus. Omnino glossæ et scholia inter lineas et ad margines per totum librum largissima plenum quasi commentarium ad Epistolæ efficiunt eo pluris habendum, quod neque ex Acronis et Porphyrionis commentariis excerptus vel conscriptus, sed nonnullis partibus multo illis copiosior, nec philologicae et historicæ doctrinae copiis carens propria multa affert nondum vulgata et auctorem prodit Grammaticum aliquem, quisquis ille fuit, satis pro illa quidem aetate eruditum ac diligentem, ut huic commentario locus aliquis inter veteres tribuendus esse videatur, licet mira interdum commenta afferat.³⁾ Haec scholia eadem manu qua-

3) Ex his scholiis nonnulla excerpta quasi pro documento hic exhibere placet. Ep. I, 1, 54. *Haec Janus summus ab imo prodocet:* Janus in foro tres habuit statuas, ad primam dabatur pecunia ad usuram, ad secundam reddebatur, ad tertiam verberabantur debitores qui pecuniam reddere non poterant. Vel: habuit Janus tria templa, unum ingressu fori, alterum in medio, tertium in exitu. Vel aliter: Janus erat deus anni temporis et diei. dicit ergo Romanos in pecunia acquirenda studiosos a prima die anni usque ad ultimam. et hoc est Ja-

ipso versus scripta esse videntur, sed quod mirum est, veram interdum lectionem afferunt pro corrupta, quam textus habet, ut librarium, qui codicem scripsit, non eundem fuisse commentarii auctorem putas. — Scriptura hujus codicis plana, aequabilis et luculenta, litteris satis magnis et pinguibus, indolem saeculi XIV. cui Ebertus tribuit, sed ineuntis magis quam postremi prae se fert, et majuscula et minuscula Gothicā explicata, recta et simplici, nec ductibus calami distortis posterioris aetatis, nec ita multis siglis et compendiis turpata. Litterae longiores b. f. g. h. l. p. q. f. vel supra vel infra lineam modice excedunt. e vel ē pro ae, oe semper (Mecenas, camena) i vel purum vel accentu notatum, ī (īi semper: dīi, alīis) puncto i nusquam. ð ubique, non d. r et i promiscue. m. n. u. crura lineolis inter se juncta habent. g illius aetatis figuram refert, infra in commatis inversi formam desinentem. f longum in fine vocum rarius, s plerumque, u ubique, non v, et initio vocum. Sigla et compendia scripturae vulgaria, 7 et, 9 con, e vel ī est. Punctum majus fere pro omni distinctione. — Orthographia vocum antiquam consuetudinem non ubique servat: Ulixes quidem, milia, belua, obice, totiens al. sed Jupiter, percunctor, michi, nichil, habunde, holus, cethena (ebrus tamen, edera, arena) ut codicem in Italia scriptum putas; c pro t plerumque (vicium, gracia, inscicia, condicio, sedicio, sapiencia) i pro y frequenter (linceus, Olimpia) p inter mn, ms, mt (sompnus, alumpnus, sumpsit, emptus, contemptus). — Lectio hujus codicis e bono et vetusto libro profecta plerumque satis recta et emendata est, non tamen vitiis suis caret, vocibus vel depravatis vel transpositis vel omissis. Sed nonnulla tamen propria bona habet, ut hic liber cum propter haec, tum propter commentarium cognitu omnino dignissimus sit. Ad Epistolarum lectiones a Schmidio V. Cl. l. c. vulgatas nonnulla supplementa ex Ep. 1. et 2. addemus. Ep. 1, 12. deproptere possum. 16. messor. 18. furtim qu; relabor (in Comm. praecēpta). 19. subjungere. 33. misera (deest que) cupidine. 34. linire. 48. dicere et audire. 65. qui rem facies rem. 66. Si facies recte (in Comm. si possis). 78. frustis. 87. in aula (def. est). 93. nauseat ut loc.

nus summus qui est in introitu fori usque ad exitum. i. omnes qui habitant in introitu fori. ab imo, qui sunt in fine fori in exitu quod est qui sunt ab introitu fori usque ad exitum. —

Ep. 2, 11. Nestor componere lites inter Peliden festinat et inter Atriden. Achilles Lyresium oppidum expugnavit et ibi Briseidem rapuit. Unde Ovidius in Epistola (Her. 3, 45.) Diruta Marte tuo Lyresia moenia vidi. Iterum Agamemnon Chryseidem filiam cujusdam sacerdotis Phoebi rapuit. Unde Phoebus continuis precibus sui sacerdotis pulsatus pestem gravissimam Graecis immisit adeo ut catervatim morerentur. Itaque deorum consuluerunt oraculum quo modo pestis illa cessaret. Tandem rex coactus illam reddere, et suo destitutus amore Achilli suam abstulit Briseidem. Unde Achilles ob illatam sibi injuriam iratus, Graecis suum negavit auxilium et verum multum infestati sunt a Trojanis. Nestor vero ut Achilli Briseidem raptam redderet, regem hortabatur. Honestum autem et utile hoc erat. honestum erat ut Achilli suam redderet, utile vero recuperando auxilium Achillis. Atrides hoc nolebat, quod dishonestum erat, ut aliena potiretur uxore, inutile quod auxilium Achillis ideo sibi denegatum. —

Ep. 17, 30. Alter Miletii textam cane pejus et angue vitabit chlamydem. q. d. citius tanget canem mordacem vel anguem quam vestem purpuream et hoc probat factum Alexandri. Siquidem Alexander militans iniit domum Diogenis ubi se balneabat. Alexander vidit viles pannos et quaequivit cujus essent. Dixerunt quod essent Diogenis. Jussit itaque quandam armigerum ut eos tolleret et splendida ornamenti ibi ponerentur. Et ita factum est. Cum autem Diogenes exiret de balneis videns illa splendida ornamenti expavit et noluit illa tangere et frigore coepit algere. Abscedens itaque Alexander remisit quandam servum suum ad videndum quid faceret. qui videns illum pereuntem frigore reversus ad regem dixit: morietur frigore. Quidam autem dicunt quod Aristippus videns se non posse Diogenem verbis superare, voluit factis eum superare. Invitavit ergo eum ad balneum atque furatis omnibus indumentis splendida reposuit indumenta et abscedens jussit quandam servum suum ut videret quid ficeret. qui videns eum a splendidis vestibus frigescentem assidere revertens ad dominum suum dixit: morietur frigore etc.

2, 16. intramuros (non inter). 22. adversus. 29. operosa juventus. 32. jugulent homines. 33. atquin. 36. Intendis animum. 52. podagra. 57. rebus marcescit optimis. 65. Ire viam qua monstrat.

35) Leid. Codex Leidensis bibliothecae acad. Lugd. Bat. nr. 27. saec. X. membranaceus, idem, cujus varias lectiones a Nic. Heinsio excerptas P. Burmannus cum Bentlejo communicaverat, qui eum aetate supparem Graeviano dicit in praef. p. VI. et magni merito facit. Epodon libro subjectam habet famosam illam Vettii Agorii consulis Rom. subscriptionem, de qua egimus ad Goth. 2, b. p. 24. Horatii opera omnia videtur integra continere, quod et ubique a Bentleio citatur et finem habet in ultima Satira II. 8. Nostra sylloge Burmanniana ejus lectiones modo usque ad Od. IV. c. 2. exhibit. Glossae inter lineas et scholia ad margines passim adscripta. — Hic reverenda vetustatis codex lectionem plerumque probam et antiquam refert et ex optimo exemplari ductus esse videtur. Praeterea multas habet correctiones et varias lectiones eadem plerumque manu ad marginem adscriptas, quae augent ejus praestantiam. Sed multa etiam vitia, multa prave ac mendose scripta inesse, singulae fere paginae declarant. Orthographia vocum vetustiorum codicum est: Juppiter, Maecenas, Ulixes, Apulus, belua, Hadria, tura, loetum, nothus, dii, diis, suboles, neglegens, obprobrium, in pavidus, in memor, adfixus, inlaqueant, pinna (pro penna): volt, Volcanus, divolsus: ae pro e passim (caedere, Europae): accusativi tertiae declin. in is frequentes. Accus. Graeci crebro in m. (Cretem, Mytilenem, Sybarim). — Ex ejus lectionibus nonnullas hic afferre placet: I. Od. 1, 35. vatibus inseris. 4, 8. visit. adscr. urit. 7, 9. Aptum dicet. 12, 9. rabidos morantem. 18, 5. increpat. 19, 2. jubent me Semolae. 24, 13. Quid si Threicio. 27, 13. Cessat voluptas. 28, 4. tibi quicquam. e corr. 31, 10. ut aareis. 34, 16. hinc posuisse. II. Od. 2, 7. agit penna. 3, 28. Exitium impositura. 9, 22. verteré vertices. 12, 2. dirum v. l. durum. 14, 24. Vita brevem. 19, 5. Heu hoe. 20, 13. notior Icaro (sic Ment. Lips. 1.) III. Od. 3, 11. Augustus residens. 4, 11. nutricis, v. l. altriciis. 5, 54. Disjudicata. 6, 22. artibus. 9, 5. aliam magis. 14, 12. male ominatis. 17, 13. dum potis. 18, 1. fugientium. 12. pagus (ad marg. v. l. pardus, eadem manu. item in Graev.) 25, 2. quae in nemora. 26, 7. et vestes (sic Ment.) 27, 28. cornua monstri. (sic Graev. et Ment.) 71. tibi visus. (sic Ment.) 28, 6. et veluti (sic Ment.) 29, 21. grege languida. IV. Od. 1, 20. trabe cyprea. 28. quatunt.

36) Lips. 1. Codex 1. bibliothecae Senatoriae Lipsiensis saec. XI. membranaceus in Fol. mediocri. Rep. 1. nr. 6. Decripsit eum Naumann in *Catalogo librorum miscitorum biblioth. Senat. Lips. Grimaee* 1838. 4. p. 13. nr. XXXIX. et ante ipsum G. H. Martin i apud Janium in proleg. Ed. Carminum T. I. p. XII. non satis perite, ut qui vetustissimum hunc librum ad saec. XIII. aut XIV. referat. Lectionibus inde excerptis Janius in Ed. Carminum, Obbarius in Epist., nos olim in Ed. Satir. T. I. (v. praef. p. C.) sub tit. Cod. Lips. 1. usi sumus, postero tempore ipsi et hunc cod. et reliquos Lipsienses diligenter perlustravimus et contulimus. Hic liber, in praestantioribus habendus, cujus in fronte titulus inscriptus: *Opa Oracy: item poetria: 110 foliis Horatii opera omnia continet, hoc ordine: Carminum libros IV. Epodon lib. Carm. saec. Artem poet. Sermonum libr. II. Epistolarum libr. II.* In membrana tenui magis quam crassa, satis alba laevique plane, accurate luculenterque scriptus, una eademque manu, atramento paene fusco. Duabus partibus constat, quarum prior usque ad fol. 35, b. Lyrica complexa in singulis paginis

duplices habet versuum columnas; altera, Artem poet. Sermones et Epist. continens, simplices habet; sed folia nonnulla non justo ordine ligata. Scripti sunt versus inter lineas transversas per totum codicem in singulis paginis 28. stilo acuto ductas et impressas, ita ut versuum ordo linearum ductum etiam in pagina quaque aversa stili acie expressum sequatur. Stigmata linearum in marginibus extremis apparent. Columnae versuum utrumque binis lineis perpendicularibus inclusae, inter quas litterae versuum initiales scriptura majuscula s. semunciali eodem quo versus ipsi atramento scriptae, sed in primis decem foliis pigmento aliquo, modo rubro, modo argenteo, notatae. Litterae eclogarum initiales per totum codicem maiores s. unciales minio simpliciter pictae. Tituli in Carminibus minio superscripti litteris semuncialibus modo in primis quinque foliis Od. I, 1 — 17 exstant, in reliquis omnino omissi, praeterquam in Od. II, 1 — 4. a posteriore manu. In Satiris et Epistolis omnino desunt; modo Ars poet. inscribitur: *Incipit liber poetiae.* — Scholia et glossae in Lyricis fere nullae aut perpaucæ; in Satiris et Epistolis sati multæ additæ plane mundæque scriptæ eodem fere quo textus atramento, antiqua etiam manu; nonnulla modo a recentiore manu saec. XV. et XVI. additæ, partim viridi pigmento. Sed eae omnes non magni habendæ, quod verba et sententias modo explicant, subtilioris doctrinae nihil habent. — Scriptura munda, accurata et aequalis minusculam refert Romanam mediocriter pingue, non Gothicam (quæ saec. XII. demum excoli coepit) sed jam aliquanto magis angulosam quam saec. X., et certissimis documentis hunc codicem saeculo XI. scriptum esse declarat. Litteræ b, d, f, h, l, s, supra lineam longius productæ et in apice unco brevi instructæ, quod illi saeculo fere proprium est; d plerumque, ð rarius, (quod saec. XI. usurpari coeptum); r ubique, non z, f longum ubique, et in fine vocum, sed s passim in vocalibus superscriptum. v pro u modo initio vocum (vne, vbi, vno), c plerumque pro z (cona, gaca). Litt. e in capitulo lineolam productam servat, quæ species vetustissima usque ad finem saec. XI mansit. i semper; í, ii vel i nusquam; e vel ē pro ae plerumque; ae, æ rarius (æquor), sed ae passim pro e (Thaebaneque); oe rarius (poenus, poena) e plerumque (phebi, preliis) vel ē (mēnia). Sigla et compendia scripturae haud ita multa et simplicia. i in consonantibus saepe superscriptum: c con (nusquam o vel 9) ē est (non ÷ vel ~) & pro et, initio, medio, fine vocum (eruscum, revis&, ur&) vetustissimo usu usque ad saec. XII; cetera mittimus. — Distinctionis signa pauca; punctum majus (.) vel minus (·) semicolon (;) interrogandi signum (?). — Orthographia vocum in plerisque antiqua: Juppiter, caelum, foenus, neglego, utcumque, numquam; sed quicquid, dii, diis, Mecenas, passim Moecenas; i pro y, c pro t frequenter (Mitiline, Licias, lira, pithius, tirannus, vicium, paciens) litteræ l, s, t haud raro duplicatae (insollens, querellis, tollerare, dessine, Cessaris, inmittis, Appollo quoque). Italici oris quaedam sunt, (michi, nichil, haud raro; schilla pro Scylla, schenis pro scenis in A. p.) ut codicem in Italia scriptum putem. Accusativi III. decl. in is rarius et plerumque a 2. m. correcti. — Lectio hujus libri plerumque bona et recta vetustiorum codicum; sed in scriptura tamen haud pauca habet menda ac vitia, praecipue in Epopis, et librarium minus eruditum prodit. In nonnullis carminibus notarum musicarum signa in vocibus superscripta esse evidentur, ut III. Od. 9. et 13. Singulas ex hoc codice lectiones afferre supersedemus, quas Janii Editio in Carminibus et nostra in Satiris et Obbarii in Epistolis satis multas aferunt.

37) Lips. 2. Codex 2. bibliothecae Senatoriae Lipsiensis saec. X. membran. in 4to maj. Rep. I. 4. 38. Notitiam ejus dedit Naumannus in Catalogo librorum mss. bibl. Sen. Lips. p. 14. nr. XLI. et ante eum paucis descriptsit G. H. Martini apud Janium in præf. Ed.

Carminum T. I. p. XIII. qui pravo judicio hunc codicem in vetustissimis ac praestantissimis habendum ad saec. XII. aut XIII. retulit; modo hoc recte vidit, ceteris Lipsiensibus esse antiquorem. Janii designationem Lips. 2. nos in Satirarum Ed. servavimus et Obbarius in Epist. — Hic liber, cuius externa species horridior, tegumentis coriaceis valde rudibus et vetustis, 115 foliis constat, primo deficiente, ut incipiat ab Od. I. 2, 38. Hinc opera Horatii omnia continet, hoc ordine in vetustissimis modo codicibus servato: Odarum libros IV. Artem poet. Eponon lib. Carmen saec. Epistolarum libros II. Sermonum libros II. Sed folia confusius ligata; nam fol. 80 — 87 (Sat. II, 2, 102 — Sat. 5, 92) inter folia 109 — 110 inserenda sunt. Scriptus est liber in membrana satis crassa nec admodum munda, sed sordidiore, multis locis etiam inquinatiore, manu fere eadem per totum codicem, modo nonnullis locis, ut videtur mutata, velut I. Od. 12 et 13, atramento non ubique aequali, in primis 39 foliis pallidiore et paene fusco, in sequentibus magis nigrescente. Paginae omnes simplices habent versuum columnas. Versus in singulis paginis 34, scripti inter lineas transversas per totum codicem stilo acuto ductas, ut in paginis aversis quoque expressae appareant, utrumque binis lineis perpendicularibus inclusas, inter quas litterae initiales versuum scriptura majuscula s. semunciali alternis, tum atramento tum minio pictae, sed proxime conjunctae cum litteris sequentibus, non distantes ab iis, ut in plerisque libris mss. Litterae eclogarum initiales per totum codicem majores s. capitales variis coloribus pictae, passim etiam sigillis quibusdam rudi artificio expressae, sed ut cura ornandique studium ubique appareat. Tituli in omnibus fere eclogis a posteriore manu minio inscripti, litteris plerumque minusculis, sed aliquanto majoribus, in Carminibus nil nisi metrum indicant, ex. gr. *Metrum Saphicum. s. Metrum duobus versibus Alcaicum.* — Scholia et glossae perpaucae in Epistolis et Satiris passim additae, parvi aestimandae. In Lyricis prorsus absunt. — Scriptura hujus codicis non elegans illa quidem et nitida, ut in codd. Mor. et Tur., sed recta, plana et explicata, cum tota indole, tum singulis quibusdam indiciis saeculi X. manum certissime prodit. Litterarum ductus rotundi magis quam angulosi normam scribendi nondum ita explicatam firmiterque constitutam ut posteriore aetate prae se ferunt. Litterae b. d. f. h. l. f. ct. st. supra lineam paulo longius productae, sed r et f etiam infra lineam, more illius saeculi, descendunt. d, r, f ubique, nusquam ð, ï, s. modo majus S passim in fine vocum (*tellus, retrorsus*). Litt. e in capitulo lineolam productam servat, more vetustissimo. i ubique, í, íí, i nusquam. Certissimum autem saeculi X. documentum (si cum ceteris jungas) creberrimus est diphthongorum ae et oe cum siglo æ usus, qui jam in sequenti saeculo in ē vel e transiit. Legitur enim frequentius Caesar, caelum, Maecenas (et Mecenas), saevis, aequor, aes, laetus, Lyaeo, Troiae, siluae, vitae, haec, quæ, quæro, palmæ etc. proelia, moenia, Poenus, foetus, loetum etc. ut tamen ē et e pro ae, oe, antiquissimo more, non desint. — Sigla et compendia scribendi simplicia et vetustiora sunt. i i frequenter superscriptum (m, t, mihi, tibi) m, n lineola recta significantur (ā, ī, ū, ūc, am, im, um, nunc) us et ur curva (m̄, t̄, ū, mus, tus, tur) ū significat con (nusquam o vel 9) ē est (rarius ~ pro est, antiquo tamen usu) z sign. et, frequentius &, initio, medio, fine vocum (&iam, r&inet, lat&). — Distinctionis signa pauca, punctum maius (.) vel minus (·) semicolon (;) interrogandi signum (?!) sed plurima a posteriore manu addita. — Orthographia vocum proba et antiqua, plerumque ut in Dass. 1. Juppiter, caelum, milia, baca, belua, sucus, quicquid, quicquam, nequiquam, umquam, numquam, quicunque, vultus, sumptus, obicit, di, dis, deicit, Bais, percontor, cett. Praecipue nominum priorum recta plerumque scriptio, rara in libris mss., laudanda. d passim pro t (capud, velud)

ae pro e (praecium, Lalagae) quod in vetustioribus haud raro usu venit. Accus. III. declin. in is satis frequentes, sed passim correcti. Lectio huius codicis ex antiquiore etiam optimae notae exemplari profecta, pura plerumque, recta et emendata, librarium prodit doctum et diligenter, ut huic reverendae vetustatis libro non modo primus inter laudabiles hos codices Lipsienses locus, sed omnino plurimum auctoritatis inter praestantiores lectionis Horatianae fontes tribuendum sit. Cod. Lips. 1. cum hoc altero plurimum convenit, etiam singularia quaedam cum eo communia habet, velut I. Sat. 10. v. 83 ante 82 in utroque, sed in L. 1. litteris adscriptis ordo restitutus. II. Sat. 3. v. 263. 64. et 70. in utroque omissi et in summo margine adscripti sunt. ibid. v. 315. lectio ibi effugit in utroque, correcta a 1. m. in L. 1., a 2. m. L. 2. v. 319. non si te rupperis, in utroque, ut cognationis aliquid inter hos codd. intercedere videatur. Singulos ex eo locos afferre non magis quam ex Lips. 1. opus esse duximus.

38) **Lips. 3, a.** Codex 3, a. bibliothecae Senatoriae Lipsiensis saec. XII. membran. in Fol. mai. Rep. I. fol. 4. Notitiam eius dedit Naumannus in Catalogo librorum mss. bibl. Sen. Lips. p. 4. no. XL. Liber Janio haud cognitus. Lectionibus inde excerptis nos usi sumus in ed. Satirarum sub tit. Lips. 3. et Obbarius in Epist. Sed quoniam Jani in Ed. Odarum sequentem codicem 39. (XLII ap. Naumann.) tit. Lips. 3. designavit, nos nunc, ut iusta distinctio fiat, illum tit. Lips. 3, a. hunc Lips. 3; b. notavimus. — Hunc codicem omnium splendissimum in membrana grandi, nitida satisque alba ac laevigata summa cum cura atque diligentia exaratum vel regis vel principis alicuius vel divitis abbatis iussu et sumtu puto esse confectum, ideoque ex selectissimo quodam ac praestantissimo exemplari transcriptum. Splendide ligatus fuit, tegumentis corio badio obductis, impressis ex auro figuris cum insigni Electorali Saxonico, frontibus inauratis; sed usu nunc valde trita est eius vestis. Fuit olim monasterii „St. Johannis Baptistae Magdeburgh“, ut prima pagina in fronte docet. Constat foliis 184, quibus continentur: a) Salustii Catilina et Jugurtha. fol. 1 — 45. — b) Horatii opera cum scholiis et glossis fol. 46 — 104. hoc ordine: Odarum libri IV. Epodon lib. Carm. saec. Ars poet. Epistolarum libri II. Sermonum libri II. deficiente uno fol. Sat. I, 3, v. 4 — 140. In ultima Salustii pagina praemissa est brevior illa Horatii Vita, cuius initium hoc est: *Horatius Flaccus libertino patre natus in Apulia.* cett. de qua iu nota 5. ad Lips. 4. agemus. — c) Lucani Pharsalia cum scholiis fol. 104 — 163, usque ad ultimum ipsius versum integra, eadem antiqua manu. — d) Martiani Capellae opus: *De nuptiis philologiae et Mercurii* fol. 103 — 184. eadem manu luculentissime scriptum. Paginarum margo exterior tertiam earum partem obtinens plenissimos Scholiastae veteris commentarios ad hoc opus habet minutis litteris accuratissime scriptos, iisdem scripturae siglis et compendiis quae in textu insunt, unde pari cum ipso aetate esse colligitur. Ultima libri pagina mirificam habet orbis terrarum figuram calamo et atramento descriptam, quam Naumannus in Catalogo depictam exhibuit. — Horatii opera in geminis omnium paginarum columnis scripta sunt, versibus 34 inter lineas stilo impressas easque per singulas tantum columnas, non per medium inter eas spatium ductas. Modo summa et ima pagina binas habet transversas per totam latitudinem lineas, qui mos ante saec. XI. non reperitur. Sed lineis perpendicularibus et spatio inter columnas separantur, et geminis utrimque litterae versuum initiales includuntur, omnes atramento scriptae. Tituli autem librorum et litterae eclogarum initiales minio simpliciter pictae, capitali scriptura, sine ornamentis: eclogarum tituli (cum cod. Leid. saepe convenientes) item minio scripti, uncialibus litteris. — Ad margines hic codex permulta habet scholia, minutissimis litteris plane et luculenter scripta, non eodem quo textus atramento, sed fusco magis, nec eadem manu, ut videtur, sed certe saec. XII. antiquis-

sima. Haec scholia docta plerumque et cognitu digna, ex Acronis commentariis maxime excerpta, quaedam habent cum Cruquii scholiaste convenientia, nonnulla etiam propria, vel pleniora, quam reliqui scholiastae, vel nova prorsus, de quibus in altera Disput. agemus. Sed modo Lyrica scholiis instructa; in Satiris et Epistolis desunt, quae glossis inter lineas scriptis passim illustrantur. — Scriptura hujus codicis plana, aequabilis, munda ac luculenta, litteris grandioribus ac pinguoribus, atramento sepiae ex fusco nigricante, passim rubescente, cum tota indole, tum singularis indiciis saeculi XII. priorem partem declarat. Superioris quidem saeculi indicia alibi observata desunt. Litterae b. d. f. h. l. s mediocriter supra lineam productae, non infra eam descendunt; d et ð jam promiscue; jam i pro r appareat, quod ante saec. XII. non fit, sed modo in fine vocum (memor); f longum ubique, sed s rotundum in fine vocum paululum elatum (greges, lenes, virgines); i ubique, í, íí, i nusquam. e vel ē plerumque pro ae; sed ae tamen et æ siglum satis frequenter reperiuntur (tubae, caesaris, caelum, aes, aetas, troiae, helenæ) ae passim pro e (capraee, feriaemus, aequos pro equos) oe fere servatum (moestus, poeno) raro per e (menia), y puncto ubique notatum (ŷ). v conson. jam appetet, sed rarius (olivum, ver). Sigla et compendia scripturae antiqua plerumque et nota. ē con (nusquam o vel 9) ē vel ~ est; & pro et, initio, medio, fine vocum (&huen, p&et, man&) vetustissimo usu, qui ad saec. XII. medium vix duravit. — Distinctionis signa quae in Lips. 1. — Orthographia vocum vetustam rationem plerumque servat: Juppiter, caelum, Maecenas et Mecenas, milia, quicumque, baca, belua, sucus, nequiam, percontor, inmanis, inmensus, inbecillus, sumptus, quociens, obicit, deicit, bais; sed dii, diis, imperii; d interdum pro t (capud, reliquid); accusativi III. decl. in is in hoc codice frequentius usurpati, quam in ceteris plerisque. — Lectio in hoc codice religiosa cum fide scripto, licet singulis vitiis non vacet nec ad codicis Lips. 2. integritatem accedat, recta tamen plerumque, bona et emendata, ex vetusto aliquo probatae fidei exemplari ducta esse videtur et singularia pauca offert (ut I. Od. 12, 21. neque te transibo cum Dess. I. et II. Ep. 2, 202. Non tamen adversis navem deducimus austris: sed ex rasura). Plura addere supersedemus. —

39) **Lips. 3. b.** Codex 3. bibliothecae Senatoriae Lipsiensis, saec. XIV. membran. in 4to maj. Rep. I. 4, 39. Notitiam ejus dedit Naumannus in Catalogo librorum mss. bibl. Sen. Lips. p. 15 nr. XLII. et ante ipsum paucis, non satis plene et recte descriptis G. H. Martini ap. Janium in prolegg. T. 1. p. XIII. qui titulo Lips. 3. eum designavit. Hic liber corio satis trito tectus 83 foliis constat, quorum prior pars fol. 1 — 65. Horatii carmina continet, hoc ordine: Odarum libros IV. Eponon lib. Carmen saec. Altera pars fol. 66 — 83 exhibet miseros poetae cuiusdam recentioris Elegos, sermones inter duos clericos Gaufridum et Aprilem de urbe Roma, ejus opibus, de Papa et curia papali, de rebus omnibus argento ibi venalibus habitos, taediosae loquacitatis plenos et indignos fere nitida scriptura litterisque Elegorum initialibus minio ac caeruleo colore artificiose pictis. Subscriptus est huic operi titulus: *Explicit Chronica Gaufridi*, quod Gaufridus narrans inducitur. Plura v. ap. Naumannum l. c. — Hic liber olim Nic. Heinsii fuit. In prima pagina legitur: *Ex bibliotheca Nic. Heinsii, Dan. filii, Lugd. Batav. MDCLXXXIII. Fridericus Benedictus Carpzovius hunc sibi codicem comparavit.* Codex in candidissima et laevigata membrana nitidissime scriptus, scriptura minuscula Gothicā quae dicitur litteris minutioribus iisque satis pinguis et aequalibus inter se bene et accurate expressis, non sepia sed atramento vulgari pictis, versibus scriptis inter lineas transversas in singulis paginis fusco pigmento ductas, utrimque terminatas lineis perpendicularibus ad laevam ternis, ut binæ columnæ efficiantur, in quarum priore litterae

initiales inclusae, ad dextram linea simplici. In summo et imo margine linea transversa per totam paginam ducta. Litterae omnes, in Horatii quidem carminibus, atramento, non minio vel alio colore pictae. Versuum columnae simplices per totum codicem; tricenos fere singulae paginae continent. — Tituli singulis eclogis ad marginem additi sunt minutissima scriptura a vetusta manu, non omnibus, sed modo lib. I. c. 1 — 29. et lib. III, c. 17 — 21; in reliquis omnino desunt. — Paucissima in hoc codice carmina, lib. I. c. 28 et 35. lib. II. c. 9 et 10., glossis et scholiis aliquot instructa sunt, sententias modo explicantibus, nullius pretii. — Hunc librum saeculo XIV. non antiquorem esse, cum tota scripturae indeoles ac facies, tum singula indicia declarant. Litterae majores s. unciales mirum in modum variatae, minores acutae et angulosae morem illius saeculi prae se ferunt, praecipue d. g. z. s. 3. Litt. e pro a e, o e perpetuo; i purum plerumque, accentu saepe notatum, ī, puncto nusquam nisi in prima pagina aliquoties, a 2. m. ð ubique (nusquam d) z pro r frequenter; o pro con et us in fine vocum (bobs), 7 pro et (& nusquam). Praeterea lineae coloratae usum aetatis illius, saeculo XIII. primum inductum produnt. Sed ut saeculo XIV. potius quam saec. XV. hunc codicem attribuamus, et tota ejus indeoles a saec. XV. more omnino diversa et singula observata nos monent. Ceterum non una eademque manu sed duabus variis hic liber scriptus est: nam priores paginas nitidissime scriptas subsequitur a fol. 13. Od. I, 29 v. 10. manus minus exercita minusque elegans, sed aliquanto doctior et emendatior. Nam prior illa pars a librario stupido et imperito scripta innumera habet vitia in vocibus vel prave scriptis vel temere omissis vel additis vel transpositis, ut I, 3, 16. seu tollere ponere. 4, 17. plutonia domus exilis. 6, 11. campus larissae. 9, 16. sperne tu puer. 19, 13. hic mihi vivum cespitem. 21, 13. duos ex uno versus facit: *Hic miseram famem Hic bellum lacrimosum.* adeo I, 16 extr. argumentum sequentis carminis: „quam invitat in fundum suum“ pro versu additur. In altera parte, a c. I, 29. pravam illius aevi in vocibus scribendis consuetudinem si minus urgemos, ipsa lectio multo rectior et purior est. Prava illa consuetudo praecipue cernitur in litteris ae, e, i, y, f, ph, c, t, d, t temere inter se permutatis (lide, pirre, cipri, sydus, ryxa, yecur, phas atque nephas, vicium, velud, capud), litterah temere addita vel omissa (yems, edus, holus, harena, hora pro ora) consonantibus vel duplicatis vel omissis (curricullo, sarcullo, vella, nillus, occio, pocullo, paladis, stela, pelite etc. Singularia quaedam codicem in Italia scriptum arguunt, velut michi, nichil, cehubum (pro caecubum), schafae (pro scaphae) o pro u frequenter inductum, ut plumbum, mondus, verecondum, rotundum, fonde, iracondior. — Orthographiae ratio plerumque recentior, velut: autor, littus, Appulus, thura, sollicitus, mistus, pulcer, pulcra cett. — Interpunctio rarissima. In fine eclogarum saepe semicolon (;) additum. — Ex hujus codicis lectionibus nonnullas hic afferre placet. I. Od. 1, 5. palmaque nobiles. 7. Hunc si nobilium. 3, 36. Perrupitque Acheronta. 37. ardui est. 17, 12. Vallis et usticae. 26, 10. Possunt honores. 28, 17. torvo ad spectacula. 31. forsan. 33. inultus. 35, 34. dira refugimus. II. Od. 4, 20. patre pudendo. 7, 15. in bellum resolvens. 14, 5. quotquot erunt dies. 16, 5. bellis furiosa. 22. relinquet. III. Od. 4, 5. Auditus, an me. IV, 1, 30. animi nuncia mutui. Epod. 9, 11. Romanus heu heu. 15, 5. extenditur ilex. 17, 67. obligatus alite.

40) Lips. 4. Codex bibliothecae Senatoriae Lipsiensis, saec. XV. chartaceus in 4to. Rep. I. 4. 40. Notitiam ejus dedit Naumannus in Catal. p. 15. nr. XLIII. et ante ipsum paucis leviter descripsit G. H. Martini apud Janium in proleg. T. I. p. XIV. qui titulo Lips. 4. eum designavit. Hic codex, olim Jo. Chr. Wagenseilii, cuius insigne in fronte habet, 82

foliis constans, praeter ultima sex vacua, continet Horatii Odarum libros IV. Epodon lib. Carmen saec. In appendice fol. 79 — 82 subjectae sunt duae Horatii vitae, cum metrorum Hor. descriptione, de quibus in nota agemus.⁵⁾ Hunc librum saeculi XV. altero dimidio scriptum esse, varia signa in ipsis chartis insita manifesto declarant. Nam crucis insigne, quod apud Naumannum in Catalogo bibl. Sen. Lips. tab. IX. depictum anno 1460 tribuitur, in fol. 3. 7. 29. inest, librae insigne, ibidem ad a. 1461 relatum, in fol. 67. 70. 75. caput taurinum denique, unde virga stellata escendit, anni 1466. in multis foliis reperitur (11. 14. 17. 20. 31. 32. 34. 36. 39. 40. 42. cett.) Ergo de ejus aetate post annum 1466 dubitari nequit. Neque de patria. Nam litterarum ductus macri ac tenues, litteris b. d. f. h. g. l. p. vel supra vel infra lineam longe extractis, scripturae compendiis multis parumque concinnis et accuratis, recentioremanum Italicam produnt, quod Martinus recte vidit, nec eam vel doctam vel diligentem. Accedit os Italicum in scriptione vocum michi, nichil, quom, rotundus cett. Atramentum vulgare et pallidius. Verbum columnae in cunctis paginis simplices. Scripti sunt inter lineas transversas fere 24 in quaque pagina fusco colore ductas utrimque linea perpendiculari terminatas, eaque dupli ad laevam, qua litterae initiales includuntur. Glossae nonnullae passim inter lineas adscriptae. Tituli eclogis singulis rarius additi. In fine Epodon haec leguntur: *Quinti horatii flacci liber secundus et ultimus Epodon Explicit.* *Hi duo libri sunt ex versibus 682.* — Orthographia vocum per quam vitiosa. Litterae haud raro temere additae vel omissae vel duplicateae: semptem (septem) compleensi (complesti) fillo (filius) quinque (quique) nephias, nobillis, vella, Cessaris (Caesaris) cellum (caelum) tallis, perfussus, felix, nebulæ, cett. — Interpunctio rarissima et subtilis. Commatis primum vestigium in hoc codice apparet: qui res hominum' ac deorum'. — Lectio plerumque corruptissima librarium et imperitissimum et negligentissimum prodit. Verba saepissime vel omissa vel transposita (ut I. O. 1. 16. et opidi otium. 17. 23. confundet cum Marte.) Glossae passim in textum illatae, ut II. O. 10. 20. arcum tendit Apollo Remittit plerumque. — Nihilo secius hic codex lectiones singulares et memorabiles haud paucas offert, v. c. I. O. 1. 2. O et praesidium, dulce d. m. 7. nobilium. 8. certet. 4. 12. agnam — edos. 5. 14. indicat humida. 14. 13. iactes tu generis nomen. 15. 9. Heus, heus, quantus. 26. 10. Possunt honores. II. O. 1. 26. inulta excesserat. 11. 10. luna nitens rubet 17. 6. quid moror alteram. 20. 2. per liquidum aera. III. O. 5. 44. vi- riles-vultus. 7. 5. jactus ad Oricum. 11. 10. Ludit exultans. 20. 13. recreasse vento. 24. 22. alterius thori. 57. seu mavis. 25. 19. Te Lenaee. 27. 12. Lucis ab ortu. 29. 50. ludere pervicax. 30. 10. perstrepit Aufidus. 13. Jonium carmen. IV. Od. 11. 9. festi- nant manus. Epod. 2. 44. sub adventu viri. 5. 46. lumenque caelo. 47. Hinc inresectum. 65. munus infectum. 12. 2. Munera quid mihi curve tab. 16. 57. Non hic Argivo. 17. 36. Qui finis. 64. suppetas cruciatibus.

5) Harum Vitarum priorem quamvis insulsam et a stupido aliquo monacho profectam, tamen ut nondum cognitam hic vulgabimus. Alteram Vitam, cuius exordium est: Q. Horatius Flaccus præcone patre natus etc. (de qua paulo post agemus) subsequitur Metrorum Horatianorum descriptio eadem, quae apud Alex. Minutianum in Ed. Mediol. 1486 hanc vitam excipit et quam Jac. Cruquius e codd. Blandd. in fine Editionis exhibuit. Eandem in codice Monac. 1. extremo reperimus et utramque cum textu Cruquiano contulimus. Prior autem illa Vita difficillima lectu propter pravam et vitiosam scripturam, haec est:

„Explicit opus divini flacci venusini viri ebriosissimi libidinosi epicurei voluptuosissimi lippi sanguinosis oculis propter eximiam ebrietatem. miri ingenii expeditissimi non ignobilis philosophi. Militis transiit melioris vitam ut tribunus militum fuerit sub bruto civili bello. incoluit tibure dono mecenatis. legationes et mecen-

41) M^{ent.} **L^{ectiones codicis}** **M^{entaliani}** **L^{ipsienses}**. Sic designare nobis liceat ex ipso loco lectiones sub titulo codicis Mentaliani a Chr. Dav. Janio in ed. Carminum, a nobis in Ed. Satirarum, ab Obbario in Ed. Epistolarum saepe laudatas. Res sic se habet. In bibliotheca academica Lipsiensi sub titulo *Poëtae Lat. 510.* servatur exemplum editionis Desprezziana (Amstelod. 1695. 8.) in quo recentior manus lectionis varietatem ex codice Mentaliano olim a Marquardo Gudio excerptam (uato a. 1635. mortuo a. 1689.) et in Ed. Mureti

tis secutus est ut etiam ipse in epistolis commemorat cum virgilio in apuliam se profectum. Scripsit librum sermonum. de arte poetica. libros autem plures carminum liricorum et epodos insectavit.“

Hanc vitam earum, quae adhuc cognitae sunt, septimam numeramus. Primam, quae Suetonio tribuitur, satis notam: „Qu. Horatius Flaccus Venusinus.“ quam ex codice bibliothecae S. Petri in monte Blandinio Gandavi Petr. Nannius Miscellan. L. III. c. 2. vulgavit (apud Gruterum in Lampade s. Thesauro critico T. I. p. 1261. sq.) post Muretus ex eodem codice, ut videtur, a Bernard. Lauredano acceptam editioni suae a. 1555 (et 1559) praeposuit, dein Cruquius in fine editionis suae repetit, unde in libros post editos venit. Hanc vitam nos in codice Monacensi 1. Horatii scriptis subjectam reperimus, sed eam non plenam, deficiente media fere parte. — Alteram, cuius initium est: „Qu. Horatius Flaccus libertino patre natus in Apulia,“ Alex. Minutianus in Ed. Mediol. 1486. ut Acronis commentario praepositam ex codice mscto vulgavit („Acronis Commentatoris egregii in Quinti Horatii Flacci Venusini opera expositio incipit: Horatius Flaccus libertino patre natus, cett.) post Mlch. Bentinus e codice ab Jo. Sichardo accepto in Ed. Basil. 1527. in extrema parte paululum ab illa diversam edidit, unde et G. e. Fabricius ed. Basil. 1555. in fine praefationis eam repetivit et Theod. Poelmannus in Ed. Antverp. 1557. p. 5. denuo expressit, licet „ex vctusto quodam exemplari descriptam“ dicat: nam cum Basil. 1527 ex omni parte ad verbum convenit. Eandem Henr. Stephanus, paucis mutatis, editioni suae subjicit; deinde J. a. c. Cruquius e codice Blandinio vetustissimo eam denuo edi curavit, unde in recentiores libros, Gesneri, Janii, Mitscherlichii, Feae (e cod. Vat. Reg. H. prae. p. XXXV.) al. transiit. Eandem nos in pluribus codicibus msctis vel praepositam operibus Horat. vel postpositam invenimus, lectionis varietate, praeterquam in fine, non multum a vulgato textu aberrantem. a) in codice Bernensi a., omnium antiquissimo. b) in codice Lips. 3. a. ante Hor. opera. c) in codice Monac. 1. extremo fol. 165. d) in codice Monac. 5. in prima pagina. e) in codice mscto Guelph. ante Acronis commentarium primo loco positam. Ultimae hujus Vitae partis varietates, ut cogniti satis dignas, notabimus. Ac primum apud Cruq. ex cod. Bland. 1. legitur: *Scripsit autem Carminum libros IV. Epodon I. Carmen saeculare, Sermonum libros II. Epistolarum II. de Arte poetica I.* singulari ordine, a vetustis codicibus alieno, sed ab Henr. Stephano primum in Ed. suam recepto. In codice Bern. a. antiquo ordine servato legitur: *Scripsit autem Carminum libros IV. Carmen seculare. Epodon. de arte poetica librum I. Epistolarum lib. II. Sermonum lib II.* Et sic fere cod. Sichardi in Bas. 1527. nostri codices Lips. 3. a. Monac. 1. et 5. Acron msctus cum Ed. Mediol. 1486. sic legunt: *Scripsit autem Carminum libros quattuor. Epodon. Carmen saeculare. de arte poetica librum unum. Sermonum libros duos. Epistolarum libros duos.* Ed. Mediol. 1486. sic pergit: *Commentati in illum sunt Porphyrius. Modestus. Helenus. Cruquii codex: Commentati sunt in illum Porphyrius. Modestus. Helenus. Acron omnium autem optime Acron.* Sed Sichardi codex in Bas. 1527. solus legit et cum eo Poelmannus, Fabricius et Henr. Stephanus: *Commentati sunt illum Porphyrius. Modestus. J. Gelenius. Acron. omnium optime C. Aemilius.* Hinc ex hac unius codicis lectione interpres, Fabricio Chemni. duce in praefat. ed Basil. 1555., novum sibi finxerunt Horatii scholiasten nusquam alibi memoratum, C. Aemilius, eumque, licet nullum ejus vestigium in commentariis veterum appareat, vel optimum omnium praedicarunt. Nec solum Jani in praef., Mitscherlich, al. sed adeo W. H. D. Surinari, diligens antiquitatis investigator, in libro: *Historia critica Scholiastarum Latinorum*, imponi sibi passus est hoc nomine, de quo T. III. c. 3. p. 86. pleno capite, non sine aliqua dubitatione egit. Sed nostrum esse putamus, totum hoc de C. Aemilio antiquo scholiaste commentum, ut ex prava unius codicis lectione ortum, msctorum veterum auctoritate convincere ac redarguere. Nam in codice omnium antiquissimo, Bern. a. legitur: *Commentati sunt in illum Porphyrius Modestus et Helenus Acron omnibus melius.* et in Acrone mscto Guelph. *Modestus Helenus et Acron omnibus melius.* unde librarii stupore in Sichardi codice ex copulatis lectionibus: *omnium optime Acron et: Acron omnibus melius.* facile oriri potuit illa lectio: *omnium optime C. Aemilius.* Sic etiam codices nostri optimi Monac. 1: *Helenus et Acron melius omnibus*

Veneta 1582 notatam, una cum var. lect. Ed. Vascosani Paris. (Carm. et Epod. 1545. 4. Epist. 1549. 4. Sermon. et A. poët. 1551. 4.) et Jo. Morelli annotationibus ad Od. Lib. I. II. in hac ed. Vascos. inventis, satis plane et accurate ad marginem adscripsit. Primum igitur non ipsum M. Gudii scriptum, sed aliud inde de promtum habemus, quod num ex Veneta Marquardi ad hanc Desprezianam accommodatum a librario sit, equidem cum Obbario ad I. Ep. 2, 4. addubito. Deinde in notis hujus libri msctis usurpandis summa cautio adhibenda est. Nam triplicis sunt generis: partim V. habent additum, ut Ed. Vascosani; partim Ms. additum, ut msc. Menteliani; partim purae sunt, nulla littera addita, passim etiam siglis \mathcal{U} vel δ . notatae. Hoc tertium genus, (quod Janium et Obbarium fugit) ut suspectae fidei, ab illo altero asterisco distinguendum duximus, (Ment.*¹) quamquam et has notas propter lectiones quas afferunt, saepe novas ac singulares, ex aliquo libro mscto fluxisse putamus. — — De ipso autem codice Menteliano, qui fuerit, num hodie exstet atque idem sit, quem in bibliotheca Regia Parisiensi sub nr. 7972 servatum et Vanderbourg. in Ed. Carminum T. I. p. 394 sq. littera E. designatum sub titulo codicis olim Mentelliaui descriptis et Pottierus in suis tertium numeravit, unde lectiones excerptas uterque more suo parum fideliter ac diligenter exhibuit, lubrica admodum et difficilis quaestio est, et sane dolendum, quod uterque cum librum hunc antiquissimum manibus tractaret, collationem illam Gudianam Menteliani codicis apud Janium, jam olim ab Jo. Alb. Fabricio in Bibliotheca Latina T. I. p. 409. ed. Ern. memoratam, plane ignoravit, cum quatenus illa cum libro Parisiensi congrueret, facile ab his viris doctis erui potuisset. Marquardus quidem Gudius de mscto suo in prima pagina haec notavit: „*Ipsum Horatii msctum cuius*

Acron. et Mon. 5. Modestus. Helenus. Melius tamen omnibus Acron. Eodem certe jure Helenus s. Gelenius aliquis scholiastes exoriri potuerit. Quare C. Aemilium illum jam ex scholiastarum numero excludimus. — Tertiam Vitam numeramus eam, cuius initium est: Q. Horatius Flaccus, praecone patre natus, libertinac conditionis: excerptam ex prima illa, quae Suetonio tribuitur. Hanc vitam primum Alex. Minutianus in Ed. Mediol. 1486 ex codice mscto vulgavit; post eum Poelmannus in Ed. Antwerp. 1557. exhibuit sub tit.: Vita ejusdem ex antiquo codice Theodori Poelmanni Cranenburgensis descripta: cum illa Minutiani in plerisque congruentem. Dein Jac. Cruquius eam ex codd. Blandinijs edidit, sed minus plenam et emendatam, unde in recentiores libros Janii, Mitscher, al. venit. Nuperrime Fea ex mss. Vr. H. et Vatic. saec. XV. (in quo praemittitur Acronis commentario) in praef. p. XXXVI. exhibuit aliquantum auctam. Nos eandem in codicis Monac. I. prima pagina, in Acrone mscto Guelph. post alteram illam Vitam nec non in codice Lips. 4. extremo scriptam reperimus, in utroque cum illa Minutiani, praeter lectionis varietates nonnullas, plurimum convenientem. Nam et ultima hujus vitae pars fere ignota, quia apud Cruquium deest, in Ed. Mediol. 1486 et his nostris codicibus post verba: in satira Lucilium: sic legitur: In principio carminis sui se Epicureum fatetur, cum beatum dicit pro voluptate (voluntate Mon. I.) viventem, ut Virg: Tralit sua quemque voluptas. Ergo illum beatum ponit, qui ex animi sui sententia facit quae vult: ita tamen ut hoc ipsum velle in parte honestatis versetur. Ipsa enim voluptas et summum bonum est.“ — Quartam Horatii vitam maximam partem ex ipsis ejus scriptis ductam, quorum versus haudi citantur, Fea primus exhibuit in Praef. pag. XXXVIII. in codicibus Vaticanis Ottobon. duobus saec. XV. et in Chisiano ante Porphyrianis commentarium repertam. Eandem nos in codice mscto Guelph. saec. XIV. Porphyrianis commentario praepositam invenimus, unde varias lectiones ad Feae textum hic exhibemus: Apud Feam p. XXXVIII. versu 5: cum parente migravit. Gph. v. 12. militiae et tribunatu honoratus. Gph. v. 16. Caesar in amicitiam traditus (est +) Gph. v. 20. carmine prosecutus. Gph. pag. XXXIX. v. 1. Neu sinas Medos agitare inultos. Gph. v. 5. post: Artis poeticae unum. additur: Eponon unum. Gph. v. 6. secutus (est +) Gph. v. 8. Lucili ritum. Gph. — Quintam Horatii vitam paulo pleniorem et cognitu satis dignam nos in codice Berol. 2. nuper reperimus et in Quaestionibus Horatianis post praefat. edi curavimus. — Sextam Hor. vitam numeramus breviorem illam ex codice Gtg. 2. paulo ante in Nota 3. pag. 28. a nobis vulgatam. — Septimam denique dicimus hanc ex cod. Lips. 4. modo expressam.

diversas lectiones ad marginem hujus libri notavimus, quique hodie (circa a. 1660) apud Jac. Mentelium medicum Parisiensem servatur, aetatem 600 annorum excedere deprehendimus. Hunc tamen olim ipsius Lambini fuisse edocti sumus.“ Hujus rei notitiam Janius ex Fabricii libro l. c. natus falsam esse ex locis aliquot cum Lambini commentariis collatis probare studuit. Nam I. Od. 28, 6. Ment.* legit: percussisse polum, quam lectionem Lamb. ignorat (etiam Vand. et Pott.) I. O. 31, 18. Ment. at precor, ubi Lamb. modo notat: „Legendum autem et precor, non at precor.“ I. O. 37, 28. Ment.* pectore combiberet, quam lectionem Lamb. ignorat (etiam Vand. et Pott.) item II. O. 3, 11. Ment.* ramis quoque obliquo. Lamb. Vand. Pott. ignorant. I. O. 12, 3. Ment. legit: retinet iocosa (non recinet, ut Jani putat) quod nec Lamb. nec. Vand. aut Pott. indicavit. Certe qui codex ille ex Lambinianis fuisse potuerit, post Mentelii dictus, nec conjectura nec comparatis inter se plurium Hor. librorum lectionibus assequi nobis contigit. — Restat ut quaeramus, num Gudianus ille codex Jo. Jac. Mentelii, medici Parisiensis, vetustissimus, idem fuerit, qui sub codicis Mentelliani nomine Parisiis hodie servatur, laudatus et collatus a Vanderbourgio et Pottiero. Certe is in antiquissimis et praestantissimis a Vanderb. numeratur et saeculo X. tribuitur. Membranaceus est forma quadrata, et foliis 195. omnia Horatii opera continet, hoc antiquo ordine: Odarum libros IV. Artem poet. Epodon lib. Carm. saec. Epistolarum libros II. Sermonum libros II. Scholiis et glossis ab initio in Lyricis largissime est instructus, rarioribus jam inde a libro III., in Epistolis et Satiris plane deficientibus. Gudiana quoque collatio ad omnia Hor. opera pertinet. Deinde qua re in primis adducor, ut Gudianum exemplar idem illud Parisiense esse suspicer, famosa illa subscriptio Vettii Agorii consulis Romani est, quam post Epodos et ante Carmen saec. in exemplari suo Mentelliano repertam Vanderbourg. T. I. p. 395 plane iisdem verbis exhibuit, quae jam supra ex cod. Gothano 2, b. p. 24. a nobis allata Marqu. Gudius quoque in suo codice invenit. Haec enim ejus verba post Carmen saec. in libro Lipsiensi inscripta leguntur: *Ad finem L. Epod. Hor. in mscto Lambini haec verba legebantur: Q. Hor. Flac. Epodon explicet. Vettius Agorius Basilius Mavortius V. C. et inl. ex com. dom. ex cons. ord. Legi et ut potui emendavi conferente mihi Magistro felice Oratore urb. Rom.*“ Haec ipsa ex suo codice Paris. dedit Vanderbourg. Sed omisit fortasse, quae sequuntur apud Gudium, convenientia cum iis quae ex cod. Gothano 2, b. paulo plenius edidimus: „*Incip. Sclare carn. qd patri. ne. cantaver.* (i. e. Incipit saeculare carmen quod patri meo cantaveram) *ad chorum puellarumque.*“ Haec sine dubio in codice Pariensi Vand. E. reperiet si quis accuratius inspicerit. Quare cum ipsum nomen codicis olim Mentelliani huic libro non temere inditum esse posset, haud fere dubitandum mihi esse videbatur, quin Gudianus ille liber vetustissimus Jac. Mentelii, medici Parisiensis, codex hic esset Mentellianus Vanderburgii. Sed postea quam lectiones Gudianas cum codicis Parisiensis E. apud Vanderb., 3. apud Pottier. lectionibus ab his viris doctiss. vulgatis comparare coepimus, scrupulus denuo gravissimus de illius libri cum hoc Parisiensi convenientia nobis injectus est. Siquidem lectiones ex utroque allatae raro eadem sunt, saepe etiam inter se dissident. Praeter locos supra allatos hosce pro exemplo contulimus: I. Od. 7, 32. Ment. per agrabimus aequor. non ap. Lamb. (qui multis agit de v. iterare) nec ap. Vand. et Pott. I. 12, 9. Ment. rabidos. 13. parentis. utrumque in E. Vand. (nil ap. Pott.) ib. 15. Ment. ac terras. (non ap. Vand. et Pott.) 31. Ment.* sic di voluere (non ap. Vand. et Pott. falso Jani: quod sic voluere) 43. Ment.* saeva al. magna (non ap. Vand. Pott. Jani omisit.) 46. Ment. Martelli (non ap. Vand. Pott.) 57. Ment.* laetum (non E. ap. Vand. sed alii). I. O. 20, 3. Ment. elevi. E. ap. Vand. 3 ap. Pott. et sex alii. 28, 6. Ment. Manet mors (non E. ap. Vand.

sed quatuor alii. nil ap. Pott.). **32.** **4.** Ment. uadam al. uda. (non ap. Vand. Pott.) **35.** **20.** Ment. lividumque plumbum (non ap. Vand. Pott.) Epod. **1.** **10.** Ment. quem ferre. Vand. E. qua ferre. Epod. **2.** **31.** Ment. agris, al. acres. Item E. ap. Pott. Ex his, ut puto, intelligitur, consensum inter utriusque codicis lectiones collatas esse exiguum (qui in ipsa tamen Vand. et Pott. collatione desideratur); in eo modo consentiunt, quod uterque (si quidem duo sunt) licet reverendae vetustatis, multas tamen vitiosas lectiones, ut Vand. censem, imperiti librarii culpa, offert.

42) Mon. 1. Codex 1. bibliothecae Regiae Monacensis saec. XII. membranaceus in 4to sign. Nr. 375. Foliis constat 169 et opera Horatii omnia continet, hoc antiquo ordine: Carminum libros IV. Artes poet. Epodon lib. Carm. saec. Epistolarum libros II. Sermonum libros II. quo ipso ex ordine hunc librum ex antiquissimo aliquo exemplari transcriptum esse, recte colligitur. Glossis inter lineas et scholiis antiquis in omni pagina ad marginem utrumque plenissime instructus. In prima pagina Vita illa praemittitur, cuius initium: *Q. Horatius Flacus, praecone patre natus.* In appendice fol. 164 averso altera Hor. Vita, Suetonio tributa, legitur, sed non plena, quam tertia illa Vita excipit, cuius initium est: *Q. Horatius Flaccus libertino patre natus in Apulia.* Subsequitur metrorum Horat. descriptio, eadem fere, quam in fine operis Cruquius olim ex cod. Blandinio exhibuit, et ante ipsum Alex. Minutianus in ed. Med. 1486 Carminibus praemisit. Nonnulla folia confuse ligata. In Serm. Lib. I. fol. 122. **23.** **24.** in verso ordine debebant se excipere, item tria folia insequentia. — Hic codex corio badio tectus, scutulis quinis aeneis in utroque tegumento, in membrana satis crassa et rigida luculentissime et mundissime summa cum cura ac diligentia scriptus, cum tota specie, tum interna praestantia principis bibliotheca vere dignus. Interior tegumenti pagina habet insignia regni Bavarii in tabula expressa, hoc titulo supposito: *Ex Electorali bibliotheca Sereniss. Utriusque Bavariae ducum.* Columnae versuum omnes simplices. Versus viceni quini in singulis paginis inter lineas stilo ductas, quarum stigmata in extrema foliorum ora apparent, binis lineis perpendicularibus utrimque terminatas scripti, quibus litterae initiales includuntur, minio omnes notatae. Tituli breves in cunctis eclogis inditi eadem qua textus manu minio plerumque scripti. Litterae eclogarum initiales praecipueque librorum curiosius pictae variisque coloribus, passim figuris quoque ornatae sunt. In primae paginae margine inferiore seminae Aethiopis facies picta cernitur. Scholia ad marginem utrumque minio plerumque inclusa. Atramentum sepiae est, ex nigro fuscum. — Scriptura hujus codicis plana, accurata atque aequabilis, cum tota indole, tum singulis indiciis saeculi XII. priorem partem prodit et cum Lips. 3, a. multum convenit. Litterae rectae et simpliciores angulosum Gothicæ formæ ductum nondum præ se ferunt; initiales scite saepe variatae. Litterae r. f. paululum etiam infra lineam descendunt, saeculi XI. usu. d et r et u ubique, nusquam ð vel z vel v. f longum ubique, etiam in fine vocum, s finale rarius et paululum elatum (r e g e s) y puncto notatum, ut in Lips. 3, a. i ubique, i, ii, i nusquam. e vel è pro ae et oe dipt. fere semper (in Odys tamen Mæcenas plerumque). Sigla et compendia scripturae non multa et simplicia. è pro est (non ÷) s. sunt. 7, & pro et, initio, medio, fine vocum, sed rarius (é iam, pud&); f; pro sed. b; b9 pro bus. 9 pro con singulari forma, frequenter. m, τ, n, q, g, g, m. pro mihi, tibi, nisi, qui, igitur, ergo, modo, ut in aliis codd. — Distinctionis signa sunt: punctum frequentissime, etiam pro minore distinctione; colon (:) et semicolon (;) frequens: passim hoc signum (·) pro commate; interrogandi signum hoc (?). — Orthographia vocum antiquam plerumque rationem sequitur: Juppiter, milia, sucus, belua, bachus, tus,

tura, (sed bacca, semel bacis) litus, causa, Apulia, Apulus, mixtus, cena, obscenus, secuntur, ungor (et unguor), urget, artus, percontor, incolomis (semper) jucundus (in Epist. jucundus); quicquid plerumque (quidquid semel) quicquam, nequicquam; n ante q pro m plerumque: tanquam, unquam, nunquam, janque, tanque, utrumque, plerunque, tantudem, quenque, cunque (cumque in Odis) operumque; vol. pro vul. frequenter: parvola, Volcano, volgo, volgari, mavolt, salvum te volt; et Vulcanus, vulgus, vult, promiscue. d inter mn, ms, mt plerumque insertum: tempnit, dampnatus, (sed damno, damnum, contemno) temptat, sumptus, emptor, hiems. littera j ante i plerumque elisa: obicit, inicit, deicere, proicere, abicito. h interdum temere additum vel omissum: holus, habunde, actenus, ortis (hortis); c passim pro t: vicia, inscicia, incuciat, ambicio; passim omissum: cunctetur, discintus; i et y saepe inter se commutatae: ymber, sydus, hyrcus, tygris, ciclops. Accusat. III declin. in is rior: omnis, fontis, piscis, suavis, hostis cett. In litteris coalescentibus vocum cum praepos: ad, ob, sub, in compositarum nulla certa et constans ratio servata. —

Hunc codicem in Germania esse scriptum, adeoque ex antiquiore aliquo exemplo Germanicae originis expressum, antiqua verba Germanica glossis immixta declarant, quae Docenius V. cl. in libro: v. Aretins Beiträge zur Geschichte d. Litt. T. VII. p. 244, hoc de codice agens, saeculo VIII. vel IX assignat. III. Od. 4, 12. palumbes: gl. columbae, *hegetubun*; item II. Sat. 8, 92. I. Epist. 10, 22. inter varias nutritur silva columnas: gl. *wirtkehain*. 13, 14. glomos — lanae: gl. *cliuvueli*. 18, 7. se commendat: gl. *geluibet*. II. Ep. I, 114. abrotanum gl. *sitteruveli*. I. Sat. 3, 44. strabonem: gl. *scheldean*, *schihelenten*. ib. paetum. gl. leviter oculos declinantem: *winchougen*. 6, 106. mantica gl. *malaha*. ib. 117. echinus. gl. *glasavaz*: salinum vitreum aut aeneum, echini figuram referens. 10, 31. natus mare citra gl. *disehalp meres*. II. Sat. 2, 41. obsonia gl. *zuomoise*. ib. 74. turdis. gl. *brahuogele*. 3, 245. luscinias. gl. *nahtegelun*. 8, 10. mensam acernam gl. de acerno factam, i. *malaltrine*. ib. 41. muraena gl. *lantfrida*. ib. 91. merulas gl. *amfsela*. —

Scholia per totum codicem copiosa ex Acronis et Porphyrionis commentariis excerpta et varie commixta sunt, ita ut nonnulla a grammatico qui vel huic libro vel exemplari unde fluxit, praefuit, ex ipsis copiis addita sint, citatis identidem Sacri Codicis scriptoribus et locis, sed ea tamen pleraque non magni aestimanda. Quaedam inde excerpta in Comm. II. dabimus. Glossae inter lineas ex scholii maximam partem fluxerunt. Argumenta pleniora plerisque eclogis praeponita fere ex Acrone et Porphyrione sumta. Ceterum haec scholia et glossae, si non eadem manu, qua textus, certe antiqua saeculi XII. plane et explicate scripta. — Lectio hujus codicis religiosa cum fide confecti purissima plerumque et emendatissima est, ut ex optimae notae exemplari profecta. In Carminibus tamen librarius alio atque in Epistolis et Satiris codice videtur esse usus. Nam in his orthographia vocum non plane eadem atque in illis, ubi accusativi in is multo frequentiores, item o post v (volgus) etiam cumque, quicumque, umquam, numquam, sepulcrum: contra in hexametris cunque, unquam, nunquam, sepulchrum cett. — Ex variis hujus codicis lectionibus nonnullas hic offerimus. I. Od. 30, 2. Cypron invocantis. 35, 33. Heu, heu cicatricum. 39. defingas. 37, 10. quodlibet. II. Od. 2, 5. Vivat extento. 8, 2. Varine. 12, 24. Arabum domus. 16, 11. circa tecta. III. Od. 10, 19. luminis aut aquae. 29, 32. trepidet. Epod 2, 33. rara tetendit retia. 65. divitis examen. 11, 28. aut teneri pueri (teretis superser.) 14, 3. veluti ducentia. I. Sat. 1, 72. pictis-libellis. 97. at usque. 2, 57. nil mihi inquit fuerit. 4, 40. concludere versus. 5, 16. multum

prolatus. **10**, **77**. expulsa Arbustula. II. Sat. **1**, **65**. introrsus turpis. **2**, **7**. Verum haec im-
pransi. **29**. quamvis distet: nil hac magis illa. **108**. fidel sibi. **3**, **4**. at ipsis. **156**.
Quanti empta est. **4**, **4**. cum sic te tempore. **44**. fecundae leporis. **5**, **39**. persta ac per-
dura. **90**. offendit garrulus. I. Epist. I, **104**. stomacharis. gl. irasceris. II. Ep. **2**, **44**. ut
vellem curvo. Ars p. **169**. incommoda, eo quod.

43) Mon. 2. Codex **2**, bibliothecae Regiae Monacensis saec. **XI**. membranac.
in 4to sign. G. LXIX. olim monasterii St. Emerani Ratisbonae. Foliis constat **121**, quae con-
tinent: a) Salustii opera fol. **1** — **55**. b) Horatii opera omnia, fol. **56** — **106**. c) Bartholomaei Turonensis (?) carmen elegiacum de Tobia, ut videtur. Codex multo usu tritus et sor-
didus, litteris passim obscuratis et detersis, praecipue in Horatii primis et ultimis paginis. Mem-
branae folia nec aequalia nec bene secta; omnino possessore usum magis quam elegantiam specta-
vit. Sed tamen antiquus probae notae codex et ex bono exemplari ductus. Horatii opera sic
digesta sunt: Odarum libri **IV**. (in quibus lacuna inter fol. **73** — **74**, qua exciderunt Od. **IV**.
7, **20**, sq. usque ad. Epod. I. v. **24**) Epodon lib. Carmen saec. Ars poet. Tum fol. **82**.
83. fragmenta quaedam Satirarum supervacanea ante Epistolas interposita, I. Sat. **4**,
122 — **6**, **40** et II. Sat. **8**. eadem quidem manu, qua cetera, ut videtur, scripta, sed ex alio
exemplari, eoque bono et pervetusto, deponita: quae fragmenta Mon. **2**, b. signavimus.
Sequuntur fol. **83**. averso Epistolarum libri II. tum Sermonum Libri II. Sin-
gulae hujus codicis paginæ duplices habent columnas, **40** — **44** versibus constantes,
scriptis inter lineas stilo ductas et utrimque et in medio duplice linea perpendiculari termina-
tas. Stigmata linearum in margine exteriore ubique infixæ. Modo fol. **103** (II. Sat. **5**, **8** — **6**,
34) alia manu scriptum simplicem habet columnam, scilicet quod librarius unum exemplaris sui,
unde descriptis, folium praetermisserat. Litterae eclogarum initiales pleraeque eodem quo ceterae
atramento scriptae; minio pictæ paucissimæ. Atramentum e nigro fuscum, non aequale ubique,
sed semper eadem manus esse librarii non indocti videtur. — Glossæ et scholia passim non-
nulla, sed pauca modo nec magni habenda (v. c. ad A. poet. v. **465** legitur: „Empedocles fuit
gigas Agrigentinus pythagoricus). In glossis etiam Germanicae voces apparent, velut I. Epist.
1, **79**. quos in vivaria mittant. gl. ad retia, ad *natas hecnas*. **7**, **65**. scruta. gl. quas vulgo
grutas vocant. Hinc codicem in Germania esse ortum facile colligitur. Tituli breves singulis
eclogis inditi, in carminibus metri descriptione plerumque addita. — Scriptura hujus codicis
nec aequalis ubique, nec munda et elegans, sed plana tamen et explicata, saeculi **XI**., ineuntis
magis quam exeuntis, consuetudinem prodit in litteris rotundis magis quam angulosis, et b, d, f,
l, p, r, s, ss, supra et infra lineam longius productis, tum in diphthongorum ae, oe et sigli æ usu
frequenti, qui jam saec. **XI**. paulatim in e et e transiit, (aere, caena, æuum, duræ, poena,
moenia, foenore, cett.) i ubique, i, ii vel i nusquam. d et ð promiscue, sed ð frequentius. r
plerumque, i rarius, modo in fine vocum. l longum ubique, s finale modo in siglis quibusdam.
Sigla et compendia scripturae pauca et antiqua: ē pro est (nusquam →) ē con-
(nusquam o vel 9). & pro et frequentissime initio, medio, fine vocum. (&iam, p&er &). Di-
stinctionis signa ut in Lips. **1**, modo rarius usurpata, et colon hoc signo (7) saepe expres-
sum. — Orthographia vocum, proba plerumque et antiqua, hoc singulare habet, quod mo-
tare ubique pro mutare scriptum reperitur, et pinna pro penna. Ceterum scribitur: Jupi-
piter, Maecenas, Bachus, sucus, baca, belua, artus, secuntur, percontor, quic-
quid, quicquam, nequiquam, nanque, cunque, unquam, nunquam, exul, coerces,

damno, damnum, contempno, volgus, Volcanus, volnus (frequenter), haut (semper), velud, capud, inquid (passim), obicit, deicit, initit (semper). Accusativi III. decl. in is frequentes (omnis, acri, civis, ignis cett.) antiquo more. — Lectio hujus libri non ita quidem pura et incorrupta, ut in primae notae codicibus, Monac. 1. Dess. 1, Lips. 1, 2, 3, a. Graev. Leidensi, nec crebris vitiis in verbis vel omissis vel transpositis vel corruptis vacat, praecipue in Satiris, nam Carmina multo rectius et emendatius scripta; nihil secius tamen hic codex in melioribus habendus cum propter antiquam et rectam plerumque nominum propriorum scriptionem, tum propter lectiones haud paucas bonas ac singulares, ex quibus has memoramus: I. Od. 4, 8. visit officinas. 8, 2. Hoc deos vere. II. Od. 4. Argumentum: ad Xanthiam tralippam (item in Mon. 5. Lips. 3, a. Turic. qui legit traliptam cum Oberl. A. Orellius falso affirmat, in utroque legi: iatraliptam, quae Oberlini est emendatio). III. Od. 4, 5. an me lusit. 23, 7. Robiginem. IV. Od. 7, 17. Qui scis an adiciant. Epod. 2, 23. sub alta ilice. 29. hiberni Jovis. 5, 15. illigata viperis. 30. ligonibus diris. 6, 10. odorabis. 12, 2. munera quid mihi, quidve. 17, 17. volente Circa. Carm. saec. 23. totidemque. 68. prorogat aevum. I. Sat. 1, 80. Ac si condoluit. II. Sat. 6, 108. verniliter. I. Epist. 1, 32. Est quadam prodire. 7, 51. proprios resecantem. 14, 29. cum decidit imber. 16, 61. da justo sanctoque videri. II. Ep. 1, 121. puero vel cogitat. Ars poet. 5. Spectatum missi. 289. clarisque.

44) **Mon 3.** Codex 3. bibliothecae Regiae Monacensis saec. XI. membran. in 4to. sign. F. I. olim monasterii St. Emerani Ratisbonae. Foliis constat 76, quae continent: a) Persii Satiras cum Scholiaste vetere, fol. 1 — 14. b) Horatii opera fol. 18 — 76, non tamen plena, deficiente prima parte, Carm. L. I. 1 — Lib. III, 15. v. 12. et ultima parte, ut Epistolae prorsus desint. Insunt ergo: Carminum Lib. III, 15. v. 13. sq. Lib. IV. Tum Epodon lib. Carm. saec. Ars poet. Sermonum Libri II. Hic codex in membrana sordidore scriptus, foliis inter se nec aequalibus nec pariter sectis, omnino negligentius habitus, sine ullis colorum ornamentis. Paginae omnes, etiam in Odis, simplices habent versuum columnas. Versus in singulis paginis triceni quini inter lineas stilo ductas scripti, quae lineis perpendicularibus terminantur, sed non ubique; nam passim nullae lineae cernuntur. Atramentum in Odis valde pallidum, ut nonnumquam oculos fugiat. — Tituli eclogarum breves plerumque ad marginem adscripti (velut III, 17. Ad Aelium de nobilitate illius. 18. Ad Faunum dominum silvarum de custodibus sui pecoris. 19. Ad Telephum. 20. Ad Pyrrhum. 21. Ad amphoram cett.) passim deficiunt, praecipue in Satiris. — Scholia et glossae rarius, modo singulis locis aspersae, nil cognitu dignum afferunt. Scriptura, quae eandem ubique manum prodit, laxior est, satisque accurata, plana et explicata, ad indolem saeculi XII. jam propius accedens; ductu litterarum magis anguloso, litteris longioribus b, d, f, g, h, l, p, q, s, non multum supra et infra lineam prominentibus, quare saeculo XI. extremo hunc codicum puto scriptum, a Monacensi altero fere toto saeculo distantem. e vel & plerumque pro ae, oe diphthongis, quae tamen passim exstant cum siglo æ (poena, moechus, aetas, cæsar) d et ð promiscue, r plerumque, ȝ rarius in fine vocum. f longum ubique, s modo in fine vocum, elatius (custos). Litterae versuum initiales minore forma nec a minusculis admodum differente. Sigla et compendia scripturae pauca et antiqua. e pro est plerumque, ȝ vel ȝ rarius. ff pro enim, antiquo usu. & pro et (7 rarius) initio, medio, fine vocum. Distinctionis signa eadem quae in Monac. 1. Orthographia vocum plerumque proba et antiqua: Juppiter, (Jupiter)

Maecenas, (Mecenas) **Bachus**, **sucus**, **baca**, **percontor**, **quicquid**, **quicquam**, **umquam**, **numquam**, **nequiquam**, **urget**, **tempnit**, **sumptus**, **hiemps**, **vulgus**, **vult**, **vultus**, **secuntur**, **inmundus**, **inpransus**, **inmorsus**, **illino**, **obicit**, **deicit**, **vicum**, **velud**, **capud**, (passim) **michi**, **nichil**, (rarius) **Accus.** III. **decl.** in is **haud frequentes**. — **Hic codex** e **bono** et **vetusto** exemplari ductus esse videtur. Quamquam enim vitiis varii generis non vacat, metro saepe laeso, vocabulis vel transpositis vel omissis vel depravatis (quod in antiquioribus quoque fit) lectio tamen plerumque cum melioribus libris convenit, quaedam propria habet, aut e **vetustiore** libro transcripta aut a librario ipso licentius mutata, qui particulam et haud raro temere inseruit. E **lectionibus** has afferre libet: IV. Od. 11, 7. **ara castis cincta verbenis**. 14, 9. **Quod Marte**. 28. **meditatur** 35. **Alexandria**. In Carm. 15, 11. post verba: **emovit** que **culpas additur**: *ne serviremus voluptati* (item in Dory. 2). Epop. 6, 9. **replesti nemus**. 7, 17. **acerba fata**. 12. 3. **nec juveni firmo**. 15, 4. in **vota** (supscr. vel verba) **jurabas**. I. Sat. 1, 9. **legum jurisque peritus**. 63. **miseram esse**. 2, 36. **vulvae Cupiennius albae**. 70. **prognatam posco de patre puellam**. 4, 115. **vitatum quidque petitum**. II. Sat. 6, 75. **Quidve ad amicitiam**. Art poët. 220. **vilem cantavit ob hircum**. 332. **servanda cupressu**. 428. **recte bene pulchre**. 470. **cur versus dictitet**. — — **Hic codex**, ut supra indicavimus, **Persii** quoque **Satiras** continet cum scholiis plerisque ex **Cornuti** commentario ad marginem scriptis, sed maximam partem difficillimis lectu propter atramentum evanidum et membranam manibus tritam. Passim schedae singulae inter folia assutae ubi margo deficiebat, commentarium continuant. Plerumque haec scholia convenient cum **Cornuti** commentario, quem O. Jahnus in Editione **Satirarum Persii** (Lips. 1843.) exhibuit. In prima pagina aversa vita illa antiqua a grammatico scripta legitur hoc titulo: *Incipit vita Aulis Persii Flacci de commentario Probi Valerii sublata*. Eandem ex aliis libris Jahnus p. 233. sq. edidit, qui hujus quoque codicis lectiones excerptas a Schweigero accepit et sub tit. M. 7. vulgavit. V. ejus praefat. p. CCV.

45) **Mon. 4.** Codex 4. bibliothecae Regiae Monacensis saec. XII. membranaceus in 8vo mediocri, sign. Nr. B. VIII. olim monasterii St. Emerani Ratisbonae. Hic codex in membrana varia, partim tenui, partim crassiore nec admodum alba scriptus, foliis inter se parum aequalibus, tegumentorum dorso et angulis corio ovino albo firmatis. Foliis constat 79, et plures scriptorum libros complectitur: a) **Horatii opera**, fol. 1 — 48. ab initio multila, deficienibus quatuor Odarum libris et Epopon parte; nam incipit codex ab Epop. 16. v. 16. Sequuntur Carmen saec. Ars poet. Sermonum libri II. Epistolarum libri II. b) **Donati** grammaticam, fol. 49 — 65. c) **Ovidii** librum de remediis amoris, fol. 66 — 79, in sordida membrana sordide scriptum. — In Horatii libris scriptura minutissima quidem, sed aequabilis et accurata, eandem ubique manum prodit. Paginae omnes simplices habent versuum columnas. Versus in singulis paginis 38. scripti inter lineas stilo ductas et stigmatis ad marginem signatas, binis utrimque lineis perpendicularibus terminatas, quibus litterae versuum initiales includuntur, per maximam libri partem rubrica notatae. Tituli et litterae eclogarum initiales usque ad fol. 26. minio pictae, post atramento. Atramentum non idem ubique, ex fusco nigricans, ex parte pallidius. Lacunae in hoc libro exstant inter fol. 11 — 12 (I. Sat. 2, 15 — 3, 15.) tum inter fol. 24 — 25 (II. Sat. 3, 9 — 4, 68). Scholia et glossae passim aspersae nil cognitu dignum afferunt, nec eandem ubique manum produnt; quaedam, ut ipsi tituli additi, posteriori aetati tribuenda videntur. — Scriptura huius codicis bona, plana et explicata saeculi XII. ductum calami angulosum et elegantem prae se fert, ad cuius priorem partem cum pro-

pter totam indolem, in litterarum maiorum minorumque figura, in siglis et compendiis scribendi conspicuam, tum propter singularia quaedam illius aetatis indicia. ae, oe diphthongi cum æ siglo haud infrequentes, etsi plerumque per e vel e expressae. e littera lineolam capituli ex vetustissimo usu protendit. d et ð promiscue; r plerumque scriptum, r rarius. f longum ubique, s finale supra lineam effertur (lippus). In siglis &, 7 pro et frequenter. o pro con, ~ pro est, # pro enim, passim. In distinctionibus punctum majus (.) et minus (·), semicolon (; ;) et interrogandi signum frequentantur. — Orthographia vocum proba plerumque et antiqua. Juppiter (Jupiter raro), Maecenas, Bachus, Apulus, milia, sucus, belua, baca, heres, percontor, artus, Volcanus (sed vult, vulgus), quicquid, nequam, umquam, numquam, thura, sepulchrum, olus, corda, coturnus, obprobrium, obicit, inicit, deicit, vicium, ambicio, racio, avaricia, aeneus, (aheneus in nullo vetustiore codice inveni) velud, inquit, passim; accusativi III. declin. in es fere semper. — Lectio hujus codicis e bono et vetusto exemplari ducta, pura plerumque et emendata, librarium prodit satis doctum et diligentem, ut in melioribus omnino libris hic numerandus sit. Ex ejus lectionibus nonnullas hic afferre placet. Epod. 17, 36. Quae finis (quis superscr.) II. Sat. 7, 109. qui puer uva Furtivam mutat strigilem. 8, 4. da, si grave. (dic superscr.) I. Epist. 5, 24. nec fidos. 6, 31. hoc age divitiis. 7, 16. o tu quantumvis. 57. At properare. II. Ep. 1, 127. sermonibus aures. 2, 53. satis expugnare. 169. sub gelidam noctem. 202. aetatem ducimus astris. Ars poët. 139. Parturiunt montes. 318. et veras hinc. —

46) **Mon. 5.** Codex 5. bibliothecae Regiae Monacensis saec. XII. membranaceus in 4º sign. Nr. D. 6. e. Weihestphanensis 63. Hic codex, forma quadrata, tegumentis firmis corio albo involutis, in splendidioribus Horatii numerandus. Sola Horatii opera continet in membrana crassiore, candida et in utraque pagina bene praeparata luculentissime scripta. Folia habet 99, omnia aequalia. In priore parte fol. 1 — 81. Ars poet. Epistolarum libri II. et Sermonum libri II. litteris pinguioribus ac grandioribus ubique aequalibus splendide scripti. — In altera parte a priore multum diversa Lyrica insunt, alia manu, sed satis diligenti, angustius exarata, usque ad IV. Od. 8, 17. deficiente reliqua parte libri IV. cum Epopidis et Carmine saeculari. — In prima hujus codicis pagina Vita illa legitur, cuius initium est: *Q. Horatius Flaccus libertino patre natus* cett. tum prolegomena in Artem poët. inania parvique aestimanda. — In alterius folii Arti poet. praesixi pagina adversa cernitur imago Scii Stephani colore violaceo picta, cui abbas librum supplex offert. Circumscripta sunt haec litteris miniatis: *Sanctus Stephanus. Servus Sancte tuus hunc librum do tibi alumnus. pro quo merce (dem) caelis me (mihi) redde perennem.* In pagina aversa Horatii imago, *oracius* inscripta, ut juvenis tunica et pallio induti, apicem in capite, sceptrum in dextra gestantis colore violaceo picta cernitur, laeva lemniscos tenente, in quibus haec scripta: *Lector pertractet Flacci quid epistola tractet. Librum sermonum lege doctrinam tibi morum. Sit tibi doctrina bene dictandi poetria.* Post Epistolarum librum II. in fol. 40. averso Calendarii specimen exhibetur, in quo ex Friderici I. Germanorum Imperatoris vita novissima quaedam ad a. 1163 pertinentia referuntur; in fol. 41 brevis historia ducum Bavanicorum legitur usque ad Henricum Superbum, Henrici Nigri filium ex Wulphildi, Magni, Saxonum ducis, filia. — Is Henricus Superbus Bavariae praefuit a. 1125 — 1139, quo obiit. Uxorem habuit Gertrudin, Lotharii Imperatoris ex Richenza filiam. — Ex his quae attulimus, codicem nostrum in altera saeculi XII. parte scriptum esse, recte colligitur. Qua cum aetate totus ejus habitus et ipsa scripturae indoles omni ex parte convenit. Paginae omnes simplices habent versuum columnas,

sed in Lyricis singulae lineae binos, sub finem ternos quoque habent versus una continuatione scriptos. Versus in singulis paginis Artis poet., Epistolarum et Satirarum 27, scripti inter lineas stilo ductas, in prima codicis parte pallide coloratas, binis utrimque lineis perpendicularibus terminatas, quibus litterae initiales versuum includuntur. In Lyricis autem singulae paginae versus 36, ultimae adeo 42 habent. Tituli et litterae eclogarum initiales plerumque minio pictae, sed in Satiris et in Lyricis quoque tituli desunt. Atramentum in Epistolis et Satiris nigerrimum, in Lyricis autem fuscum est. Scholia et glossae in Epist. et Sermonibus paucae, in Lyricis nullae. Scriptura in priore codicis parte grandis, luculenta et aequalis, ductum habet saeculi XII. elegantem, angulosum et fere quadratum, litteris non multum vel supra vel infra lineam prominentibus; in Lyricis autem aliam habet omnino speciem multo contractiorem exilioremque, litteris tenuioribus, macris et confertis omnibus, sed tamen plane et explicate scriptis. Non tamen alia aetate hanc alteram partem atque priorem illam puto esse exaratam; utramque vero certis de causis saeculo XII. extremo attribuo. Nam diphthongi ae, oe rarissime apparent, ae siglum nusquam; e simplex pro iis fere ubique. i duplicatum accentu notatur (viciis, imperii, sociis). Sed i simplex ubique, non i vel ī. d in priore parte usitatum, in altera d et ð promiscue. r plerumque, ī rarius, ſ longum fere ubique, s modo in fine vocum et supra lineam elatum (hospes). Sigla et compendia scribendi non nimis multa et illo aeo usitata. & frequens, 2 pro rum, ē pro est (non -̄). Orthographia vocum vetustiorem consuetudinem plerumque servat: Juppiter, Ulixes, Apulus, percontor, milia, belua, sucus, artus, carta, numquam, umquam, cumque, tantumdem, inmundus, inpransus, inruptus, inpressus, inbuo, sed illudo, collaudem, obprobrium; p inter mn, ms, mt insertum (contempno, hiemps, ademptus) j ante i ejectum in compositis (obicit, iniciit, deicit) i pro y plerumque (lide, licus) c pro t (vicium, avaricia) tum inquid, velud, caput, haut, (plerumque) michi, nichil, (semper). Accusativi tert. declin. iu is satis frequentes. — Lectio hujus codicis, ex bono et vetusto exemplari ducta, non ex omni quidem parte probatur; negligentiae enim vestigia haud pauca insunt, vocibus haud raro vel transpositis vel depravatis nec singulis modo verbis sed totis versibus, vel pluribus deinceps omissis; tum interpunctio in eleganti scriptura valde neglecta librarium prodit sollerter magis quam eruditum. Nihilo secius tamen, cum vel optimi libri suis vitiis non careant, hic codex in melioribus numerandus, qui plura bona habeat quam mala, eaque singula, non regnantia, in utraque parte; sed Epistolas cum Sermonibus paulo emendatius quam Lyrica scriptas dixerim. Ex variis lectionibus nonnullas afferre placet. I. Od. 3, 3. pater regat. 8, 2. hoc deos oro. 15, 24. Teucer te Sthenelus. 20, 2. grata quod ego. 25, 6. audit minus. III, 29, 21. novum carmen constitutum sub tit.: Ad Mecenatem pararetice. I. Sat. 8, 19. quae vexant. II. Sat. 1, 5. quid faciam perscribe. 3, 191. classem deducere Troia. 6, 108. verniliter. I. Epist. 2, 66. pellem illatravit. 7, 43. tua dona relinquo. II. Epist. 1, 48. in fastus. 201. pervaluere. 2, 44. ut vellem curvo. 53. satis expugnare. 154. rationibus isdem (vel monitoribus superscr).

47) **MOR.** Codex Morellianus, ab inventoris et possessoris nomine a nobis merito dictus, saeculi X. membranaceus in 4to, ex variis libri perboni ac pervetusti particulis constat, quas Gallus Morellus, V. Reverendiss., Sacrorum autistes et bibliothecarius in Eremitarum Coenobio (Kl. Einsiedeln) prospero casu veterum librorum tegumentis agglutinatas partim in illa bibliotheca, partim in Coenobii St. Geroldi in valle Valsensium reperit et detractas ac sordibus coriique adhaerentis vestigiis magna ex parte obtectas in unum congregavit. Haec fragmenta 22

foliis partim integris, partim, ut fors tulit, laceris vel amputatis constant, quae Car. Guil. Muel-
 lero amico intercedente Morelli humanitas nobis utenda concessit. Hic ergo codex olim Horatii
 opera omnia videtur esse complexus; nam in schedis particulae Odarum, Sermonum, Artis poet.
 et Epistolarum plurimae insunt. Ordo librorum, quantum e vestigiis colligere licet, prorsus sin-
 gularis fuit. Nam quatuor Odarum libros subsequi videtur, ex antiquissima consuetudine, Ars
 poetica. Tum Epodon liber et carmen saec. Dein Sermonum libri duo, postremo Epistolarum
 libri duo. Nam certe Satiram libri II. octavam excipit in eadem scheda Epistola prima, licet in
 hac superscripta legantur: *Oratii Fl. Carmen seculare explicit.* Incipit liber *Eplarum*: unde hunc
 titulum ex alio codice temere exscriptum colligas. Haec autem librorum fragmenta exstant: a)
 O dar. L. IV. c. 11, 10 — 13, 27. in binis foliis duplicatis, quarum alteram partem Artis poet.
 fragmentum obtinet. b) Artis poet. v. 75 — 158. 201 — 242. mutili v. 411 — 450. c) Sermo-
 num Lib. II. sat. 5, 3 — 86. 6, 61 — 98 (dimidiati versus). 103 — 116. 7, 1 — 27. 70 — 118.
 8, 1 — 36. 86 — 95. d) Epistolarum Lib. I, 1, v. 1. 7 — 22. dein dimidiati vers. 27 — 43.
 48 — 64. v. 107. 8. Epp. 2, 1 — 18, 31 integrae exstant. v. 31 — 72 mutili. Inde a vers. 72 —
 Ep. 20 ad finem usque integra sunt. Epist. L. II. 1, 1 — 176 (abscisis aliquot versibus). v.
 220 — 260. v. 261 — 270 dimidiati: 2, 1 — 31. dimidiati. v. 32 — 73 integri, passim obscurati.
 v. 78 — 94, v. 99 — 115. mutili. — Membranae satis crassae, foliis inaequalibus quaternis inter
 se compositis. Singulae paginae versus habent 21 inter lineas stilo ductas utrumque duplii linea
 perpendiculari terminatas, quibus litterae initiales paululum semotae a textu includuntur. Litterae
 versuum initiales et tituli atramento fere scripti, modo eclogarum initiales aliquot et librorum
 tituli minio picti. Scriptura luculenta, plana et explicata, atramento e fusco nigricante, minus-
 culam Romanam puram et concinnam refert, qualis saeculi X. fuit, et cum codice Turicensi
 plurimum similitudinis habet. Diphthongorum ae, oe cum siglo æ usus frequens, ut in anti-
 quissimis libris; (caena, caelum, proelia, meæ): æ, oe passim pro e. (calæbo, scaenae, coepere)
 sed e, ē pro ae, oe plerumque (Maecenas et Mecenas) vetusto more; i purum ubique, ī vel ī
 nusquam, d ubique non ð; r, non ȝ; u pro v semper. f longum ubique, et in fine vocum; s
 finale nusquam. r et f litterae infra lineam descendunt, vetustissimo usu. Sigla et compendia
 scribendi perpaucā: & frequens, in mediis quoque vocibus (mori&ur), ē pro est plerumque,
 ~ rarius. Orthographia vocum antiquam consuetudinem servat: Ulixes, Juppiter,
 Bachus, di, dis (sed Cassii, Livii), milia, tus, baca, grais, cumque, numquam,
 umquam, quicquam, quicquid, nequicquam, percontari, urget, vult, vultus, jocundus,
 pulcra, coturnus, proicit, abicito, obice, aspicere, inberbes, temptat, con-
 tempnere, viciis, tocians, sedicio, tercia, haud et haut. Accusativi tertiae decl. in
 is satis frequentes (avis, suavis, cenantis, hostis, pluris, acris, majoris, decem-
 bris). Distinctionis signa punctum majus (.) minus (·) semicolon (;) interrogandi signum
 (?). — Glossae inter lineas et scholia ad margines, eadem qua ipse textus aetate scripta,
 in Arte poet. Epistolis et Sermonibus satis multa; Carminum fragmenta glossis modo instructa. —
 Lectio hujus codicis plerumque bona et antiqua cum Graeviano codice plurimum, etiam in
 titulis eclogarum, convenit; sed propter multos locos obscuratos saepe impedita et difficilis. Ejus
 varietates notabiliores propter codicis praestantiam nos ex plerisque ejus fragmentis paulo largius hic
 indicabimus, praesertim cum Orelius V. Cl. in cuius manibus hae schedae fuere, quas Codicis
 Einsiedlensis appellatione notavit, iis omnino usus non sit, quod nobis demum facere licuit,
 postquam corii sordes quibus obiectae erant, cautissime abluimus. IV. Od. 12, 11. Dele-
 ctantque deum. 13, 14. cari lapides. II. Sat. 5, 6. redeat. 11. sive aliquid priyum. 18.

Troia. 44. Annabunt tynni 74. scribit mala crimina. 76. Penelopam. 81. Sic tibi. 6, 90. quod te juvat. 7, 13. doctor (vel us superscr.) 17. in phimum. 19. acriorille. a. 1 m. (ac prior. corr. a 2. m.) 20. Qui tam contempto quam laxo. 81. alii servis. 113. et erro. 8, 1. Ut Nasidieni juvit te. 24. semel obsorbere. 36. nihil sic. 89. leporum vulsos. I. Ep. 2, 4. Plenius. 5. distinet. 8. aestum. 28. Penelopae. 31. cessatum ducere somnum (vel curam ad marg.) 32. hominem. 46. contingit nihil amplius. 4, 7. dederunt. 9. Qui sapere. 5, 1. archiacis. 6. arcessere. 17. inertem. 26. Butram tibi Septicumque. 6, 5. imbuti spectant. 7, 41. Ithace locus. 61. Volteium. 8, 6. agris. 9, 6. agnovit. 10, 9. ad caelum fertis. 18. divellat. 28. propiusque. 13, 14. glomos. 15, 25. tibi nos at credere. 37. correctus Bestius. 16, 7. discedens. 33. aut si. 40. medicandum. 61. justum sanctumque videri. 17, 21. vilia verum. 18, 28. meae contendere noli. 30. Atra decet. 37. illius umquam. v. 91. deest, ut in Dese. 1. 93. temporis. 98. Num te semper — Num pavor. 111. qui ponit et aufert. 20, 1. Vortumnus. II. Ep. 1. 13. qui praegravat arte Infra se positos (sic conject. Pearce et Derring). 17. nihil ortum. 35. chartis pretium. 38. excludet. 48. in fastos. 63. est ubi peccet. 67. dicere credit. 79. Attae. 83. ducunt. 90. Graecis. 105. rectis. 153. Poenaque nata (sed l. superscr.) 167. insciciae. 168. quia res arcessit. 228. arcessas.

48) **Sant.** Codex Santenianus bibliothecae Regiae Berolinensis saec XIII. in Fol. sign. Nr. 60, ex Santenii libris emtus olim a Diezio, continet Florilegium sive Excerpta locorum insigium ex poetis aliquique antiquis scriptoribus, in quibus Horatii quoque loci haud pauci ex Arte poet. Sermonibus et Epistolis insunt. Hunc codicem nos in praefat. ad Ed. Satirarum T. I. p. XCIX et C. plenius descriptsimus, ejusque lectiones ad Sermon. Lib. I. ipsi vulgavimus, ad Epist. lib. I. cum Obbario nostro communicavimus. Quare h. l. lectiones praestabiliores ex Epist. Lib. II. et Arte poet. excerptas dabimus, in quibus judicandis omnino tenendum, nonnullos locos a viro docto, qui hoc Florilegium condidit, consulto mutatos esse, ut sententia praeter constructionem statueretur, in quibus hos numeramus: II. Epist. 1, 221. Nunc laeditur. 262. Discit hoc citius. 2, 172. Nil proprium est cuiquam et. 174. permittat — cedit. 175. Nulli perpetuus rerum datur usus. A. poet. 416. Non satis est. — Sed idem ex vetusto exemplari suo haec videtur sumisse: II. Epist. 1, 21. summota. 38. excludit. 114. navem. 127. et obscenis. 222. reprehendere. 2, 11. qui volt excludere. 56. convivia, ludos. 64. id sane invisum est. 141. utile ludis. 146. sitim cohiberet. 147. quid quanto. 191. non metuam. — Ars poet. 10. Quaelibet audendi. 43. jam non dicat, jam non deb. 70. caduntque. 71. sunt nunc. 139. Parturient. 170. et timet. 164. castigator censorque. 180. per aures. 314. officium et quae. 330. an haec. 334. jocunda. 348. quem volt. 350. Non semper. 352. incuria fudit. 360. Verum opere in longo.

49) **Tur.** Codex bibliothecae Turicensis Carolinus saec. X. membranaceus in 4to, sign. Nr. C. 154. quo Orellius V. Cl. ad Ed. Hor. est usus et litt. T. eum notavit. Hic liber 83 foliis constans, confuse inter se junctis, continet Horatii carminum libros IV. ex parte mutilos, Artem poet. et Epodon librum etiam mutilum. In fol. 1 — 53 exstant Carm. I, 1 — III, 27. v. 56. Tum lacuna est inter fol. 53 — 54 usque ad Od. IV, 11 v. 12. Sequitur reliqua pars libri IV. Carminum ad Od. 11, 12. Dein Ars poet. et Epodi 1. initium, f. 58 — 69. unde altera lacuna absursum sit Epod. I, 18 — 9, 36. Epodon reliquam partem excipit Carmen saec. p. 77 b. v. 1 — 20, ubi deficit. In extrema parte f. 78 — 83 subsequitur lacera pars libri IV. Carm. 4,

5 — 9, 32. Membrana hujus codicis crassior satisque alba, sed inaequalis, passim sordidior et maculosa. Columnae versuum simplices ubique, nusquam duplices. Lineae transversae per omnes paginas stilo ductae utrimque binis perpendicularibus terminatae versus in singulis paginis **21 — 23** fere includunt. Atramentum e nigro fuscum. Litterae initiales versuum omnes nigrae, sed eclogarum et plerumque titulorum quoque, ubi quidem exstant, minio pictae, admixto passim pigmento quodam argenteo, ut in Lips. **2.** passim etiam nigrae initiales minio addito ornatae. — Tituli in singulis libris superscripti et in eclogis plerisque, deficientibus hand paucis, praesertim in primo libro, cum antiquioribus, Graev. Leid. Mentel. minime convenient, sed cum Lips. **3,** a. ita conspirant, ut ex uno fonte in utroque ducti esse videantur. Ex gr. Lib. II. Q. Horatii Flacci Carminum Lib. I. explicit (finit. Tur.) Incipit Lib. II. ad Asinium Pollionem consularem virum. **2.** Ad Crispum Salustium. **3.** Ad Dellum. **4.** Ad Xanthiam Tralippam (Traliptam Tur. non iatraliptam, ut ap. Orell. v. sup. nr. 43.) ancillam amare crimen non esse. (protreptice tetracolos. Tur. addit.). Glossae inter lineas et scholia ad margines in paucissim modo paginis exstant, manu antiqua, vel ejusdem vel insequentis sacculi. — Scriptura hujus codicis plana, luculenta, satis grandis et laxa, minusculam Romanam saeculi X. puram et explicatam refert, paulo magis angulosam, quam in cod. Morell. quocum plurimum cognationis habet. Diphthongorum ae, oe cum siglo æ usus frequens; ae, oe pro e passim (aequitat, Soractae, moeta, foerox): sed e, ē pro ae, oe plerumque. i purum ubique, non ī vel i. d non ð: r, non ȝ; u, non v. f longum ubique, s in fine vocum rarissime, modo cum siglo junctum. Sigla et compendia scribendi non multa: & frequens, in ipsis quoque vocibus (lic&c) ē pro est plerumque: ȝ rarius (bis in A. poet.) — superscriptum pro h. Interpunctio ut in cod. Mor. — Orthographia vocum, etsi crebro vitiosa, litteris i et y, b et p, d et t temere inter se commutatis (olimpicum, hiadas, nimpha, lira, cythara, sydus, pipennibus, Titi-dem, dodata, Dracum, Dyndari cett.) h temere addito vel omissio (Protheus, Elena, nothus) tum Affricus, Polopis cett. nec sibi constans in multis, antiquum tamen morem plerumque servat: Juppiter, Ulixes, Bachus (Bacchus, Baccus) Apulus, Mecenas, praelia (proelia) caecus, caelum, loetum, cetera, di, dii, diis, belua, pelex, vulnus, vult, volgus, (semel) litus, quotiens, quicquid, nequiquam, cumque, numquam, umquam, hiemps, temptas, emptus. cett. sed damna, redemptor; inbellis, inlapsus, inligatus, inmodicus, inmitis, inmeritus, inpavidus, impulsus, impressit, inrupta, inretorto, conbiberet, conlatis; sed improvisa, compositus; compescit; tum iniciat, adiciant, proicit; tristicia, canicies, exicio, condicio, diviciis, cett. Accusativi tertiae decl. in is satis frequentes. — Lectio hujus codicis a librario parum eruditio non ex optimo exemplari ducta, licet a vetustate commendetur, prava tamen et vitiosa haud pauca habet, versibus passim inter se confusis nec recte distinctis (ut I. Od. 10. superis deorum gratus et imis Aurea turbam) vocibusque vel omissis vel transpositis vel depravatis, ut I. Od. 7, 13. Ac tiburtini lucus et praeceps Anio et uda. Haec Orellius V. Cl. in Var. lect. plerumque silentio praeterit; sed in orthographiae varietatibus notandis non satis constanter egit. Omissa quaedam ab eo modo ad Lib. I. Odarum supplebimus; nam ejusmodi racemationem instituere taediosum sane et ingratum negotium est. I. Od. 1, 35. memet — inseres. 2, 14. tiberim rethortis flavum. 18. ultorum. 34. circum volat. 3, 19. turbidum. 20. achroceraunia 37. Nihil mort. ardui est. 4, 19. licidam. 7, 13. (v. sup.) 14. pomeria. 16. nec parturit. 22. ter uda. 8, 15. ne viriles. 12, 13. parentis. 18. Ne viget. 56. Saerus. 14, 13. genus inutile nomen. 15, 21. lartiadem. 21, 14. caesare (in deest.)

27, 6. impium deest. **19.** laboras Charibdi. **29.** 1. invidus. **35,** **34.** dura deest. **36,** **8.** pueritiae. **38,** **7.** neque te.

50) **Zul.** Codex Zulichemianus, saec. XI. cuius lectiones Nic. Heinsii manu excerptas Petr. Burmannus ad Bentleium miserat (v. ejus praef. p. VI. ed. Lips.) non aliunde nisi ex P. Burmanni sylloge ejus manu scripta, quam bibl. Regia Berolin. servat, ad nostros usus pervenit. Illa autem modo tres priores Odarum libros complexa in IV. Od. 2. finitur. Lectiones inde notabiliores nonnullas hic afferemus: I. Od. **3,** **16.** fretum. **36.** Praerupit. **7,** **9.** Aptum dicet. **13.** Aut praeceps. **8,** **2.** Hoc deos. **12,** **18.** et secundum. **14,** **8.** Possunt imperiosius. **15,** **9.** Heu heu. **17,** **19.** Disces laborantes. **18,** **5.** increpat. **24,** **13.** Quid si Thr. **28,** **4.** tibi quicquam, e corr. **18.** avidis mare. **21.** rabidus comes. **31,** **18.** atque precor. **34,** **16.** hinc posuisse. II. Od. **2,** **18.** Discedens plebi. **3,** **18.** Tiberis lavat. **4,** **18.** Dilectam. **9,** **8.** Aut foliis. **12,** **28.** occupat. **15,** **10.** Excludet aestus. **16,** **2.** Pressus Aegeo. **18,** **30.** Orci sede. III. Od. **4,** **1.** caelo, dic age. **5.** Auditus, an me. **6,** **22.** artibus. **7,** **4.** juvenem fidi. **11,** **51.** memorem sepulcri. **14,** **12.** male ominatis. **27,** **10.** imminentium. **28,** **6.** et veluti. **14.** Paphum. **30,** **15.** Delphia. IV. Od. **1,** **20.** trabe Cyprea. **28.** quatiunt.

Ita hoc opere satis laborioso perfecto, quo nos ad cognoscendos lectionis Horatianae fontes aliquantum attulisse putamus, nihil magis dolemus, quam quod propter necessarios hujus scriptionis limites nobis propositos vela jam contrahere et quae de scriptorum Horatii per libros vel msctos vel typis expressos propagatorum historia plenius et uberior explorata et praeparata habemus, ea vel ad tempus omittere vel in brevius redigere cogimur. Quamobrem quae ex superiori disputatione de codicibus nostris quasi collecta atque effecta necessario addenda visa sunt, ea nunc promemus, reliqua ad aliam disserendi occasionem nobis aliquando fortasse oblatam servamus.

II.

De codicum Horatianorum stirpibus ac familiis.

Ex ingenti numero codicum Horatii, qui in variis Europae bibliothecis exstant, ducenti circiter a viris doctis adhuc collati et ad scripta hujus poetae emendatius edenda exhibiti sunt. Sed eorum nemo adhuc illos codices omnes secundum aetatis, lectionis, ordinis, totiusque formae et titulorum quoque eclogis inditorum vel externam vel internam cognitionem ac similitudinem in certas classes ac familias distribuere atque ordinare conatus est, eo consilio, ut ad principalem aliquem vel unum vel plures lectionis Horatianae integros fontes penetraret, unde ea in libris msctis quasi rivis diducta et saeculorum cursu paullatim turbata atque varie immutata ad nostram aetatem manaverit. Idque eo magis mirandum, quod ejus rei facultas data esse videtur, cum propter magnam codicum msctorum copiam, in quibus vetustissimi octo novemque saeculorum haud pauci, tum propter veterum interpretum commentarios proximis ab Horatio saeculis confectos multosque locos a grammaticis citatos, in quibus antiquissima lectio magnam partem servata est.

Sed tamen huic consilio exsequendo maxima nunc difficultates etiam obstant ex incredibili fere levitate ac negligentia, qua codices mscti a viris doctis plerisque adhuc inspecti atque collati sunt. Permulti enim codices suos vel optimos ac vetustissimos singulis modo locis dubiis inspi-

cere lectionemque notare satis habuerunt: alii etiam si diligentius lectionis varietatem excerpterent, vel titulorum eclogis inditorum vel glossarum ac scholiorum vel orthographiae rationem aut nullam aut perexiguam habuerunt; paucissimi autem codicum ab ipsis usurpatorum aetatem, indolem, externum internumque habitum accuratius describere curaverunt. Hujus culpae antiquiores plerique accusandi sunt: Nam ut taceam vetustissimos libros saeculo XV. typis expressos, quorum auctores satis habuerunt, unum alterumve codicem non semper optimum prelo mandare, scripturae vitiis utcunque correctis, primi omnium Christoph. Landinus in Ed. Florent. 1482. et Anton. Mancinellus in Ed. Veneta Pincii 1492. in commentariis copiosissimis ad Horatii poemata scriptis criticam aliquam curam conferendis codicibus msctis (in quibus Vaticanum Mancinellus ad I. Od. 1. 33. et alibi memorat) adhibuerunt.⁶⁾ Nova lux Horatio ab initio saeculi XVI. Aldi Manutii opera affulsit, qui vir ingenio, doctrina, diligentia pariter praestans cum aliis scriptores Graecos atque Latinos ex msctorum fontibus emendatos edidit, tum codicibus msctis pluribus adhibitis Horatii poemata vere critica ratione recensuit et a priorum sordibus purgata restituit. In prima quidem Editione a. 1501. litteris novis obliquis, quas cursivas appellant, vulgata textum

6) Libri editi vetustiores saeculi XV. omnino in re critica non tanti habendi sunt, quanti vulgo feruntur. Plerique enim ex codicibus, qui quidem typographis ad manus fuerunt, partim non admodum vetustis originem duxerunt, quod nobis, qui satis multos ex illis accurate contulimus, comparatis multo antiquioribus libris msctis bene cognitum est. Accedit quod ex prioribus editis nonnullis insecuri plerique vel omnino, vel magna ex parte expressi sunt nec in lectionis varietate, utrum ex codicibus an ex conjectura profecta sit, appareat.

Certe permulti ubique loci inveniuntur, in quibus illi vetustiores libri a plurimorum optimorumque codicum lectione ita constanter fere discordant, ut aut nullam aut paucorum et recentiorum codicum auctoritatem sequi videantur. Sic ex gr. I. Ep. 8. 6. lectionem: in arvis cum paucis msc. recent. editi veteres fere omnes habent, Mediol. 477. 83. 86. 508. 512. Venetae 478. 79. 86. 92 Pincii. 94. 95. 98. Flor. Landini 482. Loch. Aldinae 501. 509. 519. Ascens 501. 516. 519. Basil. 527. 555. 580. etc. Item Epist. 16, 73. ac sapiens. 75. et manicis. Ars poet. 8. finguntur. 115. maturus v. 160. et ponit. 214. luxuriam. 247. ignominiosa que verba. 470. cum versus. Praecipue Florentina Landini 482 et post eam, sed paulo minus, Pinciana Venet. 492. cum magna, quam utraque dicit, familia lectionum a codicis meliorum fide abhorrentium seracissimae sunt: ex gr. (ubi Pinciana conspirat, asteriscum addimus): I. Od. 1. 36. vertice sidera* 3, 16. ponere seu tollere vult freta* 11, 2. Leucothoe* 12, 28. sidera fulgent. 60. Fulmina terris. 14, 14. tumidus navita. 15, 20. vultus pulvere. 20, 11. Temperant vites.* 22, 18. recreatur umbra. 33, 14. Grata continuit. 35, 33. scelerum pudet. II, 1, 10. absit theatris. 2, 13. vilis hydrops. 13, 26. Et te canentem. IV, 1, 2. parce, precor, mili. 3, 16. torqueor invido. etc. In Landiniano agmine numeramus etiam Loherianam, 498. licet passim propria afferat, et Editionem Lyricorum cum Epopis et Carm. saec. omnium rarissimam, quae nobis prospera fortuna obtigit; Petri van Os, Zwollis, in 4to, quam Neuhaus in Bibl. Hor., Bipontini et Mitsch. anno 1500 assignant, Schweiger (Handb. d. class. Bibliographie) in Editionum indice ceterum diligentissime confecto omisit. Prima pagina imaginem delineatam imperatoris Germanici refert, quem in genua submissum tres episcopi coronant. Titulus superscriptus est: Quinti Horatii Flacci Odarum sive lyricorum carminum libri. Foliis constat non numeratis 64. In fine sub carmine saec. subscripta leguntur: Finis lyricorum Quinti Ho. Flacci Impensis Petri Os Zwollis impressorum. Typi Gothicam s. Germanicam habent speciem, qualis sub finem Saec. XV. in usu fuit. Hic liber sane cognitus dignissimus est, ut qui plures afferat memorabiles lectiones, nusquam alibi repertas, velut I. Od. 15, 36. uret Achaius Ignis Pergameas domos. Quam laudatissimam lectionem Glareanus in codicibus inesse testatur, quos tamen nemo vidit. Sed receperunt eam et vindicarunt Cuningh. Sanadon. Schrader. Emend. prae. p. XXII. Jani, Fea, Meineccius. Orellii vero omnis dubitatio praecclare sic tollitur. Alterum locum laudamus I. Od. 21, 14. ubi v. Os legit: P est em que a populo principe Caesare, in Persas cett. pro vulgata: a populo et principe. quam emendationem primus sibi invenisse visus est Jos. Scaliger, post eam arripiuit Cuningamius, defendit Medebach et Jani, qui recepit et post eum Oberlin. al., reprobarunt Fea et Orelli. praecipue propter deficientem auctoritatem, quam hic nacti sumus. — In transitu commemoramus editionem parum adhuc cognitam vel inspectam a viris doctis, Witebergae, typis M. Johannis Cratonis, a. 1598. quo in libro praeter alias lectiones notatu dignas reperimus etiam in loco II. Sat. 4, 19. pro vulgata librorum mss. et edd. lectione: Doctus eris vivam mixto mersare Falerno: emendationem multo post a Bentlejo excogitatam et inductam: Doctus eris vivam musto mersare Falerno: quam post recentiores certatim receperunt: Cuning. Sanad. Phil. Franc. Val. Siv. Wakef. Wetz. Fea, Jaech, Doer. Jahn. Heind. Meinecc. Defendant eam Fea et Heindorf. quorum ille, multo ante sic Castellanum leguisse ait, dissimulans hanc notitiam a Cuningamio allatam in Animadversionum Cap. V. p. 54. „et ita citat Castellanus De carnium esu: Lib. IV. c. 3.“ Sed Castellanus, natus a. 1585, librum suum diu post hanc Cratonis Editionem scripsit, unde hanc lectionem potius ipse sumpsiisse existimandus est. Hinc etiam Orellii nota corrigenda, qui nimis caute in Ed. II. vulgatam mixto revocavit. — Sic in libris etiam neglectis singula bona saepe latent, quae plura afferre possimus.

poetae purum, nullis omnino notis vel commentariis additis exhibuit. In altera a. 1509 emissa non modo scripta Horatii novis codicum subsidiis denuo recensuit, sed certam etiam orthographiae rationem induxit (inter alia Accusat. tert. decl. in eis). Tum primum in praefatione animadversiones criticas et commentarium de metris Horatianis addidit singulasque praeterea odas metrorum descriptionibus instruxit, post ab aliis certatim receptis, ut haec altera Editio pro vere nova et doctrinae copiis ornata habenda sit. Tertiae Editioni a. 1519. post Aldi obitum Franc. Asulanus affinis praesuit, qui Andree Naugerii ope novam denuo textus recensionem instituit, additis superioris Ed. copiis, cum Marii Servii Centimetro et Nic. Peroti libello de metris Hor. Ita tres Aldinae, quas singulas suis virtutibus praestantes accurate contulimus, bene inter se distinguendae sunt. Nam quarta a. 1527. ex tertia ad verbum expressa. Editio autem a. 1511. Lugdunensis dicta, quam Sim. Carpentario tribuunt, post J. A. Fabricium (in Biblioth. Latina) ab Janio et Mitsch. perperam celebrata, ex Aldina II. 1509. ad paginam et litteram cum omnibus typographi erroribus expressa, nihil omnino proprii habet, quod accurate instituta collatio nos docuit.

Sed ut ad propositum redeamus, nec Aldus Manutius codices suos nominatim memoravit vel descripsit, nec id post eum multi alii fecerunt. Nam Muretus, Turnebus, Canterus, Ge. Fabricius, Bersmannus, Torrentius, Henr. Stephanus, D. Heinsius, Rutgersius, Valart. libros msctos, quibus usi sunt, vix indicarunt; Rob. Stephanus in Ed. a. 1544. 8. „varias ex vetustis codicibus Horatii lectiones“ in extrema libri parte addidit quidem, sed unde sumserit, non patefecit. Dionysius Lambinus, et doctrina et ingenii acumine et commentandi arte pariter excellens, primus post Aldum codicum satis multorum ope, quos in praefatione memoravit quidem, non tamen accuratius descripsit, critica diligentia poetae textum ex omni parte recensuit et ad certam normam partim ex librorum auctoritate, partim ex usu Horatiano scite observato constitutam informavit. Sed idem vir doctus in codicum lectionibus citandis non semper religiosa cum fide egisse videtur.⁷⁾ In antiquioribus Poelmannus (Pulm.) propter diligentiam, qua codices suos, undecim numero, contulit, praecipue laudandus. Sed de singulorum codicibus et de ratione qua iis usi sint, in praefat. ad Ed. Satirarum T. I. p. XC — XCVII. plenius egimus. Nec hujus loci et instituti est, singula pluribus persequi. Inter Feae codices, quorum ne numerum quidem indicavit, satis multos recentiores ac deterioris notae esse, certis indicis cognitum habemus. Vanderbourg et Potterius (Pottier) iisdem fere codicibus Parisiensibus partim vetustissimis ac praestantissimis usi sunt (modo Pott. 18. 19. 20. 23. non apud Vand., contra Vanderb. cod. V. non apud Pott.) quorum ille in conferendis et describendis hisce codicibus altero aliquanto diligentius egit. Sed operaे pretium tamen fuerit, eos omnes Germanica diligentia iterum excutere atque accuratius conferre. Nam nec plenam uterque lectionis varietatem dedit, ut qui multas codicuum suorum lectiones omiserint et orthographiae rationem nullam habuerint, nec in iis quae dererunt, satis accurate egerunt. Variae enim msctorum lectiones, quas alter exhibet, apud alterum saepe desunt, saepe apud utrumque pro una lectione non iidem, sed alii codices citantur, saepe adeo eorundem codicum lectiones apud utrumque inter se pugnant. Haec omnia permultis exemplis allatis facile probare possimus; modo hoc notamus: codicem nr. 8213 saec. XII (13 apud Pott. 0 apud Vand.) cuius prima pagina Lambini nomen inscriptum habet, quem Vand. Jannoctianum Lambini

7) Haud raro enim Lambinus in lectione aliqua commendanda: „sic omnes mei“ dicit, ubi vix unus alterve ex reliquis codicibus conspirat. Id jam Bentleius ei objecit. Sic ex gr. I. Od. 1, 33. lectionem: nec Polymnia in omnibus codd. inesse ait, ubi plerique et nostri et aliorum; neque s. neve Polymnia aut nec Polymneia legunt. II. Od. 17, 14. Lamb. legit Gyas, quod in nullo mscto reperitur. Suorum codd. nonnullos habere dicit Gyges, plerosque Gygas, ubi nostri fere omnes legunt Gigas, duo modo Gygas, vulgari litterarum commutatione, nullus autem Gyges vel Gyas. Prorsus eadem ratio est loci III.

esse putat, comparatis, quantum quidem fieri potuit, ejus et ab hoc et ab illis laudatis lectionibus, non quidem ubique, sed plerumque tamen cum Jannoctiano conspirare, saepius tamen, et fere constanter, cum Basil. I. nostro.

Sed satis habemus haec singulalia observata de singulis attulisse, quae plura afferre spatii nobis concessi angustiae et ipsa operis lex nos vetant. In summa id constat atque exploratum est, ea ratione ac modo quo adhuc codices Horatii variis aetatibus a variis collatos habemus, nihil certi vel ad eos in stirpes suas ac familias distribuendos vel ad principalem aliquem vel unum vel plures fontes revocandos effectum esse. Verum enim vero verendum est, ne in tali conatu si non omnino, at certe aliqua ex parte operam ludamus. Nos enim posteaquam et nostrorum codicum permagnum numerum ex omni parte accurate contulimus, et msctorum ab aliis comparatorum lectiones diligenter perlustravimus, tantam inter vetustissimos quoque non lectionis solum, sed totius habitus ac formae diversitatem intercedere intelleximus, ut, etiamsi in singulis partibus inter se conspirent certamque cognitionem prodant, in aliis tamen ita inter se dissideant, ut de perpetua quadam et constanti convenientia vix inter paucissimos quaeri possit. Atque haec diversitas, licet in saeculorum cursu quodam modo aucta, antiquior tamen est, quam ut ejus fontes indagare queamus. Quamquam enim Horatii codices non ita vetusti existant, ut Virgilii, Terentii aliorumque scriptorum, et saeculum X. p. Chr. n. paucissimi certe superant, ex hoc ipso tamen saeculo haud paucos habemus praestantiores, etsi inter se non multum conspirantes. Nec eos ipsos, qui Vettii Agorii consulis Romani a. 527. p. Chr. n. recensionem in Lyricis pae se ferunt, ex omni parte inter se consentire, supra in nota 2. p. 24. demonstravimus.

Sed lectionis Horatianae fontes habemus omnibus codicibus nostris multo antiquiores, Scholia stas veteres dico et Grammaticorum libros, in quibus loci Horatiani frequentissime citantur. Ex scholiastis antiquis s. grammaticis, qui scripta Horatiana commentariis suis illustrarunt, duo sunt, quorum pleni fere commentarii, etsi critica cura nequaquam satis adhuc purgati et emendati, ad nostram aetatem pervenerunt, Helenius Acron et Pomponius Porphyrio; nam quos Cruquius ex vetustis codicibus suis commentarios eruit ac vulgavit, ii quidem maximam partem ex illorum scholiis passim amplificatis et auctis vel immutatis consuti sunt. Praeterea ejusmodi commentarii magis minusve vel docti vel antiqui, in quibus tamen plerisque duumvirorum illorum scholia vel excerpta vel immixta sunt, in codicibus mss. satis multis reperiuntur, partimque cognitu dignissimi etiam nunc latent. Sic in nostris codicibus Dess. 1. Monac. 1. Lips. 3, a. Guelph. 6. plenissimos exhibent commentarios, quos diligentius excutere operae pretium fuerit. Ex cod. Guelph. 6. in nota 3 (4) p. 34. nonnulla dedimus; plura ex reliquis afferre, etsi in animo fuit, propter spatii angustias impedimur. Et de Acronis ac Porphyrionis aetate nil quidem certi constat, quod luculenter demonstravit Suringar V. Cl. in Historia critica scholiastarum Latinorum P. III, p. 8, sq.: quod Priscianum citat Acron ad II. Ep. 1, 228., inde ipsum non ante saec. VI. vixisse constaret, si vere ipsius verba in scholio haberemus. Porphyriionem aetate inferiorem fuisse Acrone, certis argumentis ductus cum Suringaro (p. 12.) et Weichert (ib. p. 95.) statuo.⁸⁾

Od. 4, 69. ubi Lamb. Gyas legit et breviter modo notat: alii Gyges, alii gigas. Item I. Sat. 2, 54. hoc amat, hoc laudat "omnes suos dicit habere, quod in paucissimis modo nostris et aliorum legitur."

8) Praecipuum argumentum inde ducitur, quod Porphyrio Helenii Acronis commentarium duobus locis memorat et inde cognita affert, quos locos accuratius inspicere operae pretium est. Prior ille locus est: I. Sat. 8, 25. Cum Sagana majore ululantem: „Memini me legere apud Helenium Acronem, Sagana fuisse libertam Pomponii senatoris, qui a triumviris est proscriptus.“ Haec hodie apud Acronem non leguntur, adeo aliquantum diversa ad Epop. 5, 25. At expedita Sagana: Nomen veneficae alterius. Haec foeneratoris

Christianum autem vel hunc vel illum fuisse, certe non potest ex ullo utriusque scriptorum loco evinci (cf. Suringar p. 38.). Sed tamen utrumque libris interpretum Horatii multo ipsis antiquioribus usum fuisse, e permultis ipsorum locis, in quibus aliorum interpretationes laudant, etsi non minibus omissis, recte colligitur, quos locos Suringar l. c. p. 30 — 37 et 50 — 58 diligenter concessit. Atque adeo quae ab ipsis ex florente adhuc imperii Romani statu, ex cultu Deorum ac ceremoniis religiosis etiam constantibus, ex civium Romanorum vita et moribus cum antiqua consuetudine convenientibus, ex urbis ipsius antiqua locorum, templorum, aedium et publicarum et privatarum facie ac splendore permultis commentariorum locis memorantur (quos post Henr. Stephanum in ejus Diatribe Suringar p. 16 — 27 studiose concessit: nos plures etiam notavimus) ac praecipue quae de personis Horatianis ex accurate more Horatianae aetatis notitia satis frequenter apud eos traduntur, ea ab his scholiastis non tam suis verbis afferri, quam ex antiquiorum interpretum locis ad verbum exscriptis proponi, perquam probabile est.

Quinam autem illi veteres fuerint, unde suas doctrinae copias scholiastae mutuati sint, ea vero valde difficilis nec unquam satis solvenda quaestio est. Nusquam enim eos nominatum indicant. Sed plures et varios fuisse, ex ipsis eorum testimonii et indicis certissime efficitur. Nam et apud Porphyriionem antiqui grammaticorum commentarii de personis Horatianis aliquoties memorantur (ut I. Sat. 3, 21. *Qui de personis Horatianis scripserunt*; item v. 91. ib.) et apud utrumque in singulis locis variae variorum interpretationes frequentissime memorantur his verbis: *quidam volunt: quidam dicunt: alii dicunt: alii negant: alii sic exponunt: nonnulli ita distinguunt: aut simpliciter per verba: aliter: vel: aut: alias: vel etiam: item aliter: (v. ap. Suringar. l. c.).* Sed nec C. Aemilii, nescio cuius grammatici, quem jam ex numero scholiastarum exsulare jussimus (not. 5. p. 43.) nec Modesti, qui in Vita illa altera inter Horatii interpretes memoratur, in Acronis et Porphyrionis commentariis ullum vestigium apparet, etsi Julius Modestus grammaticus, quem Sueton. de Illustr. Gramm. cap. 20. C. Julii Hygini (Horatii aequalis) libertum dicit, in studiis atque doctrina vestigia patroni secutum, a Gellio, Macrobio et Charisio aliquoties honorifice commemoratur (v. Suringar p. 87, § 4.), nec quidquam obstat, quominus eum Horatiana quoque scripta post ejus mortem illustrasse putemus. Nec vero Q. Terentii Scauri, quem A. Gellius L. IX, c. 15. *divi Hadriani temporibus grammaticum vel nobilissimum* dicit, apud duum viros nostros ulla mentio fit, quamquam is praeter alia et plenos in Artem poeticam commentarios scripsit, quorum liber decimus bis a Charisio gramm. pag. 182. 188. citatur (cf. Suringar p. 90, §. 5.). Horum copiis utrumque in Arte poet. explicanda esse usum, vel inde probabile fit, quod utriusque commentarii, Acronis praecipue, ad hunc librum multo pliores et copiosiores, quam ad reliqua poetae nostri scripta exstant. Atque hunc ipsum Terentium Scaurum sub Commentatoris appellatione ab Acrone significari loco A. poet. 120. *Si forte reponis Achillem: cum dicit: Apud Commentatorem sic inveni relatum* cett. (v. Suringar. p. 96.) merito quis suspicari posset, nisi in Acrone nostro mscto Gud. scriptum exstaret: *Apud Commentatores sic inveni relatum.*

cujusdam uxor fuit. Sic legitur in ed. Basil. 1527. Sed in Basil. 1555 et 1580, nec non in nostro Acrone mscto Gud: *Haec senatoris cuiusdam uxor fuit.* — Quae sequuntur apud Porph., cum iis conspirant, quae Acron addit. Porph. sic: „*Sed cum dicat majorem, apparet, aut sororem hanc habuisse minorem se, aut fuisse et aliam Saganam illis temporibus, minorem hac vel aetate, vel natalibus, vel censu.* Acron sic: „*Ostendit fuisse etiam minorem: aut majorem natalibus, aut aetate aut censu: aut majorem, quam fuit ipsa Canidia.*“ — Hinc perspicitur, Acronis locum illum qualem Porphyrio legit, mutilum ad nos pervenisse. Sed non alium atque hunc Acronis commentarium a Porphyrione citari, manifestum fit, si comparamus alterum locum II. Sat. 3, 83. Nescio an Anticyram: ubi Porph. „*Anticyra et oppidum*

Ex his quae adhuc disputavimus, magnam patescere arbitramur scholiastarum veterum in lectione Horatiana auctoritatem, ut qui non modo ipsi codices usurpaverint nostris omnibus multo antiquiores, sed grammaticorum quoque commentariis usi sint ab Horatiana aetate non ita longe distantibus. Quare cum alii interpretes, Ge. Fabricius (in praef. ad Ed. Bas. 1555.) Henr. Stephanus (in Diatr. de Porphyr. comm.) Baxterus, Gesnerus (in praef.) Peerlkampius al. permagni eos fecerunt, tum ipse criticorum princeps, Bentleius, plurimum illis tribuit (v. Suringar p. 42 sq.). Certe ut de reliquis magnis praesidiis et adjumentis taceam, quibus viam nobis muniunt ad sensus poetae saepe obscuros recte percipiendos, lectiones et interpretationes quas afferunt, non solum per se ipsae propter antiquam auctoritatem magni ad *κρίσιν* momenti esse debent, sed propterea quoque magni aestimandae, quod textum Horatianum a librariorum temeritate ac depravatione quodammodo tutum nobis servaverunt. Sicubi enim librariorum licentia ad perversa aberraret, lectores in illorum auctoritate confugium habebant. Sic Artis poeticae textum ex copiosis scholiastarum commentariis fere constituere, certe plurimis locis tueri licet. Quare minor in A. poetica, quam in ceteris libris lectionis diversitas, quae statim appareat, ubicunque scholia nos deserunt (ut v. 115. 116. 236 al.). Utinam ita plenos ad carmina lyricalia commentarios haberemus, quorum textus propter ipsum hunc defectum minus emendatus et conjecturis obrutus est.

Itaque res praeclare se haberet, si scholiastae veteres textus Horatiani lectionem certa vetustissimorum librorum auctoritate aut docta aliqua noti grammatici recensione antiquitus constitutam et emendatam nobis offerrent. Sed id ipsum omnino desideramus. Tantum enim abest, ut eorum commentarii certam quandam et aequabilem lectionis normam prae se ferant, ut non modo innumeris locis eorum lectiones inter se dissideant, sed saepe ipsi quoque uno eodemque loco varias lectiones afferant ac de iis judicia sua interponant.⁹⁾ Nec minor lectionis est differentia, adeo major saepe in locis ab antiquis grammaticis citatis, quos omnes excerpsumus. Quorum nonnullis etsi minor fides habenda, quod non raro ex memoria citare solent, eos omnes tamen vetustissimis esse codicibus usos constat. — Hunc antiquissimorum testium in lectionibus Horatianis dissensum si consideramus (ne de orthographiae varietatibus loquar, quae nimurum ex librariorum cujusque saeculi consuetudine pendet) non possumus, quin statim post Horatii obitum, fortasse ipso etiam vivo, ex singulis vocibus totisque ejus locis ac versibus, partim librariorum incuria ac negligentia, partim grammaticorum licentia ac temeritate immutatis, varias omnis generis lectiones, adeo interpolationes in ejus scripta multis exemplaribus vulgata ac varie disseminata irrepsisse statuamus, nec recensionis ab eruditio aliquo grammatico ad certam et aequabilem normam institutae, quae posteris exemplis descriptis pro fundamento esse potuerit, (si fortasse Q. Terentii Scauri commentarios ad Artem poeticalm excipimus) ullum vestigium appetit.

Rem sic se habere putamus. Horatii poemata, lyricalia et iambica non minus dico quam Satiras et Epistolas, cum propter argumentorum novitatem pariter ac propter compositionis artem et formae praestantiam mox in ora hominum venissent, ut quibus nova prorsus Romanae poesis species con-

et insula hoc nomine, sicut Helenius testatur, in qua elleborum plurimum nascitur et alibi (v. 166): *Naviget. Anticyram: et est Propontidis insula.*“ Acronis verba sunt: „*Anticyra nomen est insulae Propontidis, in qua multum hellebri nascitur, quod quidem depellere dicit (ur) mentis insaniam medicina.*— Acronis commentarium Porphyrii ad manus suis videmus. Sed innumeris locis, in quibus et in sententiis et in verbis conspirant, non hunc ex illo sua excrispsisse, sed utrumque ex antiquioribus hausisse fontibus persuasum habemus.

9) Lectionis inter utrumque crebram differentiam quod per omnes libros persequi longum et inutile est, modo ex Sat. I, 1 — 3 notamus. Sat. 1, 38. quæsitis patiens Acr. sapiens Porph. — 2, 14. mercedes exsecat. Acr. exigit. Porph. — 86. opertos inspiciunt. Acr. apertos. Porph. — 3, 25. cum tua pervideas. Acr. pævideas. Porph. — 86. ut Rufonem debitor. Acr. ut Drusonem. Porph. — Ex variis quas ipsi afferunt et judicant, lectionibus has notamus: 1. Od. 2, 31. nube caudenti melius quam carentis hume-

deretur, eique cum hominum aemulorum invidia (cf. I. Sat. 10, 78 — 80. *Men' moveat cimex Pantilius?* cett. II. Od. 16, 40. *et malignum spernere vulgus.* II. Od. 20, 4. *invidiaque major urbes relinquam*) et laesorum odiis (I. Sat. 4, 78. *Laedere gaudes, inquit, et hoc studio pravus facis.* et II. Sat. 1. tota), principum civitatis virorum, Maecenatis, Pollionis, Messalae, al. (quos ipse enumerat in Sat. 10. extr.) atque ipsius Augusti (qui *scripta ejus vehementer probavit mansuraque perpetuo opinatus est.* Sueton. in Vita.) gratiam et favorem, tandem autem, procedente tempore, omnium admirationem peperissent (IV. Od. 3, 22. *quod monstror digito praetereuntium Romanae fidicen lyrae*) ut justo immortalitatis futurae sensu de se profiteretur: *Exegi monumentum aere perennius:* fieri non potuit, quin ejus scripta mox vulgarentur et multis exemplis per urbem atque Italiam, adeo per provincias (I. Ep. 20, 13. *Aut fugies Uticam cut vinctus mitteris Ilerdam.*) disseminarentur. Accedebat, ut ejus scripta ad ipsam vitam veritatemque pertinentia propter multas, quas tangebant, rerum hominumque conditiones paucis satis notas, cum interpretatione egerent, procul dubio mox a grammaticis paelegi in conventibus ac scholis explanarique coeperint. Fuerunt autem Horatii aetate grammatici nobiles haud pauci, quos Suetonius memorat: Orbilius Pupilus Beneventanus, ipsius Horatii paeceptor (II. Ep. 1. 70) ipsi superstes, Attejus Philologus, Valerius Cato (I. Sat. 10. init.) Lenaeus, Q. Caecilius Epirota, Verrius Flaccus, L. Crassitius, Scribonius Aphrodisius, C. Julius Hyginus, C. Melissus, al. E quibus Caecilium Epirotam, Pomponii Attici libertum, omnium primum Virgilium et alios poetas novos (ergo fortasse etiam Horatium) paelegere coepisse Suetonius tradit III. Gramm. c. 16. Ita poetae nostro, quamvis, contentus paucis lectoribus (I. Sat. 10, 74.) neccuiquam nisi amicis, idque coactus, recitare solitus (I. Sat. 4, 73.) grammaticorum tribus et pulpita refugeret (I. Ep. 20, 40.) id evenisse videtur, quod ipse maxime perhorrescebat (I. Sat. 10, 75, *an tua demens vilibus in ludis dictari carmina malis?*) ut ipsius carmina in ludis dictarentur (pejus etiam auguratur sibi I. Ep. 20, 17.) et a grammaticis exponerentur. Qui quomodo versati sint in poetis tractandis, locus apud Sueton. Ill. Gr. c. 24 de M. Valerio Probo Berytio, nos docet: „*Legerat in provincia quosdam veteres libellos apud grammatistam, durante adhuc ibi antiquorum (velut Livii, Ennii, Pacuvii, Attii, Plauti, Lucilii) memoria, nec dum omnino abolita, sicut Romae — multaque exemplaria contracta emendare ac distinguere et annotare curavit, soli huic, nec ulli paetere grammatices parti deditus.*“ — Ergo primum grammatici textum scriptoris emendabant, tum interpunctioni operam dabant, denique notis et observationibus illustrabant. Ita Horatii scripta a variis grammaticis recensita esse et sic lectionis varietates jam proximis ab ejus obitu saeculis esse ortas et divulgatas, verisimile est, praesertim quod auditoribus textum dictare grammatici consueverant.

Hac ratione intellecta et probata explicari modo potest, unde factum sit, ut scholiastae nostri, Acron atque Porphyrio, ad singulos poetae locos non solum variorum interpretationes ex variis qui aderant, in ejus scripta commentariis attulerint, et cum variis codicibus inter se minime conspirantibus uterentur, in textu ordinando et in lectione constituenda vel ipsi haud raro dubitarint vel inter se saepissime dissenserint, sed etiam interpolationes ipsorum aetate longe antiquiores

ros. Acr. (5, 14. *u*vida melius quam humida, Schol. Cruq.): — 18, 1. Nullam Vare sacra: et vere novo. utrumque legit et expl. Acr. — III. Od. 6. singitur artubus legendum, quia non venit a nominativo artes, sed artus. Porph. — 27, 3. rava, fulva s. subnigra, aut rauca i.e. vocis obtusae. Acr. — Epod. 3, 3. edat autem dicendum potius quam edit. Porph. — Carm. saec. tempore sacro. non tempore prisco dicendum est. Porph. — I. Sat. 1, 115. suis vincentibus, vel suos. Acr. — 2, 2. balatrones. legitur et batherones. Acr. — Haec attulisse satis putamus, quae multis aliis cumulare possimus exemplis.

pro Horatianis locis habuerint et in commentariis suis interpretati sint. In his numeramus locos dum a criticis damnatos, quos tamen scholiastae ambo agnoscunt: III. Od. 4. 69 — 72. *Testis mearum centimanus gigas — domitus sagitta* (de voce *gigas* v. not. 7.) — III. Od. 11, 17 — 20: *Cerberus, quamvis furiale centum — Ore trilingui.* — III. Od. 17, 2 — 5. *Quando et priores hinc Lamias ferunt — ducis* (sic mss. omnes) *originem:* quos tamen versus Porphyrio non agnoscit. — IV. Od. 4, 18 — 22. *quibus Mos unde deductus — Nec scire fas est omnia.* — IV. Od. 8, 17. *Non incendia Carthaginis impiae.¹⁰⁾* — 1. Epist. 1, 56. *Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.* — — Ad hoc locos addimus: Epop. 9, 35. 36. *Vel quod fluentem nauseam coerceat; Metire nobis Caecubum,* quos versus cum Peerlkampio pluribus de rationibus Horatianos non esse putamus. — II. Sat. 7, 63 — 65. *In corruptorem vel justior: illa tamen se Non habitu mutative loco, peccative superne, Cum te formidet mulier neque credat amanti:* quos versus pro spuriis et supposititiis habemus, id quod suo loco probabimus. — Alios locos certe antiquissimos, qui in libris msctis nonnullis etiam vetustioribus leguntur, Scholiastae ignorant, ut paucissimis

10) Non attinet hoc loco argumenta repeterem, quibus post Dacerii reprehensionem magnus Bentleius hunc versum in perpetuum damnavit et exsulare jussit, recte assentientibus V. D. Janio in Ed., Buttmanno in Mythologo T. II. p. 367. et Lachmanno V. Cel. in libro: Zeitschrift f. Alterthumswiss. 1845. No. 61. 62: frustra renitentibus aliis jam inde a Cuningamio usque ad Orellium, frivolique et levidensibus conjecturis opem ferre conantibus. Sed aliud etiam hand leve vitium in hoc ipso loco latet a criticis nondum animadversum, donec magnus God. Hermannus in Epitome doctrinae metricae §. 578. Ed. II. notavit et transponendis versibus tollere conatus est sic: *Non incisa notis marmora publicis! Ejus qui domita nomen ab Africa | Lucratus rediit, clavus indicant | Laudes, quam Calabracae Pierides; neque | Si chartae sileant quod bene feceris!* Per quas spiritus et vita reddit bonis! (Post mortem) Mercedem tuleris etc.

Nimirum de inscriptionibus in lapide factis (*incisa notis marmora publicis*) praedicari minime potest: per quae spiritus et vita reddit bonis post mortem ducibus: id quod jam Peerlkampius sensit et notavit, citato loco Albinov. de ob. Maec. 37: *Marmora Aonii vincunt monumenta libelli. Vivitur ingenio, cetera mortis erunt: sed pluribus non est persecutus.* Certe illa sententia cum ipsis Horatianis verbis pugnat: Exegi monumentum aere perennius. Sed propter impeditiorem in Hermanniana versuum transpositione verborum constructionem et lacunam, quae sic oritur, haud facile supplendam, convenit sub finem anni 1844. per litteras datas inter me summumque hunc Criticum de faciliore hac transpositione: *Gaudes carminibus: carmina possumus | Donare et prictum dicere muneris, (Sic Acr. Porph. muneri codd. nostri omnes) | Per quae spiritus et vita reddit bonis | Post mortem ducibus. Non celeres fugae | Rejectaeque retrorsum Hannibalis minae, | Non incisa notis marmora publicis | Ejus, qui domita nomen ab Africa etc. Sic omnia bene se habent: Carmina possumus donare, per quae spiritus et vita reddit post mortem bonis ducibus, e. i. e. per quae immortales fiunt. Sic pretium carminibus statim statuitur, et grata anaphora servatur: Non celeres fugae — non marmora cett. Levius quod existit hyperbaton constructionis, sententia interposita: et pretium dicere muneris: facile defenditur similibus locis: I. Od. 1, 3 — 7. Sunt, quos — juvat; metaque — elevit: — hunc (juvat). II. Sat. 2, 27 — 29: num vesceris ista — cocto num adest — Carne tamen (vesceris). Aliam hujus totius loci ex conjectura restitutionem idem Vir Excell. nobiscum per litteras subtilis doctrinae plenas communicavit, quam si per eum licuerit, data occasione vulgabimus.*

Ceterum facere non possum quin assentiar Lachmanno V. Cel. qui singulari qua consuevit ingenii sagacitate loco supra indicato versum hujus carminis penultimum: *Ornatus viridi tempora pampino:* ut ex Carm. III, 25, 29. (*Cingentem viridi tempora pampino:*) repetitum loco movendum censuit, eo consilio, ut altero illo versu certe interpolato: *Nou incendia* cett. una cum hoc ejecto; numerus versuum quaternarius per strophas distributus, quem Meineccius V. Cl. cum ipso conspirans iu Ed. sua in Lyricis ubique reduxit, in hoc quoque carmine uno omnium adhuc conatui obstante restituieretur. Communi enim huic normae ab Horatio in Lyricis, ut videtur, omnino servatae, levior dubitatio, quam F. Ritterus in Schneidewini Philologo T. 1. fasc. 3. contra hanc Lachmanni emendationem movit, cedere omnino debet.

Quo de praeclaro sive Lachmanni V. Cl. sive Meineccii mostri, sive utriusque invento, Horatii carmina omnia et quae monostropha adhuc (Asclep. I. in c. I, 1. III, 30. IV, 8. Asclep. V. in c. I, 11. 18. IV, 10.) et quae distropha fuere (Asclep. II. in c. I, 3. 13. 19. 36. III, 9. 15. 19. 24. 25. 28. IV, 1. 3. Sapphic. manus in c. I, 8. Archiloch. I. in c. IV, 7. Archiloch. IV. in c. I, 4. Alcaeanum in c. I, 7. 28. et Trochaicum in c. II, 18. — in summa 24 carmina) in carmina tetrasstropha mutandi, qualia reliqua omnia (metro vel Sapphico, vel Alcaico, vel Asclep. III. et IV. scripta) apud Horatium esse videmus, breviter, quod sentimus, exponere liceat. Non levem sane, sed permagnum aetatis nostrae non modo in textu carminum Horatianorum rectius constituendo, sed in tota ejus poesis lyricae forma atque insole verius judicanda progressum hoc egregio clarorum duumvirorum invento factum esse libenter agnoscamus ac profitemur. Eumque tanto pluris aestimandum, quod haec ratio antiquis etiam grammaticis et ceteris; Terentiano Manro, Mario Victorino al.

fortasse exemplis quae ipsi non viderunt, propagatos. In his numeramus octo versus illos decimae Satirae praepositos: *Lucili, quam sis mendosus — ut redeam illuc.* quos in mss. haud paucis, non tamen, fateor, vetustissimis, reperimus: et locum I. Sat. 6, 126. *fugio campum lusumque trigonem:* de quo egimus ad nr. 27. p. 23. — Sed post scholiastarum quoque tempora lectio-
nis interpolationes haud paucae librariorum temeritate ac licentia in versus Horatianos inductae sunt, quarum nonnullae antiquiores jam in codicibus saeculi X. reperiuntur, velut III. Od. 18, 12. *cum bove pardus* (in Dess. 1. et Brl. 1. ex corr. in Graev. Leid. Lips. 3. pro var. lect. sed in textu: *pardus* Bas. 1. Ment.* Drd. 3, f. al.) III. Od. 27, 48. *cornua tauri* (in Lips. 2, 3. a. Tur. Dorv. 1. Mon. 1. 3. 5. al.): aliae non ante saec. XII. apparent, velut II. Od. 2. 18. *numero beatum* (modo Bas. 1. Goth. 1. ap. nos, plures ap. Feam) II. Od. 10, 12. *feriuntque summos Ful-*

et iis qui de metris Horatianis singularibus libellis egerunt, Diomedi (ap. Putsch. p. 518. 59) Atilio Fortunatiano (ap. Putsch. p. 2698. sq.) Grammatico ap. Cruquium (in fine Ed. Hor.) tum scholiastis quoque veteribus, qui metra Odarum plerumque in commentariis explicant, prorsus incognita suisse videtur. Et licet quaedam vestigia passim apparentia viam ad hanc rationem inveniendam munire potuerint (nam prima statim ode in Ed. Basil. Fabricii 1555 et 1580 fol. in strophas quaternorum versuum divisa est cum descriptione metrica Diomedi grammatico tributa: *Ode I. Monocolos tetraphos.* et nuper C. F. Preiss in Ed. Hor. Lips. 1805. T. I. p. 139. de metro Asclepiadeo altero agens haec notavit: *Horaz hat in diesem Versmausse 12 Oden geschrieben — und ob er gleich keine dieser Oden in Strophen abgetheilt hat, so ist es doch merkwürdig, dass man alle in vierzeilige Strophen abtheilen kann, so dass niemals zwei Verse übrig bleiben.*“ V anderbourg autem in Ed. Paris. 1812. carmina 1, 13 — quod dicolon tetraphon dicitur in cod. Drd. 2. nostro — 19. 36. III, 9. ad hunc modum vere divisit.) nemo tamen ante ipsos hanc normam ut legitimam et constantem in Lyricis cunctis agnivit et constituit. Quare his duumviris merita laus sua propter hoc bonum inventum intemerata maneatur. — Tarde nos ac fere invitox ac God. Hermanni V. Cel. prae-
cipue consensu et publice (in Comm. de primo Carmine Horat. Lips. 1842) prodito et privatim per litteras nobis significato permotos de ejus veritate nobis persuasisse fatemur, cum hac potissimum dubitatione deterremur, quaenam interna quasi lex hujus odarum modo dictarum in carmina tetraphona divisionis esse potuerit, cum externa certe norma non ut in ceteris firmiter constituta appareat. Nam cum ipsa poeticae compositionis lex hoc postulare videatur, ut singulis strophis sententiae finiantur et suum quasi orbem conficiant, quod in carminibus sacris nostris, quae in templo decantantur, factum videmus, hac carminum Horatii per strophas distributione sententias saepe medias dirimi atque discindi videmus, quae res G. Hermannum nostrum etiam permovit, ut l. c. primi Carminis duos priores ac postremos duos versus posteriore demum tempore additos esse statuerit, quo orbem suum strophae, initio a verbis: *Sunt quos curriculo facto, conficerent.* Sed cum nec in reliquis multis poetae nostri carminibus, nec in paucis quae extant lyricis Graecorum fragmentis hanc legem ubique strenue servatam intelligeremus, certa illa observatio de numero versuum quaternario in cunctis Horatii carminibus per strophas distributo apud nos praevalere debuit, ut poëtam carmina sua lyrics omnia tetraphona fecisse nobis persuaderemus.

Hanc autem persuasionem statim insequi debebat quaestio de causa ac lege, qua Horatius se ipsum quasi obstrinxerit, ut hanc normam perpetuo secutus sit. Etenim si eum carmina sua non ut cantarentur, sed recitandi causa duntaxat scripsisse statueremus, certa ratio monocola illa et dicola in quaternorum versuum strophas dividendi non appareret, nec in verborum sententiarumque ambitu per strophas terminato, nec in ipsa metrica norma, nec etiam in imitationis lege, qua Graecorum exemplis adstrictus esset; nam ipse pluram sibi metra finxit et composuit, quod Atilius Fortunat. (p. 2698. ap. Putsch.) his verbis indicat: „*Horatiana metra — quae partim a veteribus Graecis transtulit, partim ipse sibi composuit.*“ Quamobrem nihil aliud statuere possumus, nisi Horatium omnia sua carmina lyrics eo consilio composuisse eam que formam metricam iis induisse, ut ad lyram, si non omnia cantarentur, at certe cantari possent. Hac sententia constituta et concessa non modo cur omnia carmina tetraphona fecerit, facilius intelligitur (nimirum quod lyra iis et praeludebatur et inter singulas strophas voce cantatas fidium cantus interponebatur) sed quae ipse innumeris fere locis de lyrae cantu cum versibus juncto praedicat, non inaniter et mendose dicta esse convincitur. Non enim per inanem ac jejunam aliquam figuram poeticam ejusmodi loci ad meram versuum recitationem sine canto et fidibus referri possunt: IV. Od. 9. *Ne forte credas interitura quae — verba loquor socianda chordis.* et 15: *Phoebus volentem proelia me loqui — increpuit lyra.* vel I, 32: *Poscimur, si quid vacui sub umbra Lusimus tecum, quod et hunc in annum vivat et plures, age, dic Latinum Barbite carmen, Leslie primum modulate civi:* vel I, 12. *Quem virum aut heroa lyra vel acri Tibia sumis celebrare, Clio?* et de Lamia I, 26. *hunc Leslie sacrare plectro.* vel cum dicit: I, 6. *Nos convivia, nos proelia virginum Cantamus vacui.* et II, 1. *Sed ne relicta Musa procax, jocis — mecum Dionaco sub antro quaere modos leviora plectro.* et III, 3, 69. *Non haec jocosae convenienti lyrae.* vel cum dicit: III, 1. *Carmina non prius audita Musarum sacerdos virginibus puerisque canto.* In his omnibus Horatius appetet Romanae fidicent lyrae (IV, 3.) qui carmina sua non humili modo recitari ac praelegi sed ad lyram cantari voluerit. Ac Carmen saeculare quidem constat in publica ludorum saecularium celebritate a puerorum puellarumque choris esse

mina montes. (*Fulmina pro Fulgura nullus ex nostris et aliorum codd.* : modo mss. ap. Torr. et Feam. Edd. vett. multae). I. Epist. 16. post v. 52. versus interpolatus legitur: *Oderunt peccare mali formidine poenae* (praeter codd. ab Obbario ad h. l. citatos Bas. 1. 2. e nostris). — Denique praeter multas lectionis differentias in exemplis vetustissimis, unde codices quos habemus, omnes transcripti sunt, innumerae varietates jam inde a saeculo X. librariorum vel emendandi libidine, vel incuria, stupore et imperitia in codices mss. pervenerunt, a saeculo in saeculum auctae, ut certe antiquissimum quemque librum, quo propius a vetustis lectionis fontibus absuit, eo pluris habere, recentioribus autem, nisi originis ex praestantiore aliquo vetere exemplari certa indicia pree se ferant, minus fidei tribuere, ceterum in tanto exemplarium dissensu, puram et integrum poëtae lectionem et scribendi rationem in nullo omnino inesse persuasum habere debeamus.

His quae adhuc disputavimus, satis probatum esse putamus, ex codicibus Horatianis, quotquot adhuc cogniti sunt, inter se collatis nec ea cognitionis inter ipsos vestigia posse erui, quibus ad unam quandam principalem scriptorum Horatii recensionem aut ad plures, unde variae eorum stirpes ac familiae prognatae sint, probabiliter ducamus: nec omnino in differentiae inter eos constantis origines facile posse inquire: fatendum potius esse, lectionis varietates haud paucas atque adeo interpolationes non codicibus modo qui exstant, sed ipsis scholiastis veteribus esse antiquiores, ut non diu post Horatii aetatem ex Grammaticorum scholis et librariorum vel erroribus vel licentia originem duxisse et per multa exemplaria descripta in omnes terras disseminata esse videantur. — Quamobrem nihil nobis reliquum

decantatum, quod postero etiam saeculo Vettius Agorius consul Romanus se puerum patri ac matre sua cantasse affirmat (v. sup. p. 24.) Ejusmodi hymnos sacri cantus causa compositos carmina in Mercurium I, 10. et in Diana atque Apollinem I, 21. fuisse putamus. Alia Horatii carmina vel posteriore aetate cantari solita fuisse notarum musicarum vestigia in Carm. III, 9., et 13. inscripta in cod. Lips. I. declarant, qualia etiam Vanderbourg in suis mss. reperit. Atque sane vel hodie nobile illud Carmen I, 22. *Integer vitae* apud nos cantatur. — Ergo cantus causa omnia sua carmina tetrastrophæ finxisse Horatium statuimus, quem Lyrica cantandi morem sua aetate nondum obsoleuisse ipse significat I. Sat. 10, 18. „neque simius iste Nil præter Calvum et doctus cantare Catullum“ vel cum Lydiā gloriante inducit III. Od. 9, 8. „Multi Lydia nominis Romana vigui clarior Ilia.“ ut quam ipse in Carm. I, 8. et 13. olim celebrasset: vel cum ad Lyden scribit Od. III, 28: *Nos contabimus invicem Neptunum et virides Nereidum comas: Tu curva recines lyra Latonam et eccleris spicula Cynthiac;* et sic de carminibus ipsius contumeliosis vulgo cantari solitis accipiendoz putolocos: II, Sat. I, 44. *At ille, qui me commorit (melius non tangere, clamo) Flebit, et insignis tota cantabitur urbe.* et Epop. 17, 5, 9. *Impune ut urbem nomine impleris meo? Fortasse etiam Epop. 11, 7. ,heu me, per urbem, nam pudet tanti mali, Fabula quanta fui!* Scilicet suis ipsius carminibus amatotii. — His adducor, ut ulterius etiam progrediar et vel Epopos (qua tamen appellatione Horatius numquam est usus), illud Carmen 17. meris senariis jambicis constans si exceperim, ad cantandum compositos fuisse statuam, ex quibus carmina 4. 6. 7. 8. 10. 11. 14. 15. ad versus in strophas redigendos numerum quaternarium vel sponte offerunt. Nonum Carmen, rejectis illis: *Vel quod fluentem — Caccubum* (v. sup. p. 63.) ad candem mensuram restituimus, quod et in reliquis fortasse leni medicamento adhibito perfici poterit. Sed manum de tabula!

Unum restat Carmen, Libri III. duodecimum illud: *Miserarum est neque amori cett. quod quadraginta pedibus Jonicis a minore constans a criticis omnis aetatis, jam inde a priscis Grammaticis, varie habitum ac per strophas distributum, conatui tamen ad reliquorum carminum normam strophas aequales constitutendi quaternis versibus constantes adhuc obstitit.* Quo de carmine multi esse possemus, si vel codicum nostrorum varietates in lectione ac versuum distributione afferre, vel varias virorum doctorum de eo sententias percensere vellemus: sed post doctam Bentleii disputationem magno critico vere dignam, qua ex Hephaestionis grammatici praecepto hoc Carmen ad Alcaeum exemplar versibus vel strophis denis pedibus absolutis compositum esse docuit, unde ipse strophas duobus tetrametris unoque dimetro Jonicio compositas confecit: cum ipse dicat, nihil referre, utrum tribus, an duabus aut unica, si fieri possit, linea decapodia quaque scribatur: liceat nobis hanc divisionem proponere, qua primo Bentleiaque cujusque strophæ versu tetrametro in binos dimetros diviso Carmen tetrastrophon hoc existit: 1) *Miserarum est neque amori | Dare ludum, neque dulci | Mala vino lavare aut exanimari metuentes | Patruae verbera linguae.* — 2) *Tibi qualum Cythereae | Puer ales, tibi telas | Operosaque Minervae studium aufert, Neobule | Liparci nitor Hebrei: — 3) *Simul unctos Tiberinis | Humeros lavit in undis | Equus ipso melior Bellerophonte, neque pugno | Neque segni pede victus: — 4) *Catus idem per apertum | Fugientes agitato | Grege cervos jaculari et celz arto latitantem | Fruticete excipere aprum.* — Haec pedum Jonicorum ad Carmen tetrastrophon efficiendum, quod pari cum reliquis omnibus odis forma gaudeat, dispositio ut facilis et expedita sponte se obtulit, et ea re commendatur, quod plenos numeros afferit, nullo vocabulo vel lacso vel discepto, quod vitium cum priscis omnibus hos versus disponendi conatibus, qui vel apud grammaticos vel in codicibus mss. reperiuntur, commune sit, eos omnes Bentleius recte rejicit.**

est, nisi ut in codicibus mss. inter se conferendis vestigia si qua apparent antiquae cognationis vel externae vel internae diligentius quam adhuc factum est, persequamur. Externae cognationis vestigia vel aetatis dico vel terrae in qua scripti sunt, quae utraque ratio haud paucas similitudines cum in scriptura et orthographiae modo, tum in ipsa textus constitutione offert. Internam cognationem dico, quae certis indicis codicis cuiusdam aut plurium ex uno quodam fonte originem prodit, quae indicia quaerenda puto: 1) in ipso ordine, quo libri Horatiani scripti sunt: quem alium vidimus esse in antiquissimis codicibus, alium in saeculis insecuris, alium etiam in novissimae aetatis saec. XV. et XVI. aliquot libris, ut vetustissimus ordo etiam in recentiore codice servatus, (velut in Mon. 1.) ejus originem ex antiquo mscto testetur. 2) in locorum quorundam a vulgata lectione haud leviter dissidentium consiprante inter plures codices lectione; velut in illis: III. Od. 18, 12. cum bove pardus. 27, 48. cornua tauri. I. Sat. 6, 126. fugio campum lusumque trigonem. — 3) in versibus apud plures communiter vel additis, vel omissis, vel transpositis, quales sunt: octo illi versus ante Satiram decimam in pluribus codd. adscripti: versus I. Ep. 18, 91. potores bibuli etc. in pluribus omissus: versus I. Ep. 1, 57. 58. *Est animus tibi-Si quadrungentis-desint* in pluribus transpositi. Item in eclogis vel in plures divisis, quibus tituli sui saepe additi (velut I. Od. 7, 15. *Albus ut obscuro* etc. Epod. 2, 23. *Liber jacere* etc. I. Sat. 2, 86. *Regibus hic mos est.* I. Epist. 15, 26. *Maenius, ut rebus*) vel pluribus in unam contractis, quod Porph. Schol. in III. Od. c. 2 et 3. fieri jubet. — 4) in externis quibusdam additamentis cum libris tum singulis eclogis vel praepositis vel postpositis, qualis est famosa illa Vettii Agorii Consulis Romani subscriptio nonnullis codicibus communis, de qua egimus ad cod. Goth. 2, b. p. 24. In his praecipue numeramus titulos in singulis eclogis inscriptos, qui licet ab Horatio ipso additi non sint nec ad ejus aetatem pertineant, proximis tamen ab eo saeculis ex parte jam facti esse videntur, quod in Scholiastarum commentariis apparent, quamquam a vetustissimis pluribus libris, ut Dess. 1. et Lips. 2. vel omnino absunt vel a posteriore manu additi sunt. Hi tituli saepe multum inter se diversi ad certas classes redigi possunt, in quas libri mss. magnam partem discedunt, ut inde certiora fere cognationis indicia colligi possint, eorumque fere contextam historiam et ex codicibus et ex vetustioribus libris editis perficere liceat, quam dudum praeparatam habemus. — Haec ergo indicia modo dicta si in pluribus codicibus inter se conspirant, judicium de cognatione quadam inter eos admittunt. Quam si pluribus his indicis inter se conjunctis animadvertisimus, fieri poterit, ut codices plerique ad certas stirpes ac familias redigi possint, in quibus si non ex uno fonte principalis aliqua, at certe rivis deducta cognatio poterit effici. Cujus muneric exsequendi consilium ad tempus reponimus, posthac aliquando, dum vita viresque suppetent, aggressuri. Nunc digitum intendisse satis habemus.

P. 4. v. 27. pro *audatam* lege: *laudatam*. — p. 22. pro 27) Gth. lege: 24) Gth. — p. 25. init. adde: *ejus facies a priore parte, Sermones cett.* — p. 34. Nota. 4 corr. pro 3. — p. 63. lin. 8 pro Ad hoc locos lege:
Ad hos locos. — Ibid. Not. 10. v. 9. tria parenthesis signa tollantur.

E. codice Bernensi nr. 363. Saec. IX.

AD·L·apollinē meū duob;
ūnīz alcedinē tēz dimit̄ nouerāq; nūlā
bici ḡt̄ pindām̄us
Quid dedicatū poset ap. Ille
Quater quid orat de pātā nouū
fundēn̄ p̄ h̄q̄r̄ n̄ opim̄
rārdin̄ p̄ eaq̄ p̄ eracer
n̄ ḡt̄uose. grata. calabri
am̄ta. n̄ dūp̄ ā oburIndicū

E. codice Turicensi. Saec. X.

Descende cælo & dic age tibia
Regina longum calliope metos
S eu uoce nunc mavis acuta
S eu fidelibus erthara ue phebi;
Auditis. ànne ludit amabilis
Insania audire & uideor pios

E. codice Dessaviensi nr. 1. Saec. X.

am palca arato uigera regie
M oler relinquent. uncliq; latus
Ex tenta nisen̄ lucrino
S tagna lacu; platanusq; ex lebs
I umcet ulmos tu uolaria &
M ystus & amnis copia narum
S pargent oluetus odore

E. codice Lipsiensi nr. 2. Saec. X.

Es i cuius̄ lucibum c succendine
uopolis atq; cratinus aristophanesq; poetæ.
Atq; ali quorū commœdia præsa uiroy est
Si quis eret dignus de scribi qđ malus acfuer
Qutmoedius foret aut siuarius aut alioqui:
Famosus multa cūlibertate notabant;
Hinc om̄is pondet lucibus. hosce secur
Mutatis tantū pedibus numerisq; facetas.
Emund te naris. durus cōponere uersus.

E. codice Morettiano. Saec. X.

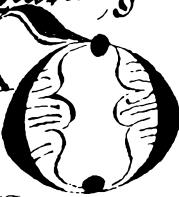
Que sit hiemps ueliae qd celi uala salerni
Quæ hominū regio & qualis uia; na mihi
N usā sup uacuas antonius & iam illis
Il e facit musi: gelida cūpluor unda
P ermediu frigus. sâne iūsteca relinqui

E. codice Lipsiensi nr. 1. Saec. XI.

Euopolis atq; cratinus aristophanesq; poetæ
A tq; ali i quorū commœdia præsa uiroy est
Si quis erat dignus de scribi qđ malus acfuer
Q ut moedius foret. aut siuarius. aut alioqui
Famosus. multa cūlibertate notabant;
H inc om̄is pendet lucilius hosce secur
Mutatis tantū pedibus numerisq; facetus.
Emund te naris. durus cōponere uersus;

II omnia. et a modo uenit aut modiora leta
 D iuta e p oto q d en concertate h ote
 C ont interator n u m i uat an a u t.
 D e ait, n uato r t rat in me labore
 I fortunata in erector g iat amis.
 E ontine uult laud deuteria fequentes
 S ut r uo aderit tan tot obiecte illa
 V IQ in n e c e n a u n e s o r
 L n c i p t l i g f t m o n i

L ecclie Monasterii nr. 3 a Sac. XII

I mina te natif tru pone re uertu
 M uatu tam p e u u a m a n f e c t u
 H illi o m u p e n d r u a l i y o f . f e c t u f e r
 E am o f u i u a cu m q e n a r e n o r a d a n a
 A m o d m e c h u i f o r a a e y u a n a o q u
 S u u f e r d i u b i d a l i q d p m a l i f a t u
 X f a i u o n a co m a t a p u r a u r u a c f
 U p o f a i u a n u a t a p u r a p a n e p o r e .

L e cor medis d vi ci y v r l i f r m i o f e r u r i
 L ecclie Monasterii nr. 3 a Sac. XII

L ecclie Monasterii nr. 1 Sac. XII

C u m a n a r a i . q u r e r o p o n r e u e r i
 W u a n a v a n a p e d q ; u a n a r t q r a c e
 K u o s u n p e n a l u c i l i u . h a c e f e n t
 F am o h i m i u a cu u b r a e n o r a d a n a
 A u o d m o c q u r p r a . a r r e a t u . a u d o n
 S i q r e a d q d e c e r i . q d m u l u . a c f u
 A z a . a u d o u t c o m e d i a p f c a m o t e e
 U p u u a o . c r a n a r u t o p a n e p o r e .

L ecclie Monasterii nr. 3 a Sac. XII

E m a n t e m a n t i f u r i f c o p o n r e u e r i
 N t e g n y p e n d u u u a n e r i b ; f a c e
 F a m o t u u a c u t p a c e m a n e r i b ;
 L g m o c h u f o r a u t p a c e m a n e r i b ;
 E a g u a n e c o m a n e r i b ; p o r e
 L ecclie Monasterii nr. 3 a Sac. XII

M o n u u a u f . n e m o t u u a m a n e r i b ;
 D u u a u f .
 T e m o c a a u d i . a h u a y l o c a
 R u u e l a b o r a n f m o r o p u d d a r
 M o n u u a u f . n e m o t u u a m a n e r i b ;

L ecclie Monasterii nr. 3 a Sac. XII

T u n a g u u f u r i f c o p o n r e u e r i
 M u a n a r u u a p e d q ; u a n a r t q r a c e
 H u o s u n p e n a l u c i l i u . h a c e f e n t
 F am o h i m i u a cu u b r a e n o r a d a n a
 A u o d m o c q u r p r a . a r r e a t u . a u d o n
 S i q r e a d q d e c e r i . q d m u l u . a c f u
 A z a . a u d o u t c o m e d i a p f c a m o t e e
 U p u u a o . c r a n a r u t o p a n e p o r e .

L ecclie Monasterii nr. 3 a Sac. XII

12. b. E codice Monacensi nr. 5.

Atonia cuius nemorium urgo
A v i a s A g i u e f e r v o
que laberantel'utero puellas teruvata audis. admq; tib. Una transformis
In munens uille tuę putul' esto quis paratos ego let' amos verris obliquū meditantis
I angustie donē

14. E codice Basileensi nr. 1 Saec. III.

humano capiti ceruicem pictor equinam
Jungere sueltt & uarias inducere plumam
Vndiq; collectis membris ut urpiter atri
Nelat in piseem mulier formosa supne
Spectatu' admisi risu' teneatis amici
C redite risones iste tabule fore librum
Per similem cuius uelut egri lomua uane
Singeuntur species ut nec pes nec caput uni
Redclantur forme pictoribus atq; poetis

16. E codice Dessaviensi nr. 2. Saec. XIII.

Humano capiti ceruicem pictor equinam
Jungere sueltt & uarias inducere plumam
Vndiq; collatis tiliis. ut curpit aru
Elnat in pide' medier formole lippe
S peccatum domissi risu' teneatis amici
C redire pilones sit tabule fore librum
P er sunge' cuius uelut egri lomua uane
F ingentur specie' ut nec pes nec caput uni

18. E codice Guelph. 4. Saec. XIII.

Plusco se deas mecenash docte ceno
T illa placet dum i' uile ceruia possit
u' esebunt aque poteris' malefatos.
S eysit lib' iacutis, sumisq; poetas.
I n aferedulces' duat mane canentes;
A undib' agnere tuo' rinos' horius.
I m' ipse pa' niaq; n' pol' adam'd.

13. E codice Dresdensi nr. 1. Saec. XII.

Espolis acq; etatu' arlaophanesq; poetis
deq; alii quoz concetta prisca uiuorzeit.
s iquale digtue describe. qd' tralui' ae fur
E' mediul' toret aut scaturit aut alio qui
E' amos' multa cum libereace roocabant
H inc oenis pender' tralui'. hosc setutus
O uant' taurum pedib;. numerisq; facet
E' inuicta naric' durus' componens uersus;

15. E codice Dessaviensi nr. 3. Saec. III.

IN CIP' h' 13 Sc R MO N V. oratory.
Urit mecenash nemo quā' s' forcé
Seu raeo edidit seu sor' obiecterit illa
Coment' uiuas laudet dussa signes
Uortumatu' mercatore' graus' amis'
Uile' aut' multo' i' fact' mēbra latoro
Com' mercator nati' iactann' aufrē'
Uireia' & pocior qd' dent' concurret' hore

17. E codice Guelph. 3. Saec. XIII.

Rubis annuatore' fuscip' filiuare' rubem'
Ruris amatores' hac mre et schicetuna
Q uitū discimiles. aocēta pene gemelli.
F rafuis ammis. quoq; negar. atē et ast.
A natus pariter. ueluti notiq; holumvi
T umdu' seruas. egplaudo ruris amens

19. E codice Guelph. 6. Saec. XV.

Sedice' dolis. scle' arq' libidinc. yra
Miacos int' uiueros petat' y' erra
Panlus q' iuitus. q' iapienaz' possit
Urale' xpolur' nobis exemplar' ul'ne
Qui domus' tie' mulos' p'mdis' u'nes
Et mores homini' insperit. latu' q' p' apere
Dū ubi' dū locū' redim' pat. alpa multa
pmilit. aduersus rerū' iner'abilis' u'nis.

20. E codice Lipsiensi nr. 3. b. Saec. XIV.

Acenas atauri editi regibus
Q et p̄sidus adulse decus meus
Sunt quos curcullo paluerē olimpycā
Collegat̄ uiuat metaq̄ feruidis
Euitata rotis. palmaq̄ nobiles
Teraz dños euebit ad deos

Hūc si nobilū turba quintū
extat tergemis tolle honorib⁹
lluz si p̄prio condidit horeo
uid̄ de libeis uerit̄ areis

22. E codice Gothano 1. Saec. IV. a 1469.

Ad chorūm uirginum & puerorū

Dianam tenerē dicite uirgines
Intonsumq̄ pueri dicite cy nthium
Latonamq̄ supremo dilectam penit' ioue
Uos letam plnūm & nemorum comam
Quicquid aut gelido prominet algido.
Nigris aut erymanthi siluis aut uiridis gragi
Uos tempe totadem tollite laudibus

24. E codice Dresdensi nr. 2. Saec. XV. a. 1480.

SVpol' atq̄ cratinis aristophanesq; poete
Atq; ali quorū comedia prīca uirof ē
Si quis erat dignus describi q̄ ac fur mal?
Quod meus foret aut siccarius aut alleg.
Famulos multa cū libertate notabat
Hic ois periret lucilius hosce fecutus

26. E codice Dresdensi nr. 4. Saec. XVII.

Min tot sustincas tanta negotia solli
Res ytalas armis ruteis. moubz ornes
Legibus emendes. Imp publica comoda pecem
Si longo sermōe morez tua tempora cesar
Romulus. t liber pater castore cum poluy

21. E codice Guelph. 1. Saec. XI.

De luxuria.

LAM pauca aratro ingra regis
Moles relinquunt undiq; latius
Extensta uisentur lucrino
Stagna lacu plataniq; celebs
Cuncet ulmos: tum uiolaria
Myrtus. & omnis copia narum
Sparget oluetis odorem
Felicibus dñō priori

23.

E codice Guelph. 2. Saec. IV.

Di sit meenas ut nemo q̄iam sibi sorte
Seu racio detent seu sort obiecerit illa
Contentus uincit laudet diuersa sequentes.
O fortunati mercatores grauis ammis
Miles aut multo iam fractus membra labore
Contra mercator nauis iactancibus austris
Milia ē paoor quid em̄ occurrutur hore
Momento citata mors uenit aut victoria leta.

25. E codice Gothano 2. A. Saec. XV.

O Oras flaca liber h̄monū imp^b
Di sit meenas ut neō qua si sorte
Seu raso dederit. seu foris obiecat^a
Contentus uiuat. laudet diuersa sequentes.
O fortunati mercatores grauis ammis
Miles aut multo iam fractus membra labore